

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií, Katedra politologie

Bc. Radka Blažeková

**Stará a nová levice na politické scéně České
republiky**

Diplomová práce

Praha 2017

Autor práce: **Bc. Radka Blažeková**

Vedoucí práce: **PhDr. Josef Mlejnek, Ph.D.**

Rok obhajoby: **2017**

Bibliografický záznam

BLAŽEKOVÁ, Radka. *Stará a nová levice na politické scéně České republiky*. Praha, 2017. 114 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra politologie. Vedoucí diplomové práce PhDr. Josef Mlejnek, Ph.D.

Abstrakt

Tématem diplomové práce je komparace staré a nové levice na české politické scéně. Diplomová práce se zaměřuje na komparaci vybraných relevantních politických subjektů působících v ČR. Práce zkoumá rozdíly a podobnosti mezi KSČM, socialistickým křídlem ČSSD na jedné straně a Zelenými a levicově-liberálními tendencemi a odnožemi ČSSD (například Idealisté) na straně druhé. Práce je rozdělena do tří hlavních částí. První část práce je částí teoretickou. V této části operacionalizují pojmy politická strana, politické hnutí, levo-pravá osa politického spektra, stará levice, nová levice a další. Vysvětlení pojmů je důležité pro následující pochopení práce. V druhé části práce analyzují významné a relevantní politické strany. Zaměřují se na jejich vznik a vývoj, volební program, na jejich postoj k vybraným otázkám, elektorát a na jejich případnou spolupráci mezi sebou ad. Třetí závěrečná část je částí komparativní. Cílem práce je zjistit, zda analyzované subjekty naplňují levicový charakter. Dalším cílem je zjistit, zda zařazení politických subjektů na levo-pravé ose politického spektra v ČR je stále relevantní. Cílem je také analyzovat, zda takzvaná stará a nová levice má v českém stranickém systému tendence se k sobě ideologicky spíše přibližovat, anebo naopak více vzdalovat. Hlavní výzkumnou metodou práce je komparativní případová studie. V závěru práce vyvrátím nebo potvrdím několik předem stanovených hypotéz.

Abstract

The topic of the diploma thesis is a comparison of the old and new left in the Czech Republic. The diploma thesis focuses on a comparison of the selected relevant left-wing political groups

operating in the Czech Republic. The thesis examines differences and similarities between the KSČM, the socialist wing of ČSSD on one side and the Green Party and the left-liberal tendencies and offshoots of the ČSSD (such Idealists) on the other hand. The work is divided into three main parts. The first part of the thesis is theoretical. The theoretical part defines main terms such as a political party, political movement, left-right axis of the political spectrum, the old left, the new left etc. The explanation of the terms is very important for understanding the thesis. In the second part of this thesis, I analyze single significant and relevant political parties. I focus on the origin and development of political parties and their electoral program, their attitude to selected issues, electorate, potential cooperation between themselves and so on. The third part is comparative. The goal of this thesis is to find out whether the analyzed political parties fulfill leftist characteristic. Next goal of this thesis is to find out whether the classification on left-right axis of the political spectrum is still relevant in the Czech Republic. Another aim is to analyze whether so-called „old and new left“ have a tendency in the Czech party system to ideologically approximate or, on the contrary, to more distant. The main research method is a comparative case study. In this thesis, I refuse or confirm several hypotheses.

Klíčová slova

Politická strana, politické hnutí, levo-pravá osa politického spektra, stará levice, nová levice, sociální demokracie, komunistická strana, zelené strany

Keywords

Political party, Political movement, Left-right axis of the political spectrum, The old left, The new left, Social democracy, Communist party, Green party

Rozsah práce: 203 343 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 17. 5. 2017

Radka Blažeková

Poděkování

Za odborné a metodické vedení, ochotu, cenné rady a připomínky při zpracování mé diplomové práce děkuji vedoucímu práce PhDr. Josefu Mlejnkoovi, Ph.D.

Institut politologických studií

Teze diplomové práce

Zdůvodnění výběru práce:

Téma práce jsem si vybrala, protože podle mého jsou politické formace jedním ze stěžejních témat zkoumání politických věd. V České republice již bylo vypracováno mnoho prací týkajících se působení postkomunistické levice, sociální demokracie, mnoho prací na téma zelených stran a environmentalismu, levice jako takové a podobně. Ovšem to samé nelze tvrdit o tématu komparace staré a nové levice. Podle mého názoru není tomuto tématu v dostupné politické literatuře věnováno mnoho prostoru. Stará i nová levice měla své pevné místo v českém stranickém systému v minulosti a i v současnosti se jedná o relevantní a aktuální téma. Lze říci, že dokonce roste význam staré a nové levice, zejména v důsledku probíhající migrační krize a v důsledku postojů a reakcí západní společnosti na islám samotný.

Předpokládaný cíl:

Předpokládaným cílem práce je najít rozdíly a podobnosti mezi vybranými levicovými subjekty působícími na politické scéně ČR a zodpovědět otázku, zda jsou tyto subjekty podle teoretického vymezení čistě levicové, anebo mají tendenci na levo-pravé ose politického spektra také směřovat do středu či doprava. Otázkou také je, zda v dnešní době již není zařazení těchto subjektů nalevo-pravé škále irrelevantní. Dalším cílem je analyzovat, zda takzvaná stará a nová levice má v českém stranickém systému tendence se k sobě ideologicky spíše přibližovat, anebo naopak více vzdalovat. Také je na místě zodpovědět otázku, zda jsou dané subjekty spolu ochotny spolupracovat, anebo je spolupráce mezi nimi vyloučena a jaký mají koaliční potenciál. Cílem je dále najít rozdíly v tom, kterými myšlenkovými proudy a autory byla levicová uskupení ovlivněna. Komparativní část se zaměří především na rozdíly v programatice daných subjektů a jejich postoji k zahraniční politice, EU, církvi, migrační krizi a podobně.

Metodologie práce:

Hlavní výzkumnou metodou práce bude komparativní případová studie. V práci bude srovnáno několik levicových politických subjektů a poté bude provedena jejich srovnávací analýza. Jednotlivé případy budou tedy zkoumány zvlášť. Na počátku práce bude položena

výzkumná otázka a cílem práce bude vyhledat na ní odpověď. Cílem práce tedy nebude otestování pravdivosti určité hypotézy. Ve své práci budu čerpat z knižních i internetových zdrojů, z odborných periodik a podobně. Budou využity knižní zdroje českých i zahraničních autorů. Co se týče internetových zdrojů, využiji zejména internetové stránky jednotlivých politických subjektů, zejména k analýze jejich programů a podobně. Internetové zdroje také využiji k vyhledání volebních výsledků a jiných informací, které nelze snadno získat v knižní podobě. Práce bude založena zejména na kvalitativním výzkumu.

Základní charakteristika tématu:

Tématem diplomové práce je komparace staré a nové levice na politické scéně České republiky. Práce se zaměří na komparaci vybraných relevantních levicových uskupení působících v České republice. Stará levice klade důraz na prosazování sociální rovnosti, odstranění majetkových rozdílů a na kolektivní formy vlastnictví a to zejména za pomoci státních regulací. Stoupenci takzvané nové levice se kriticky staví k reálnému socialismu ve východní Evropě. Nová levice vnesla do politiky nová témata zabývající se například ekologickými otázkami, globalizací, kulturními odlišnostmi, hodnotami materiálního pokroku a podobně. Nová levice staví na základech ekonomického a sociálního liberalismu a klade větší důraz na svobodu jednotlivce a jeho osobní volbu. Stěžejním zájmem nové levice nadále zůstává sociální spravedlnost a zachování národního státu. Ovšem národní identita by měla být tolerantní a přijímat různorodost. V práci budou zkoumány rozdíly a podobnosti mezi KSČM, socialistickým křídlem ČSSD na jedné straně a Stranou zelených a levicově-liberálními tendencemi a odnožemi ČSSD (například Idealisté) na straně druhé.

Předpokládaná struktura práce:

1. Úvod – metodologie a struktura práce
2. Teoretická část – operacionalizace pojmů politická strana, levo-pravá osa politického spektra, levice, stará a nová levice
3. Vývoj a konsolidace levice v českém stranickém systému
4. Vznik a historie vybraných politických uskupení
5. Analýza vybraných politických uskupení
 - a. Charakteristika, vývoj a pozice ve stranickém systému ČR

b. Ideově-programová orientace

c. Voličský elektorát

d. Volební výsledky

6. Komparativní část

7. Závěr

Základní literatura:

Bureš, Jan – Charvát, Jakub – Just, Petr a kol. (2010). *Levice v České republice a na Slovensku 1989 - 2009* (Plzeň: Aleš Čeněk).

Dolejš, Jiří (2010). *Levice mezi minulostí a budoucností* (Praha: Svoboda Servis).

Drda, Adam – Dudek, Petr (2006). *Kdo ve stínu čeká na moc. Čeští komunisté po listopadu 1989* (Praha: Paseka).

Drulák, Petr (2008). *Jak zkoumat politiku* (Praha: Portál).

Fiala, Petr – Holzer, Jan – Mareš, Miroslav – Pšeja, Pavel (2000). *Komunismus v České republice. Vývojové, systémové a ideové aspekty působení KSČM a dalších komunistických organizací v české politice* (Brno: Masarykova univerzita).

Keller, Jan (2010). *Tři sociální světy. Sociální struktura postindustriální společnosti* (Praha: SLON).

Kopeček, Lubomír ed. (2005). *Trajectories of the Left. Social Democratic and (Ex-)Communist Parties in Contemporary Europe: Between Past and Future* (Brno: CDK).

Norberto, Bobbio (2003). *Pravice a levice. Důvod a smysl rozdělení politické scény* (Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury).

Pečínka, Pavel (2002). *Zelená zleva? Historie ekologických stran v Evropě* (Praha: G plus G).

Sartori, Giovanni (2005). *Strany a stranické systémy. Schéma pro analýzu* (Brno: Centrum pro studium demokracie).

Obsah

1 Úvod	4
2 Operacionalizace pojmů	6
2.1 Politická strana a politické hnutí	6
2.2 Levo–pravá osa politického spektra	7
2.3 Levice.....	7
2.3.1 Stará a nová levice	8
2.4 Sociální demokraté a socialisté	9
2.5 Krajní levice	11
2.6 Environmentální strany	12
3 Komunistická strana Čech a Moravy.....	14
3.1 Vývoj politické strany po roce 1989 a konsolidace levice na české politické scéně	14
3.2 Hodnoty strany	17
3.3 Politický program	17
3.4 Postoj strany ke konkrétní vybrané otázce – imigrační politika	20
3.5 Reálné plnění politického programu strany	22
3.6 Členská základna	23
3.7 Elektorát	23
3.8 Mládežnické organizace.....	24
3.8.1 Komunistický svaz mládeže	24
3.8.2 Svaz mladých komunistů Československa.....	27
3.9 Organizace a partneři	29
3.10 Štěpení uvnitř samotné politické strany.....	29
4 Česká strana sociálně demokratická	30
4.1 Vývoj politické strany po roce 1989 a konsolidace levice na české politické scéně	30
4.2 Hodnoty strany	32

4.3 Politický program	33
4.4 Postoj strany ke konkrétní vybrané otázce – imigrační politika	36
4.5 Reálné plnění politického programu strany	38
4.6 Členská základna	39
4.7 Elektorát	39
4.8 Mládežnická organizace.....	40
4.8.1 Mladí sociální demokraté.....	40
4.9 Organizace a partneři	42
4.10 Idealisté	43
4.11 Štěpení uvnitř samotné politické strany	45
5 Zelení	45
5.1 Vývoj politické strany po roce 1989 a konsolidace levice na české politické scéně	45
5.2 Hodnoty strany	48
5.3 Politický program	49
5.4 Postoj strany ke konkrétní vybrané otázce – imigrační politika	56
5.5 Reálné plnění politického programu strany	57
5.6 Členská základna	58
5.7 Elektorát	58
5.8 Mládežnická organizace.....	59
5.8.1 Mladí zelení.....	59
5.9 Organizace a partneři.....	61
5.10 Štěpení uvnitř samotné strany	62
6 Postoj ke konkrétním vybraným otázkám všech analyzovaných politických stran	63
7 Spolupráce mezi levicovými subjekty?	66
8 Výsledky voleb do zastupitelstev krajů	70
9 Závěr	76
Summary.....	83

Seznam pramenů a literatury.....	84
Internetové zdroje.....	86
Seznam zkratk99	99
Seznam příloh.....	101
Přílohy.....	102
Příloha č. 1: Výsledky voleb 1996 (tabulka)	102
Příloha č. 2: Výsledky voleb 1998 (tabulka)	102
Příloha č. 3: Výsledky voleb 2002 (tabulka)	102
Příloha č. 4: Výsledky voleb 2006 (tabulka)	103
Příloha č. 5: Výsledky voleb 2010 (tabulka)	103
Příloha č. 6: Výsledky voleb 2013 (tabulka)	103
Příloha č. 7: Výsledky voleb do Evropského parlamentu 2004 (tabulka)	104
Příloha č. 8: Výsledky voleb 2009 (tabulka)	104
Příloha č. 9: Výsledky voleb 2014 (tabulka)	104

1 Úvod

Tématem mé diplomové práce je komparace staré a nové levice na politické scéně České republiky. Téma bylo vybráno z důvodu relevantnosti tématu politických formací. Politické formace jsou jedním ze stěžejních témat zkoumání politických věd. V České republice již bylo vypracováno mnoho prací týkajících se působení postkomunistické levice, sociální demokracie, mnoho prací na téma zelených stran a environmentalismu, levice jako takové a podobně. Ovšem to samé nelze tvrdit o tématu komparace staré a nové levice v ČR, zejména z hlediska reálného působení. Podle mého názoru není tomuto tématu věnováno mnoho prostoru. Vznikají mnohé práce popisující rozdíl mezi starou a novou levicí. Ovšem nevznikají takové práce, které by se zaměřovaly na reálný rozdíl v působení politických uskupení. Stará levice měla své pevné místo v českém stranickém systému v minulosti a i v současnosti se jedná o relevantní a aktuální téma. Nová levice též zaujala v českém stranickém systému své místo. Například KSČM je v ČR zatížena svou minulostí. Ovšem to neznamená, že demokratické strany nezatížené minulostí se komunistické straně nemusejí svým programem a podobně podobat. Práce se zaměřuje na komparaci vybraných relevantních levicových uskupení působících v ČR. V práci jsou zkoumány rozdíly a podobnosti mezi KSČM, Zelenými, socialistickým křídlem ČSSD na jedné straně a levicově-liberálním křídlem na straně druhé. Poté je provedena jejich srovnávací analýza. Dále jsou analyzovány další levicová uskupení, například mládežnické organizace. Jednotlivé subjekty jsou zkoumány od doby vzniku samostatné České republiky až do současnosti, přestože u některých jejich historie sahá do vzdálenější minulosti. Subjekty jsou respektive zkoumány do konce dubna 2017 z důvodu termínu odevzdání této závěrečné práce a z důvodu proměnlivosti české politické scény.

V rámci výzkumu reálných kroků politických stran je brán zřetel především na současnost. Současností mám na mysli rozpětí několika měsíců. Hlavní výzkumnou metodou práce je tedy komparativní případová studie. Práce je založena zejména na kvalitativním výzkumu, ovšem jsou využita též data kvantitativní. **Cílem práce je zodpovědět, zda vybrané politické subjekty jsou nejenom oficiálně, ale i reálně levicové nebo jestli mají tendence na levo-pravé ose politického spektra také směřovat do středu či některou svojí politikou až vpravo. Respektive výzkumnou otázkou je, zda lze u analyzovaných stran odhalit prvky staré a nové levice. Otázkou také je, zda v dnešní době již není zařazení těchto subjektů na levo-pravé škále irrelevantní. Existuje v ČR levice v takové podobě, jako ji vymezuje teorie? Dalším cílem je analyzovat, zda takzvaná stará a nová levice má**

v českém stranickém systému tendence se k sobě ideologicky spíše přibližovat, anebo naopak více oddalovat. Také je na místě zodpovědět otázku, zda jsou politické subjekty spolu ochotny spolupracovat a levice takřkajíc stmelovat, anebo je spolupráce mezi nimi vyloučena. Mým předpokladem, tedy hypotézou je, že s prvky takzvané nové levice se nejvíce setkáme u Zelených a liberálního křídla ČSSD. Druhou hypotézou je, že tyto rozdíly v politice staré a nové levice vyvolávají mezi stranami či uvnitř stran jistá pnutí.

Úvodní část je částí teoretickou. V této části provádím operacionalizaci pojmů politická strana a politické hnutí, levo-pravá osa politického spektra, levice, stará a nová levice, sociální demokraté a socialisté, krajní levice a environmentální strany. Stručné vymezení klíčových pojmů je důležité pro správné pochopení jejich významu v samotném textu práce. Při teoretickém vymezení čerpám z děl zahraničních autorů, například italského filozofa, politologa a historika Norberta Bobbia, Giovanna Sartoriho, též italského politologa nebo E. P. Thompsona, britského historika. Pro teoretické vymezení využívám též díla českých autorů, například Michala Kubáta, Lubomíra Kopečka ad. V závěru také zhodnotím, zda se analyzované politické subjekty svým působením a podobou přibližují sociální demokracii, krajní levice a environmentalistickým stranám, tak jak jsou vymezené z hlediska teoretického. Ve druhé části práce představuji konkrétní uskupení. Zaměřuji se na uskupení, která vykazují určitou míru aktivity a nejsou uskupeními neangažovanými. Zabývám se jejich vznikem, historií a etablováním v českém stranickém systému. Následuje jejich podrobná analýza, ve které se zaměřuji například na voličskou základnu, elektorát, ideově-programovou orientaci, postoj uskupení k jednotlivým otázkám a podobně. Věnuji se rozborům volebních výsledků na parlamentní a krajské úrovni. Závěrečná část je zároveň částí komparativní. Komparativní část se zaměřuje především na rozdíly v programatice daných subjektů, reálném plnění politického programu, jejich postoji ke konkrétním vybraným otázkám a jejich naplnění levicového charakteru. Komparativní metoda zkoumá dva nebo více případů a poté provádí jejich srovnávací analýzu. Komparativní studie je od sedmdesátých let 20. století až dodnes jednou z hlavních kvalitativních metod politologie a mezinárodních vztahů. Vlastností této metody je, že konceptuální a teoretické poznatky vystoupí do popředí, až když přestaneme zkoumat jednotlivé případy zvlášť a začneme je srovnávat. Avšak vzhledem k nízkému počtu zkoumaných případů může mít tato studie tendence k omezené vnitřní a vnější platnosti (Karlas, 2008: 62, 88).

Ve své práci čerpám z knižních i internetových zdrojů, odborných periodik a podobně. V práci jsou využity zdroje jak českých, tak i zahraničních autorů. Co se týče internetových

zdrojů, jsou využity zejména internetové stránky jednotlivých politických subjektů. Relevantní internetové stránky politických subjektů sloužily především k analýze jejich programů. Internetové zdroje byly dále využity při vyhledávání volebních výsledků, aktuálních politických kroků jednotlivých uskupení a jiných informací, které nelze získat v knižní podobě. Internetové stránky jsou využívány ve velké míře z důvodu aktuálnosti tématu a sledování současné politiky daných subjektů. Při analýze subjektů jsou dále využity informace například z děl Jakuba Charváta, Víta Hlouška, Jakuba Charváta ad. Některé informace jsem získala za pomoci emailové komunikace se členy politických stran.

2 Operacionalizace pojmů

2.1 Politická strana a politické hnutí

V politické vědě neexistuje jednotný názor, jak definovat politickou stranu. Existuje velké množství různých definic. V mnoha případech se ani politologové o definici pojmu politická strana nepokoušejí. Jedna z možných definic uvedených v Oxfordském slovníku zní, že „politické strany jsou politické organizace, které jmenují kandidáty do státních institucí pod jejich vlastním jménem“ (Oxfordský slovník politického myšlení, 2000: 641-642 cit. dle Rosůlek, 2004: 52). Politické strany jsou formace usilující o dobytí a vykonávání moci, o prosazování svých zájmů a realizaci svého programu. Samozřejmě je tato operacionalizace pojmu platná v rámci demokraticky fungujících systémů (Rosůlek, 2004: 52). Na čem se politologové shodují, že ono úsilí o dobytí a vykonávání moci je prvkem, který je společným rysem pro všechny existující definice. S tímto zásadním rysem pracoval již M. Weber ve své klasické definici pojmu. Definice lze dále rozšiřovat pomocí dalších cílů, funkcí, ideologií, typologií a podobně (Kubát, 2004: 224-225).

Giovanni Sartori přišel s minimální definicí politické strany. Minimální definice je taková definice, která nemá vysvětlovací ani prediktivní charakter. Jejím účelem je určení předmětu a není definicí dostatečnou. Dle Sartoriho „strana je jakákoli politická skupina identifikovaná pomocí oficiálního názvu, která se představuje ve volbách a je schopna umístit své kandidáty prostřednictvím voleb (svobodných nebo ne) do veřejných úřadů“ (Sartori, 2005: 72-74). Politické hnutí na rozdíl od politické strany se nesnaží jen o dobytí a vykonávání moci. Prioritou je úsilí o realizaci společných cílů. O realizaci cílů hromadně usilují lidé, již jsou členy určitého politického hnutí, které je formou sociálního hnutí. Dalším rozdílem je, že hnutí není tak institucionalizované a organizované (Kubát, 2004: 226).

2.2 Levo–pravá osa politického spektra

Politické spektrum je systémem, který klasifikuje politické postoje, ideologie a politické strany samotné. Politické spektrum má tři hlavní části a to levice, střed a pravici. Termíny levice, střed a pravice slouží k rozlišení a analýze politických argumentů, politiky ve smyslu policy a podobně. Myšlenka rozdělení politického spektra pochází z francouzské instituce Estates General a vznikla po roce 1789. V této instituci šlechta seděla po králově pravici a zástupci politických hnutí po levici. Napravo tedy seděli zastánci absolutistické monarchie. Nalevo seděli zastánci omezení královských pravomocí. Pravice je obvykle spojována s tradicí, individualismem, svobodou a volným obchodem. Zatímco levice je spojována se změnou, rovností, kolektivismem a společným vlastnictvím zdrojů. Konzervatismus je spojován s ideami pravého spektra a socialismus s těmi levicovými. Mezi těmito dvěma póly se nacházejí další pozice a to zejména liberalismus a sociální demokracie neboli umírněnější formy. Panuje všeobecný konsensus o tom, že levice zahrnuje progresivní, komunistické, sociálně-liberální, sociálně-demokratické, zelené, sekulární, anarchistické strany a podobně. Pravice zahrnuje konzervativní, zpátečnické, nekonzervativní, kapitalistické, neoliberální, monarchistické, nacionalistické, nacistické, fašistické, teokratické strany ad. Funkčnost politického spektra potvrdil například Klaus von Beyme. S politickým spektrem pracoval v rámci své teorie stranických rodin. Někteří autoři zastávají názor, že toto štěpení nemá v dnešním moderním složitém světě smysl. Upozorňují na složitost politického spektra, kde se pojí politický, ekonomický a sociální rozměr (Jones; Kavanagh, 2003: 258; World Heritage Encyclopedia).

2.3 Levice

Tématem práce jsou levicové politické strany. A proto nemá smysl se zde zabývat hlouběji pojmem pravice. Nastíním pouze základní rozdíl mezi levicí a pravicí na ose politického spektra. Podle Norberta Bobbia rozdíl mezi levicí a pravicí spočívá v jejich odlišném přístupu k rovnosti. Levice nahlíží na nerovnost optikou sociálního charakteru a podle levice lze nerovnost tedy odstranit. Podle pravice jsou veškeré rozdíly přirozené a odstranit se tedy nedají. Pro levice je rovnost ideálem, pro pravici nikoliv. Zásadní rozdíl mezi oběma póly není ani tak v cílech, jako v prostředcích dosažení těchto cílů. Italský filozof, politolog a historik Bobbio je jedním z těch, který nenahlížel na pravici a levici jako na něco skomírajícího, ale naopak na něco, co má stále svou platnost. Podle levice jen málo odlišností

existujících ve společnosti má pozitivní dopad. Podle pravice mají odlišnosti pro společnost svůj význam. Podle slov Bobbia identita pravice i levice přetrvává (Bobbio, 2003: 123-124).

V České republice není výraz levice pro každého zcela jasný. Pro starší generace má povětšinou ještě význam jasný. Bez ohledu na to, jak u nás působí levicové strany či jakou mají za sebou historii, výraz levice ve starších generacích evokuje představu mladistvosti a pokroku. Dále levice otevírá nové obzory a věří, že změny mohou vést k lepšímu. Naopak pod pojmem pravice si lidé představí přivlastňovací přídavná jména jako je stará, poučená, obezřetná. Pravice nevěří ve změnu. Změny vedou k horšímu. Například stávající systém může mít nedostatky, ale je známý, osvědčený. Pravice je konzervativní. Zjednodušeně základním určením pravice a levice je, že pravice usiluje o zachování stávajícího stavu a levice je ochotná ke změně, k řešení, ke svobodě, spravedlnosti a solidaritě. Ovšem, aby toto mohlo o levici skutečně platit, musela by se vzdát pokusu o řešení vší sociální problematiky snížením daňového zatížení a stupňováním výroby a spotřeby. Toto lze označit za *růst Růstu*, který je dnes považován spíše za problém. Dále představa *růstu Růstu* není socialistická, přesto se k ní levice hlásí. Jenže se jedná o logiku průmyslové revoluce, která vedla k ekologické krizi. Levici by se tedy měla hlásit k růstu člověka k plnohodnotnému životu a k růstu společnosti ke svobodě, solidaritě a spravedlnosti. Právě sociální spravedlnost je stěžejním tématem sociálnědemokratických stran (Bureš a kol., 2010: 11, 15). Dodnes i pro mnoho mladých levicově smýšlejících lidí znamená socialismus státní vlastnictví. V tomto případě za nejsocialističtější stát lze považovat ten, který převede největší část všeho majetku na státní monopol. Je nutné podotknout, že levice a pravice se mění v čase, ale i v prostoru. Stejně tak dochází i k pohybu voličů. Českou politickou scénu lze interpretovat tak, že kolem roku 2000 se již natolik přiblížila západoevropskému modelu a že se v ČR začíná prosazovat „nová levice“ a „nová pravice“ (Bureš a kol., 2010: 16-36).

2.3.1 Stará a nová levice

Pojem nová levice byl v různých zemích vnímán odlišně, ale ve většině případů byl spojován s radikalismem let šedesátých. Všechna pojetí nové levice měla něco společného, co dělalo novou levici „novou“. Jednalo se o distancování se od politiky staré levice, zejména od stalinského modelu komunismu a sociální demokracie. Dále různé formy nové levice sdílely závazek k boji za emancipaci. S politikou nové levice přicházela zejména studentská hnutí. V počátcích se jednalo především o hnutí protestující proti válce ve Vietnamu a osvobozeněcká hnutí bojující za práva černochů. Došlo k přechodu od staré levice k novým

opozičním silám, teoriím a formám boje za antirasismus, ekologii, mír, práva žen, práva menšin a podobně. Nová levice je dále reakcí na dopady *welfare state* a konzumního kapitalismu na dělnickou třídu. Základní stupeň *welfare state* byl v západních zemích zajištěn a tlak na ekonomické a sociální zabezpečení byl omezen. Toto zabezpečení začalo být chápáno za samozřejmé. Došlo ke změně hodnotové orientace a k příklonu k postmateriálním hodnotám. Novou levici lze také označit jako libertariánsko-postmaterialistickou. S postupem času se politika nové levice přizpůsobila realitě poklesu dělnické třídy a začala bojovat za hodnoty různého druhu. Nová sociální hnutí začala prosazovat například politiku identity. Postupem času se začalo ukazovat, že nová sociální hnutí bojují například za práva LGBT komunit. Ovšem ani LGBT menšina není jednotnou komunitou, která bojuje za stejná práva. I menšiny jsou vnitřně heterogenní skupiny s odlišnými zájmy. Nová sociální hnutí se začala transformovat do podoby politických stran. Začaly vznikat především nejrůznější formy stran zelených (Wood, 1995: 24-27, 45-46; Hloušek, 2002: 403-404). Edward Palmer Thompson popisuje novou levici jako politiku zatíženou kulturními otázkami týkajícími se života. Zatímco stará levice je zatížena pouze „chlebem a máslem“, tedy základními problémy. Politika nová levice je na rozdíl od staré levice komplexnější. Nová levice se zaměřuje na změnu života jako celku. Stará levice se zaměřuje na dílčí problémy. Tyto problémy jsou navíc pouze v rámci materiálních hodnot. Jedním ze zjevných rozdílů mezi starou a novou levicí je odlišná odpověď na problém politické apatie. Přesněji řečeno odlišný přístup k hledání příčin apatie. Nová levice vyhledává nové zdroje frustrace obyvatel daných zemí a objevuje potenciál současného světa. Stará levice se zaměřuje na řešení z hlediska organizačního, zejména řeší problémy bojem proti etablované byrokracii (Thompson, 2014: 129-130).

2.4 Sociální demokraté a socialisté

Sociálnědemokratické a socialistické strany v dnešní době představují nejvýznamnější stranickou rodinu na levici. Tyto strany v evropských zemích pravidelně získávají okolo třetiny hlasů i více. Výjimkou není ani ČR. Většina těchto stran, též jako ČSSD, vznikla již v 19. století. Česká sociální demokracie vznikala v několika fázích od 70. let 19. století. Již v devadesátých letech představovala dobře organizovanou masovou stranu. Socialistické strany byly na konci 19. století a na začátku století dvacátého významně ovlivněny myšlenkami myslitelů revidujících Marxovo učení. Jedná se zejména o Eduarda Bernsteina, Karla Kautského a Viktora Adlera. Tito myslitelé zrevidovali Marxovu představu o

stupňujících se třídních sporech ve společnosti. Socialistickou společnost nelze nastolit za pomoci revoluce. Socialistická společnost musí být nastolena evoluční reformou stávajícího uspořádání. Tato evoluční reforma bude postupně zlepšovat postavení dělnictva. Dlouhodobý proces transformace podoby této stranické rodiny tedy začal již před první světovou válkou. Podoba je ovlivněna reformistickými socialistickými mysliteli a sociálnědemokratickými politickými praktiky. Sociální demokracie postupem času přijala liberálně demokratické zásady. Dále přijali myšlenku, že politická soutěž se musí odehrávat jedině na základě svobodných voleb. Ze sociálních demokratů se stali zastánci parlamentního režimu. S přijetím těchto zásad začalo postupně mizet antisystémové vnímání sociální demokracie. Na konci 20. století program většiny sociálnědemokratických a socialistických stran kladl důraz na solidaritu, sociální spravedlnost, ochranu sociálně slabších, nejruznější menšiny a ženy. Programy také většinou kladly důraz na zmenšení sociálních rozdílů prostřednictvím progresivního zdanění a státní redistribuce. Cílem těchto stran je zajištění cenové stability, ekonomický růst, zvýšení mezd a odstranění nezaměstnanosti. Postupem času tyto strany odstoupily od snahy odstranění sociálních rozdílů a zaměřily se na úsilí o vytvoření rovnosti příležitostí. Pro sociálnědemokratické strany je také typické kladení velkého důrazu na mezinárodní spolupráci uvnitř stranické rodiny (Hloušek; Kopeček, 2010: 27-34; Kopeček, 2005: 7-10).

Ve střední Evropě po roce 1989 pouze ojediněle docházelo k obnově „historických“ sociálnědemokratických stran z předkomunistické éry. Mezi ojedinělé případy spadá Česká republika, kde ČSSD dokázala ovládnout větší část prostoru nalevo od středu. V ostatních zemích existovala silná konkurence v této části spektra ze strany exkomunistických formací.¹ Ovšem ČSSD se jako hlavní politická strana prosadila na levé straně politického spektra se zpožděním ve srovnání například s Maďarskem nebo Polskem. K prosazení došlo při volbách v roce 1996. Vládní moci dosáhla ČSSD o dva roky později (Hloušek; Kopeček, 2010: 37). Celkově v postkomunistických zemích po roce 1989 došlo na poli politické soutěže ke kompromitaci nejen stran komunistických, ale také levice jako takové. Sociálnědemokratické strany musely na počátku devadesátých let s tímto handicapem bojovat. A to zejména z důvodu, že ve většině zemí došlo k více či méně úspěšné sociáldemokratizaci bývalých komunistických stran. Prosazení obnovené autentické sociální demokracie jako v ČR nebylo

¹ Většina exkomunistických formací se distancovala od historické identity a minulosti strany. ČR byla opět výjimkou, kdy ze strany KSČM k odstřihnutí se od minulosti nedošlo. Autoři Hloušek a Kopeček dávají přednost výrazu exkomunistický před výrazem postkomunistický z důvodu lepšího vyjádření distancování se právě od minulosti (Hloušek; Kopeček, 2010: 37).

běžné. Stranám se postupně dařilo představit sociálnědemokratickou politiku jako alternativu vůči pravicovým stranám. Postupem času se strany začaly zapojovat do evropských struktur stranické rodiny. PES při přijímání nových členů postupovala opatrně, zejména u subjektů s komunistickým původem. Až v polovině devadesátých let získaly pozorovatelský status dvě obnovené sociální demokracie – česká a slovenská. V roce 2004, se vstupem ČR do EU, se stala ČSSD plnoprávným členem (Hloušek; Kopeček, 2010: 39-50).

Srovnání dlouhodobých programových priorit PES a ČSSD

Strana	Rovný přístup k veřejným službám	Plná zaměstnanost	Investice do vzdělání pro všechny	Inkluzivní společnost	Veřejně garantovaná péče o děti	Rovné příležitosti žen a mužů	Sociální dialog	Menšinová politika spojená se sociální politikou
ČSSD	+	+	+	+	+	+	+	N/+

((Zdroj: Hloušek, Vít; Kopeček, Lubomír (2010). *Politické strany. Původ, ideologie a transformace politických stran v západní a střední Evropě* (Praha: Grada Publishing, a. s.), s. 50)). Pozn.: + v souladu s PES, N neutrální stanovisko.

Jak ukazuje tabulka, tak v případě české sociální demokracie platí velmi vysoká míra programové shody s evropským proudem. Toto platí i pro slovenskou sociální demokracii. Ovšem v případě reálné politiky už není shoda tak vysoká. Sociální demokracie napříč Evropou se orientovala na pozitivní postoj ke vstupu do EU a deklarovala prointegrační a proevropské postoje. Rodina sociálnědemokratických a socialistických evropských stran patří k nejvíce homogenním rodinám (Hloušek; Kopeček, 2010: 51-54).

2.5 Krajní levice

Klasickou cestou vzniku krajní levice bylo odštěpení radikálních křídel od sociálnědemokratických a socialistických stran z důvodu reformistického odklonu od Marxovy představy o revoluční změně politického režimu. Komunisté přijali marxisticko-leninskou ideologii. Mezi nejdůležitější prvky této ideologie patří třídní boj a představa vytvoření společnosti založené na diktatuře proletariátu v čele s komunistickou stranou. Komunistické strany byly založeny zejména na centralismu. Uvnitř stran byla udržována disciplína a nižší stranické orgány byly podřízeny těm vyšším. Na vrcholu uspořádání bylo moskevské centrum Kominterna. Strany se musely zcela podřít ideologii a žádné odchylky nebyly přípustné (Hloušek; Kopeček, 2010: 55-57).

Luke March a Case Mudde odlišují krajní levice (samotní autoři používají pojem radikální levice) od umírněné levice na základě tří kritérií. Radikální levice podle nich odmítá základní struktury současného kapitalismu, jeho hodnoty a praxi. Dále pokračuje v obhajobě alternativních ekonomických a mocenských struktur zahrnujících masivní redistribuci zdrojů od existujících politických elit. Posledním kritériem je, že radikální levice je internacionalistická, a to jak ve sféře nadnárodních vazeb a solidarity, tak v náhledu, že národní a regionální sociopolitická témata mají své strukturální příčiny v imperialismu či v globalizaci. Dalšími rysy radikální levice může být například antiamerikanismus, odpor k euroatlantickému společenství a NATO či v různé míře odmítání evropské integrace. Krajní levice je dnes ve větší míře antikapitalistická než antidemokratická (Hloušek; Kopeček, 2010: 60-61). Vývoj komunistických stran po roce 1989 byl v exkomunistických zemích odlišný. V ČR převážili zastánci zachování jádra historické identity. Komunisté si mohli dovést zachovat svou identitu díky podpoře více než desetiny populace. Nedošlo tedy k hlubší ideologické transformaci a vazba na komunistickou tradici je u nich stále silná. KSČM i další střeoevropské komunistické strany mají tradičně silný vztah ke komunistické Číně. Inspiraci také hledají například u stran ve Vietnamu či na Kubě. Ve střední Evropě po roce 1989 nepředstavovaly krajní levice pouze komunistické strany. Ve střední Evropě a i u nás působily a působí řada dalších anarchistických, trockistických či jinak radikálně levicově zbarvených formací. Ovšem většinou tyto formace nenabýly vyšší úrovně relevance (Hloušek; Kopeček, 2010: 69-80).

2.6 Environmentální strany

Zelení neboli ekologické a environmentální strany představují historicky nejmladší stranickou rodinu. Vznik první strany zelených se datuje do sedmdesátých let 20. století. První parlamentní křesla získaly tyto strany až zhruba o deset let později. Dnes už se jedná o etablovanou stranickou rodinu na politické scéně západoevropských zemí. Ve všech zemích se ale jedná o malé politické strany nepřekračující zisk 10 % v národních volbách. V ČR jsou volební zisky ještě mnohem nižší. V některých zemích se zelené strany staly součástí vládních koalic až v polovině devadesátých let (Finsko, Francie, Německo, Itálie, Belgie). Obvykle zelení fungují jako menší koaliční partner sociálních demokratů a socialistů. Zelení se při svém počátku zaměřovali hlavně na nově vznikající střední třídu a její hodnotovou orientaci. Tuto střední třídu tvořili hlavně mladí, sekularizovaní, městští lidé s humanitním vzděláním. Jedná se o lidi, kteří vyrostli v prostředí materiálního blahobytu a prosazovali alternativní

životní styl. Tito lidé nebyli zatíženi chudobou a bídou. Dále se zajímali o participativní aktivity a témata ochrany životního prostředí či práv žen, které přinesla postindustriální společnost. Podle Ronalda Ingleharta se lidé začali zajímat zejména o postmateriální hodnoty a došlo k tiché (hodnotové) revoluci. Formování zelených stran bylo ovlivněno německými zelenými. A proto německé zelené lze označit za „matku“ západoevropských zelených. Vznik těchto stran také lze spojit s protestním vymezováním se vůči staré politice, mainstreamu a snahou formulovat novou politiku. Například Beyme zelené neoznačuje v době jejich vzniku za strany, ale za ekologická hnutí a to především z důvodu jejich nízkého stupně institucionalizace. Jiní autoři, například Kitschelt, využívá výraz hnutí-strany. Zelení kritizovali rozvinutou průmyslovou společnost a odmítali konzumní způsob života. Konzum je podle zelených příčinou plýtvání přírodními zdroji a znečišťováním životního prostředí. Prosazovali návrat k přírodě. Dále prosazovali a prosazují princip trvale udržitelného rozvoje. Také přijali pacifistické, antijaderné nebo feministické postoje. Kladou důraz na ochranu práv etnických, rasových, sexuálních menšin a obhajují multikulturalismus (Hloušek; Kopeček, 2010: 83-87; Keller, 2010: 13-18).

Postupem času se v západoevropských zemích u relevantních stran zelených prosadila flexibilnější environmentální orientace. Společným znakem těchto stran jsou také vnitrostranické spory. Spory se nevyhnuly žádné straně zelených. Zpočátku se zelení stavěli také proti evropské integraci, ovšem tento postoj začal oslabovat a z euroskeptických stran se staly strany eurooptimistické. Co se týče pozice zelených na ose pravice-levice, zelení jsou situováni doleva, zejména z důvodu mnohdy exmarxistických, exmaoistických či exanarchistických názorů. Z tohoto důvodu jsou strany zelených často označovány za „melouny“ – navenek zelené, uvnitř rudé. Samotní politici zařazení na pravolevé škále často odmítali. Čeští Zelení opakovali, že nejdou ani doleva, ani doprava, ale dopředu. Zelené strany za levicové označil na přelomu osmdesátých a devadesátých let také Thomas Poguntke. Poukazoval zejména na akceptaci tradičních levicových cílů a hodnot, například na dělnickou kontrolu podniků, egalitarismus či větší společenskou kontrolu ekonomických procesů. Srovnávací výzkumy a studie řadí strany zelených mezi sociální demokraty a komunisty. Komunistické režimy a extenzivní centrálně plánované hospodářství přispěly k devastaci životního prostředí. V Československu byly ekologické a v menší míře i feministické a pacifistické požadavky součástí lidsko-právní agendy Charty 77. S blížícím se koncem komunistického režimu vzniklo několik malých alternativních skupin prosazujících pacifistické a ekologické požadavky. Do té doby režim toleroval působení ekologických

organizací, jako byl Český svaz ochránců přírody a Slovenský svaz ochránců přírody a krajiny. Tyto uskupení lze označit za takovou poloopozici a jejich členové při tranzici na demokratický režim sehráli důležitou roli. Po rozpadu Občanského fóra a Veřejnosti proti násilí většina českých i slovenských ekologických aktivistů nezaměřila k zeleným, ale do jiných politických subjektů. Mnoho z nich se ani dále politicky neangažovalo (Hloušek; Kopeček, 2010: 87-93). Výjimečná byla dále česká společnost spolu se slovinskou v tom, že na přelomu 20. a 21. století se v těchto zemích vyskytovaly postmateriální hodnoty. V Maďarsku, Polsku a na Slovensku se tyto hodnoty vyskytovaly v mnohem menší míře. Důvodem může být pokročilá sekularizace v ČR a také slabý hodnotový tradicionalismus. Česká společnost je například jedna z nejvíce tolerantních zemí ve vztahu k homosexuálům (Hloušek; Kopeček, 2010: 101).

Srovnání dlouhodobých programových priorit českých Zelených s Chartou evropských zelených (EGP)

Strana	Environmentální odpovědnost	Svoboda skrže sebeurčení	Spravedlnost	Respekt k rozdílům	Nenásilí
Česká SZ	+	+	+	+	+

((Zdroj: Hloušek, Vít; Kopeček, Lubomír (2010). *Politické strany. Původ, ideologie a transformace politických stran v západní a střední Evropě* (Praha: Grada Publishing, a. s.), s. 101)). Pozn.: + v souladu s EGP.

Jak ukazuje tabulka, programové priority, cíle a základní vymezení identity jsou prakticky shodné s těmi EGP (Hloušek; Kopeček, 2010: 101).

3 Komunistická strana Čech a Moravy

3.1 Vývoj politické strany po roce 1989 a konsolidace levice na české politické scéně

Komunisté po roce 1989 ztratili ústavou garantovanou vedoucí úlohu ve společnosti. Zpočátku proběhlo několik pokusů reformovat stranu na socialistickou či sociálnědemokratickou. S tímto krokem nesouhlasila členská základna (Just). KSČM vznikla jako nástupce Komunistické strany Československa. Jako samostatná politická strana byla zaregistrovaná v roce 1990. Strana musela vyřešit otázku její orientace, a zda by strana měla projít transformací. Někteří členové a samotný tehdejší předseda strany režisér J. Svoboda usilovali o reformu, která by stranu udělala po demokratické stránce přijatelnější. Strana přijala program, jehož hlavním cílem bylo dosažení demokratického socialismu. Program obsahoval další reformní prvky, avšak bylo zjevné, že nebyl akceptován členskou základnou.

Tento program se neodrazil ve skutečné identitě strany a měl spíše sloužit jako argument proti antikomunistické kritice. Otázkou na pořadu dne byla také změna názvu strany, kterou konzervativní a jasně většinové jádro členů KSČM odmítlo (Bureš; Charvát; Just; Štefěk: 2012: 254). V roce 1991 se tři čtvrtiny členů strany vyslovily pro zachování dogmatického charakteru strany. Polistopadový vývoj dodnes KSČM podrobuje kritice. KSČM má od počátku své existence až dodnes silnou voličskou základnu. Během 90. let a na přelomu století byla strana „procentuálně“ úspěšná, ovšem spolupráce s KSČM byla pro mnoho stran nemyslitelná a pro ČSSD na základě Bohumínského usnesení² dokonce nemožná. Strana se vyznačovala volebními úspěchy a disciplinovaným voličstvem, ale nulovým koaličním potenciálem. Strana byla ve stranickém systému ČR izolována. Strana byla (a je) dominantním subjektem krajní levice. Další komunistické proudy neměly větší význam (Bastl, 2011: 20-23).

Strana zdůrazňuje svůj protikapitalistický charakter. Před vstupem do nového tisíciletí vedla strana kampaň proti vstupu ČR do NATO. V roce 2000 se podílela na protestech proti zasedání MMF a Světové banky v Praze. Projevil se zde antiglobalizační charakter strany. V roce 2003 (KSČM měla zastoupení v poslanecké sněmovně) bylo členům KSČM ze strany vedení doporučeno hlasovat v referendu proti vstupu do Evropské unie. Ovšem ani na toto bychom neměli nahlížet černobíle a je třeba upozornit na fakt, že v této otázce nebylo ani vedení strany jednotné a pro vstup do EU hlasovali i voliči KSČM. Nakonec strana získala v prvních volbách do Evropského parlamentu (dále jen „EP“) šest mandátů. Strana prožívala celkem úspěšná léta (zejména procentuální úspěchy ve volbách, především v těch krajských). V krajských volbách 2004 obsadili komunisté druhé místo za vítěznou ODS. Slabé zisky ČSSD neumožnily vznik spolupráce s KSČM na krajské úrovni. I přes úspěchy došlo v roce 2005 ke změně na postu předsedy strany. Předsedou strany byl zvolen Vojtěch Filip, který nahradil Miroslava Grebeníčka (ve funkci od roku 1993) a je předsedou strany dodnes (Bastl, 2011: 20-23). Změna na postu předsedy strany byla odůvodněna náhradou člověka z konzervativního křídla strany za člověka s veřejně přijatelnější image. Rok 2005 a následující rok 2006 se nesly ve znamení první oficiální spolupráce ČSSD s KSČM na

²Usnesení bylo přijato na sjezdu ČSSD v roce 1995 v Bohumíně. Do dnešní doby se jedná o velmi diskutované téma. Podle usnesení není možná spolupráce ČSSD s extremistickými politickými stranami. Mezi těmito stranami je vyjmenováno SPR-RSČ, MNS, LB, SDL, SČK včetně KSČM. Usnesení prodlužuje platnost zásad přijatých na sjezdu v Hradci Králové roku 1993. Nemožnost spolupráce se také vztahuje na případnou nástupnickou organizaci KSČM a na vytváření koalic. V Hradci Králové bylo řečeno, že nepřichází v úvahu žádná spolupráce s KSČM. Ovšem ne všechny kroky představitelů ČSSD byly spjaty s touto zásadou, včetně kroků přijatých krátkou dobu po přijetí usnesení. Již v komunálních volbách v roce 1996 byla vytvořena v Blansku koalice ČSSD a KSČM. Více k usnesení níže (Navrátil, 2013).

parlamentní úrovni. Ač strany spolu nebyly ve vládní koalici, prosadily několik společných návrhů zákona. Po volbách 2006 nastalo dlouhé období vyjednávání o vládní koalici. Jednou z variant byla menšinová vláda ČSSD a KDU-ČSL s podporou komunistů. Tato varianta zvolena nebyla. KSČM se začala soustřeďovat na opoziční politiku a kritiku vládních stran (Bastl, 2011: 24). Strana nechtěla zůstat jen v opozičním stínu a tak například v roce 2008 ve druhé volbě prezidentských voleb postavila vlastní kandidátku Janu Bobošíkovou. Kandidatura neměla dlouhé trvání a tehdejší europoslankyně Bobošíková odstoupila ještě před prvním kolem. Rok 2008 byl symbolem velkého prolomení izolace strany (do té doby strana nebyla izolovaná pouze na komunální úrovni). Strana sice zaznamenala v krajských volbách se ziskem 15,03 % hlasů oproti předchozím volbám pokles, ale díky velkému úspěchu ČSSD se komunisté poprvé přímo podíleli na tvorbě krajských koalic. Relativně úspěšná byla strana také ve volbách do EP v roce 2009 (14,18 % hlasů a čtyři mandáty) (Bastl, 2011: 25). V parlamentních volbách v roce 2010 dosáhla strana historicky nejnižšího volebního výsledku co do počtu odevzdaných hlasů a od roku 1990 klesla na pozici čtvrté nejsilnější strany v Poslanecké sněmovně. Se ziskem 11,27 % hlasů ovšem měla stejný počet mandátů jako v roce 2006 a to 26 křesel. Vznikla pravicová vláda a KSČM se opět postavila do role velkého kritika vládní koalice z pozice opozice. Komunisté si pohoršili i v komunálních volbách a v senátních volbách (Bastl, 2011: 26). V následujících parlamentních volbách 2013 zažila strana opět nárůst volební podpory a získala 14,91 % hlasů. Komunální volby v roce 2014 opět přinesly nižší výsledek a strana obhájila o skoro sedm set mandátů méně. V pořadí třetích evropských volbách v témže roce získala strana historicky nejnižší procento hlasů a to 10,98 % hlasů a tři mandáty. Vzhledem k velmi nízké volební účasti, která dosáhla 18,2 %, se před komunisty dostaly tři strany bez nijak evidentně vyššího volebního zisku (Kunštát, 2014: 16; Volby, 2014).

Přes nemožnost vstoupit do vládní koalice na parlamentní úrovni byla strana a je pevně zakotvena v českém stranicko-politickém systému. Ani KSČM se nevyhýbají rozpory uvnitř strany. Rozpory vznikají zejména v otázce vztahu k názvu strany, k minulosti strany před listopadem 1989 a k současné evropské integraci (Bastl, 2011: 26-27). Podle aktuálních průzkumů (březen 2017) veřejného mínění agentury STEM by strana získala třetí nejlepší výsledek a to 13,9 % hlasů (Bastl, 2011: 26-27; STEM, 2017).

3.2 Hodnoty strany

Z programů a vystupování KSČM je patrný tradicionalismus ve vztahu k minulému komunistickému režimu. Strana také odmítá kapitalismus, který je podle ní příčinou problémů ve světě. Kapitalismus je také podle strany příčinou rozevírání nůžek ve společnosti a tím pádem stojí za vznikem třídních rozporů. Cílem strany je vytvoření moderní socialistické společnosti, ve které nedochází k vykořisťování. Komunisté se ve svých programech vyhýbají slovu revoluce a změny mají být realizovány nenásilnou a demokratickou cestou. KSČM se dnes prezentuje jako strana respektující parlamentní demokracii, politickou pluralitu a částečně respektující i soukromé vlastnictví. Ovšem po hlubší analýze strany se ukazuje, že strana se stále hlásí k ideologii marxismu a k myšlenkám klasiků komunistického smýšlení Marxe, Engelse, Lenina a z domácí scény například Bohumíra Šmerala. V uzavřenějších kruzích je představiteli strany oceňován například Klement Gottwald (Hloušek; Kopeček, 2010: 71). V materiálu nazvaném Model socialismu – analýza Teoreticko-analytického oddělení ÚV KSČM lze nalézt dokonce postoje odmítající podstatu současného demokratického politického a tržního ekonomického systému. V materiálu je obhajován princip vyvlastňování výrobních prostředků (Bureš a kol., 2010: 55). Lze tedy tvrdit, že strana má jakousi dvojí tvář či dvojí přístup k některým politickým otázkám. Na stranických shromážděních a podobně se projevuje mnohem větší otevřenost v otázce politicky citlivých témat. Postoje směřované dovnitř strany se často dostávají do ostrého kontrastu s postoji směřovanými k veřejnosti a k dalším politickým stranám. Strana si tímto udržuje tradiční členy a voliče strany a zároveň více liberálními postoji se snaží získat nové voliče mladší generace (Hloušek; Kopeček, 2010: 71; Bureš a kol., 2010: 56).

3.3 Politický program

Strana v úvodu svého programu poukazuje na prohnilost politických elit, které se chopily moci po roce 1989. Cílem KSČM je dosáhnout socialismu, kde budou mít občané rovnoprávné postavení. Podle strany je nutné prosadit zákon o majetkových příznacích pro všechny občany nad určitou výši hodnoty majetku. Dále je například potřeba prosadit provedení inventury prodeje státního majetku, prosadit novelu zákona o finanční kontrole ve veřejné správě. Stát by měl také provést kroky ke zprůhlednění vlastnické struktury podniků. Komunisté se také zasazují o změnu ve vyvozování osobní a trestní zodpovědnosti konkrétních činitelů státu (KSČM, 2013: 1-2).

3.3.1 Spravedlivá společnost

Práce není výsadou, ale právem každého občana. ČR čelí nepřiměřeným rozdílům v odměňování za provedenou práci. Všechny formy práce je potřeba zrovnoprávnit ve vztahu k daňovým a pojistným plněním. Není spravedlivé, aby ženy byly za stejnou práci odměňovány nižší mzdou než muži. Také by se měla zvyšovat postupně minimální mzda až na 50 % průměrné mzdy a měl by být zaveden minimální důchod přesahující částku úrovně životního minima. Absolventi škol by měli mít ze zákona právo na první zaměstnání. Občané by také měli mít právo na dostupné kulturní vyžití, a proto by měla být kultura zařazena do snížené sazby DPH. Stát by dále měl zvýšit výdaje na kulturu ze státního rozpočtu. V rámci osvojení si kultury strana prosazuje bezplatné vstupné do muzeí, galerií a podobně (KSČM, 2013: 2-4). Strana je zastáncem progresivního zdanění, zejména milionářské daně a daně na luxusní zboží. Také by měla být zastavena další privatizace důležitého státního majetku. Státní majetek by měl být posílen v podnicích důležitých pro zaměstnanost a ekonomickou bezpečnost státu, ve strategických oblastech jako jsou informační služby, energetika, bankovníctví a podobně. Více výdajů ze státního rozpočtu by také mělo plynout na rozvoj vědy, výzkumu a inovací. Stát by měl rozpracovat politiku bydlení. Jedná se zejména o podporu výstavby startovacích a sociálních bytů s dostupným nájemným. Výstavba nových bytů musí odpovídat poptávce. Obce musí řádně pečovat o dosavadní bytový fond. Komunisté podporují zejména výstavbu družstevních bytů. Strana také ve svém programu nakládá s otázkou tzv. nepodmíněného základního příjmu. Tato otázka by měla být více diskutována širokou veřejností. Základní nepodmíněný příjem by mohl být podle strany garantem vedení důstojného života pro každého občana (KSČM, 2013: 2-4).

3.3.2 Rozvoj demokracie

KSČM považuje za důležitý bod demokracie posílení účasti občanů na tvorbě politických rozhodnutí formou obecného referenda. Demokracii je třeba bránit postihem subjektů poskytujících nevýhodné půjčky a také postihem lidí zneužívajících sociální dávky všeho druhu. Strana stojí za odstraněním ekonomických překážek přístupu občanů k právu formou bezplatné právní pomoci a úpravou soudních a správních poplatků. Vyšší ekonomickou gramotnost zvýší podpora finančního a dluhového poradenství. Co se týče otázky státního zřízení, strana podporuje zavedení jednokomorového Parlamentu ČR, případně změnu úlohy Senátu na zástupce regionů. Dále strana podporuje uzákonění možnosti ztráty mandátu poslance za odchýlení se poslance od volebního programu svého politického

subjektu během výkonu mandátu. Komunisté ve svém programu přikládají váhu nedotknutelnosti svobody slova. Svoboda slova nesmí být omezována autoritativními zásahy politiků. Dále by měly být zúženy pravomoci Ústavního soudu (KSČM, 2013: 5).

3.3.3 Životní prostředí

V zájmu životního prostředí je na místě prosazovat železniční dopravu, která by měla být páteří dopravní soustavy a také prosazovat dopravu lodní. Při rozdělování investic mezi silniční a železniční dopravní infrastrukturu by měl být brán větší zřetel právě na dopravu drážní. Ekonomický rozvoj musí být v souladu s ekologickými standardy. Také je nutné zvýšit podíl obnovitelných zdrojů energie, které ovšem nebudou více finančně zatěžovat spotřebitele. Vyšší energetickou nezávislost ČR zajistí rozvoj jaderné energetiky. S ohledem na životní prostředí musí dojít k postupnému snižování spotřeby uhlí v teplárenství a energetice. K ochraně životního prostředí musí být vedeni děti již od útlého mládí (KSČM, 2013: 3-4).

3.3.4 Školství

Strana odmítá jakékoliv formy školného, pokud student plní řádně průběh studia. Jesle a mateřské školy si zaslouží vyšší podporu ze strany státu. Poslední ročník mateřské školy by měl být povinný. Je také třeba zajistit vyšší podporu zejména učňovského a technicky zaměřeného školství. Soukromé školství strana považuje za pouze doplňkové a je nad ním nutný odborný a metodický dohled státu. Na financování by se měly podílet i firmy, pro které jsou studenti připravováni. Nejnadanější studenti si zaslouží podporu formou stipendií na základě jednotných kritérií. Také by se měl optimalizovat počet vysokých škol. V rámci škol je důležité prosazování čistoty a ochrany českého jazyka. KSČM požaduje, aby na základních a středních školách byly učebnice a všechny učební pomůcky přístupné zdarma (KSČM, 2004: 5; KSČM, 2013: 4).

3.3.5 Zdravotnictví

Zdraví obyvatel nestojí pouze na kvalitní lékařské péči, ale také na prevenci a výchově k větší odpovědnosti občana za své zdraví. Nedílnou součástí péče o zdraví je také rehabilitační a lázeňská péče. Dále je nutné zajistit kvalitní domovy a zařízení pro seniory. Strana odmítá rozhodující úlohu tržních vztahů ve zdravotnictví (KSČM, 2004: 2).

3.3.6 Bezpečnost

Podle strany je vhodné, aby Policie ČR měla jednotnou organizační strukturu. Strana klade na policejní složky ve svém programu velký důraz. Policie je nedílnou a důležitou součástí státu a je potřeba zlepšit vybavení základních útvarů policie. Důležité je také podporovat dobrovolné hasičské sbory. Dobrovolní hasiči a jejich zaměstnavatelé by měli být daňově zvýhodněni (KSČM, 2013: 2).

3.3.7 Zahraniční politika

KSČM podporuje posilování role OSN ve světě. Strana je proti výstavbě cizích vojenských základen na území ČR. Také se staví proti jakékoliv účasti ČR na vojenských zásazích na cizím území bez mandátu Rady bezpečnosti OSN. Stát by měl prosazovat politiku nevměšování se do vnitřní politiky jiných zemí. Zahraniční nátlakové spolky nemají právo vznášet požadavky odsunutých Němců a zpochybňovat dekrety prezidenta Beneše. Co se týče otázky EU, je na místě odmítat rozsáhlou byrokratizaci a odstranit přervávající deficit demokracie v politickém rozhodování EU. Dlouhodobým požadavkem strany je zrušení NATO. Minimálním cílem je vystoupení ČR z jeho vojenských struktur. Strana se staví proti právu preventivních úderů NATO, které vešly v praxi v roce 1999. Bezpečnostní systém ČR musí projít zásadní restrukturalizací. Bezpečnostní systém bude funkční, pokud bude integrován do jednoho multifunkčního celku. Strana odmítá omezování občanských a lidských práv a rozvoj zbrojení pod záminkou boje proti terorismu. Slogan strany zní: Ano světu, ne zbraním (KSČM, 2013: 5-6). Prioritou je dále upevňování spolupráce zejména se Slovenskou republikou. Strana se staví proti militarizaci EU. NATO strana považuje za přežitek bipolárního světa a podporuje nezávislost Evropy na USA. Restrukturalizací by také mělo projít OBSE (KSČM, 2004: 7).

3.4 Postoj strany ke konkrétní vybrané otázce – imigrační politika

Podle vyjádření KSČM má naše země výsostné právo mít vlastní názor na přijímání uprchlíků na svém výsostném území. Řešení uprchlické krize musí mít mezinárodní rozměr, ovšem to neznamená, že řešení bude diktátem vůči těm, kteří krizi nezavinili. Podle strany má evropská azylová politika mezery a kroky EU k řešení krize nejsou dostatečné. Podle strany snaha o přerozdělování imigrantů mezi členské země EU a přidělení finančních prostředků zemím, které jsou nejvíce zatíženy uprchlickou krizí, není postačující. Nátlak Evropské komise na přijetí přerozdělovacích kvót je nelegitimní. Důležité je, zaměřit se na ochranu

vnější hranice EU a na řešení příčin krize. Je na místě posílit bezpečnostní situaci v místech konfliktů a navýšit humanitární pomoc (VV ÚV KSČM, 2015). Podle předsedy strany Vojtěcha Filipa EU přijímá krátkozrakou politiku vládních elit Západu a samotné EU. Některé státy EU jsou viníky destabilizace Blízkého, Středního východu a některých afrických zemí. EU podléhá politice USA. KSČM také nesouhlasí s propagací vyjadřování se církve a papeže Františka. Důvodem je to, že především katolická církev stojí za mnohým nejen finančním kapitálem. Za nekompetentní politiku EU také považuje myšlenku, že by mezi státy odmítající přijetí uprchlíků bylo rozděleno méně financí. Komunisté upozorňují nejen na uprchlíky zejména arabského původu, ale také na uprchlíky z Ukrajiny. Je na místě přijmout racionální řešení. Jedním z nich je vystupňování trestních postihů sítí organizovaného zločinu pašeráctví osob. Zároveň strana odsuzuje nacionalistické a rasistické chování určitých skupin lidí žijících v rámci EU proti uprchlíkům. Je třeba zabránit šíření xenofobních nálad. Vojtěch Filip také doporučuje zvýšení podpory Kurdů v rámci boje proti Islámskému státu a podporuje ruské iniciativy v Sýrii (Filip, 2015).

Podle oficiálního stanoviska KSČM dochází k pokračování destabilizace zemí, odkud migranti přicházejí, především ze strany USA a NATO. Hlavní příčinou krize je imperiální politika velmocí. Současnou situaci efektivně vyřeší dlouhodobá opatření. Řešení s efektem ze dne na den kladné výsledky nepřinesou (ÚV KSČM, 2015). Dnes je ČR pro většinu uprchlíků pouze tranzitní zemí, ale nelze vyloučit, že do budoucna se stane zemí cílovou. To je důvodem pro připravení koncepce aktivní imigrační politiky v ČR v oblasti legislativy, vzdělávání, pracovních příležitostí a podobně. Také je nutné posílit ochranu obyvatel země. Nejedná se pouze o ochranu bezpečnostní, ale je také potřeba, aby občané měli přístup k věcným faktům. V otázce krize musí být zachována lidská důstojnost. Realitou v ČR je, že většími právy disponují trestně vyhoštění než správně vyhoštění žadatelé o azyl. Žádosti o azyl by měly být vyřizovány individuálně a spravedlivě. Dále by žadatelé o azyl měli mít právo na nesouhlas s jejich přemístěním. Při azylovém řízení je nutné zachovat Ženevské úmluvy. ČR je případem země, kde je několikanásobně překračována lhůta doby na vyřízení žádostí o mezinárodní ochranu. Tento problém je třeba řešit. Vláda by měla zapracovat celkově na integračním systému a na systému slučování rodin. Komunisté také upozorňují na to, že ČR neplní své závazky v oblasti humanitární pomoci a rozvojové spolupráce. Strana dále doporučuje revidovat Dublinský systém. Na druhé straně, ti co se rozhodnou žít na našem území, musí dodržovat naše pravidla, zákony a respektovat naše zvyklosti (Desítka).

3.5 Reálné plnění politického programu strany

V této kapitole se zaměřuji na několik různých programových bodů stran uvedených v této práci a o kterých se v nedávné době či aktuálně vedou debaty na politické scéně. KSČM ve svém programu prosazuje zrušení Senátu či změnu jeho úlohy. Po posledních senátních volbách na podzim 2016 přišel předseda hnutí ANO 2011 a ministr financí Andrej Babiš s návrhem obnovení diskuze o zrušení Senátu. KSČM na tento návrh reagovala kladně a diskuzi by uvítala (Vostrá, 2016). Dalším bodem programu strany je neomezování svobody slova autoritativními zásahy politiků. V tomto případě reálné vystupování strany je v rozporu s programem. V nedávné době předložil Zdeněk Ondráček (KSČM) návrh zákona o trestnosti veřejného hanobení prezidenta republiky. Jedná se tedy o upravení některých projevů veřejným trestním právem a tedy o omezení svobody slova. Za návrh zákona se také postavil předseda strany Filip. Ustanovení o hanobení prezidenta bylo zrušeno v roce 1997 (ČT24, 2016). Strana se také zasazuje o ochranu a prosazování čistoty českého jazyka. V letošním roce přišla s návrhem zákona o českém jazyce poslankyně Marta Semelová. Jedná se o to, že by anglické názvy musely být povinně překládány do češtiny. Zákon by se týkal například obchodníků, provozovatelů služeb, televizního vysílání ad. Argumentem pro tento zákon byl zejména jev globalizace. Slovenština by byla výjimkou a byla by postavena na úroveň češtiny (Mediální úsek ÚV KSČM, 2017). Dalším z příkladů, kdy KSČM zaujala opačný postoj, než který deklaruje ve svém programu, je sloučení Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu (ÚOOZ) s protikorupční policií. Zdeněk Ondráček se stal členem sněmovní vyšetřovací komise k reorganizaci policie a sám se k reformě postavil negativně. Podle něj reforma a sloučení povede k chaosu a jednotlivé sekce uvnitř policie na sebe nenavazují. Ovšem KSČM se ve svém programu staví za jednotnou organizační strukturu Policie ČR (Haló noviny, 2016). Dalším příkladem odlišnosti reálného jednání strany a programu strany je postoj k problematice držení zbraní. Komunistický program obsahuje slogan „Ano světu, ne zbraním“. Milan Chovanec (ČSSD) přišel s návrhem ústavního zákona o právu na držení zbraní. Právo by lidem mělo umožnit držet zbraně a použít je v zájmu ochrany země v případě nebezpečí. Chovanec také kritizuje evropskou směrnici o regulaci legálního držení zbraní. Přijetí směrnice odmítl europoslanec za KSČM Jiří Maštálka. Novela ústavního zákona prozatím přijata nebyla, ovšem návrh podpořili také poslanci za KSČM (ČT24, 2017).

3.6 Členská základna

České politické strany se potýkají s problémem dlouhodobého úbytku členské základny. Úbytek členů je spojen zejména s problémem ztráty členských příspěvků. Češi jsou celkově národem, který nerad vstupuje do politických stran. KSČM po pádu komunistického režimu zažila masivní úbytek členů. Masivní úbytek jednoznačně dominoval nad přírůstkem. Po pádu režimu vstoupilo do strany několik tisíc lidí. I přes masivní úbytek měla strana v roce 1992 stále skoro 355 tisíc členů. Členská základna KSČM i nadále převyšovala členskou základnu jiných českých politických stran a i stran ve Střední Evropě. Členská základna je tedy tvořena tzv. starou gardou. V roce 1997 měla strana přes 150 tisíc členů s věkovým průměrem 62 let. V roce 2003 členů bylo něco málo přes sto tisíc a věkový průměr se zvýšil na 68 let. V roce 2007 se průměrný věk zvýšil na 70 let a členská základna se dostala na číslo 77 tisíc. Členská základna KSČM ubývá hlavně díky trendu vymírání. Za rok ubývá průměrně kolem šesti tisíc členů. V roce 2012 strana udávala necelých 57 tisíc členů. KSČM přestává být dominantně stranou masovou. Dnes se dostal počet členů nízkou pod padesát tisíc. Komunisté jsou přesto v ČR stále stranou s nejsilnější členskou základnou (Hloušek; Kopeček, 2010: 70, 72; Kunštát, 2014: 17, 19).

3.7 Elektorát

Většina dosavadních voličů KSČM pochází z menších municipalit, především z venkova. Dále voliči pocházejí z regionů, jež byly výrazně zasaženy poválečným vysídlováním německého obyvatelstva. Všeobecně, lze tvrdit, že venkovské obyvatelstvo více tíhne ke konvenčnímu stylu života. Je to způsobeno tím, že na venkově je omezený přístup ke kulturnímu vyžití a studiu. Ani hodnota svobodného cestování není na venkově tak důležitá. Vzhledem k nízkým příjmům tito lidé málo cestují. Dochází zde také k absenci sofistikovaných politických debat a o zahraniční politiku se obyvatelé venkova už vůbec nezajímají. Obyvatelé venkova potřebují jednoznačný výklad světa. Mezi voliči strany převažují zejména důchodci, kteří mají stále celkem nízké příjmy a vzpomínají na starý režim s nostalgií. Lze také tvrdit, že silná voličská podpora komunistů se objevuje v těch regionech, které na transformaci po listopadu 1989 spíše ztratily. V těchto regionech došlo k útlumu průmyslu, uzavření některých továren a tím pádem ke skokovému nárůstu nezaměstnanosti.³ Přesto k podpoře komunistů dochází ve všech regionech. KSČM má silné a pevné jádro

³ Jedná se například o Kladensko, Ostravsko, Mostecko, Litvínovsko, Chomutovsko a podobně (Bureš a kol., 2010: 55).

voličů. Voliče, kteří většinou volí strany jiné, je strana schopná získat až například v době ekonomických či politických krizí. Voličstvo KSČM lze tedy označit za vyhraněnou skupinu. Tito voliči se také jasněji hlásí k levicové orientaci. Na české politické scéně se také jedná o stranu, která je jedna z nejméně akceptovatelných (Bureš a kol., 2010: 54-59). KSČM je svou vysokou a stabilní voličskou podporou unikátem mezi komunistickými stranami v dnešní Evropě. KSČM se také řadí mezi strany, které bez přerušení od roku 1992 překračují 5% uzavírací klauzuli, a tedy působí na parlamentní půdě. Podle slov Daniela Kunštáta dokonce dvě třetiny voličů KSČM nikdy v minulosti nevolili jinou stranu (Kunštát, 2014: 15-20). Strana se vyznačuje velmi nízkým počtem prvovoličů. Zjevný a prokázaný je také zvyšující se průměrný věk voličů strany. Přesto stárnutí elektorátu dosud nemělo pro stranu podle volebních výsledků závažné dopady ve formě volebního propadu. Skalní voličské jádro stejně jako členská základna je postihnuto trendem vymírání. Mezi voliči převažují ekonomicky neaktivní občané a také ti, kteří dosáhli nižšího stupně vzdělání. Až tři čtvrtiny voličů dosáhli nejvýše neúplného středního vzdělání (vyučení). Je nutné podotknout, že většina voličů strany neočekává radikální systémový zvrát v podobě revoluční změny a návratu před rok 1989. Velká část si stranu ani nespojuje s vizí antisystémové politiky (Kunštát, 2014: 15-20).

3.8 Mládežnické organizace

Polistopadový vývoj se vyznačuje vznikem a rozvojem aktivit nejrůznějších občanských sdružení a spolků. Otevírá se také prostor pro rozvoj aktivit mládeže, která má zájem pracovat na svém odborném růstu. Mládež začíná využívat možnosti pracovat na veřejně prospěšných aktivitách (Bureš a kol., 2010: 65). Jednou z možností pro mládež je vstup do mládežnických organizací.

3.8.1 Komunistický svaz mládeže

Komunistický svaz mládeže (dále jen „KSM“) vznikl jako občanské sdružení již v roce 1990. Na počátku devadesátých let byl KSM v zásadě jedinou mládežnickou satelitní organizací KSČM. Ze všech mládežnických organizací byla tato založena nejdříve. Činnost KSM vedla k tomu, že byla v roce 2006 rozpuštěna Ministerstvem vnitra. Důvodem byl obsah programu zveřejněný na internetových stránkách. Organizace nebyla dlouhou dobu znovuobnovena, oficiálně tedy neexistovala. Přesto nadále vyvíjela aktivity v souladu se svým programem přijatým před rokem 2006 (Bureš a kol., 2010: 65-68). V roce 2010 Městský soud v Praze zrušil rozpuštění svazu. Svaz byl oficiálně znovuobnoven (KSMA). K březnu 2017

jsou internetové stránky organizace stále aktivní a KSM skoro každý den uveřejňuje nové články. KSM se definuje jako nezávislá, dobrovolná mládežnická organizace sdružující několik set členů. V roce 2008 vzniká Svaz mladých komunistů Československa, který se prohlašuje za oficiálního pokračovatele KSM a distancuje se od oficiálních webových prezentací KSM – www.ksm.cz. Paralelně tedy fungují dvě křídla organizace, mezi kterými existuje konflikt. Obě dvě křídla ve svém programu požadovala znovulegalizaci rozpuštěného KSM. KSM byla před svým zákazem pro KSČM nejbližším partnerem. Do roku 2006 bylo KSM částečně financováno z hmotné podpory KSČM. Sídlo KSM se nacházelo v hlavním sídle KSČM a část funkcionářů KSM byli zároveň zaměstnanci KSČM. Ovšem žádná dohoda o spolupráci nikdy podepsána nebyla (Bureš a kol., 2010: 65-68).

Cílem KSM je upozorňovat na problémy mladých lidí. KSM má zájem například na řešení bytové situace mladých lidí. KSM disponuje oficiálními programovými dokumenty a vydává oficiální tisková prohlášení. Zaměřuje se především na sociální a ekonomické oblasti. Také se zabývá otázkou pravicového extremismu a jeho projevů v ČR. Mladí komunisté upozorňují na problémy mladých lidí skrze pořádání přednášek, kulturních, společenských a zejména nátlakových akcí. Ze známějších nátlakových akcí lze zmínit například protestní pochody při zasedání MMF a Světové banky, protesty proti konání summitu NATO a také protesty proti stavbě zahraničních vojenských základen na území ČR a podobně. Své názory KSM prezentuje ve svém časopise Mladá pravda, kterou lze stáhnout v PDF formě na internetových stránkách KSM. Úkolem svazu je přesvědčovat zejména mladé voliče o vhodnosti volby KSČM. KSM vidí také svou úlohu v působení na KSČM, která by měla jejich požadavky prosazovat na parlamentní půdě (Bureš a kol., 2010: 69, 75).

Ideové zakotvení KSM vychází z učení komunistických ideologů Marxe, Engelse a Lenina. Hlavním cílem sdružení je zrušení kapitalismu. „Odmítáš kapitalismus a válku? Jsi mladý komunista? Pak je tvé místo v KSM.“ Tento slogan provází úvodní stránku internetových stránek KSM. Kapitalismus musí být nahrazen sociálně spravedlivým systémem, který bude předstupněm pro vznik beztřídní komunistické společnosti. V této společnosti bude soukromé vlastnictví výrobních prostředků zcela nahrazeno vlastnictvím společným. Organizace také klade důraz na ekologickou šetrnost. Mladí lidé jsou oběťmi kapitalismu. KSM se ztotožňuje s Politickou deklarací Světové federace demokratické mládeže (WFDY) přijaté v roce 1999 na Kypru. V této deklaraci je označena za hlavního nepřítele Severoatlantická aliance a USA. Deklarace dále uvádí, že MMF a Světová banka mají na svědomí rostoucí chudobu v rozvojovém světě. KSM považuje za důležité posílení

prvků přímé demokracie, zejména posílení referenda na celostátní i regionální úrovni. Dále by Mladí komunisté reformovali postavení Senátu, které by mělo více reflektovat krajské uspořádání (Bureš a kol., 2010: 69-71). Co se týče sociální politiky, KSM podporuje například snížení věkové hranice pro odchod do důchodu. Jedním z důvodů snížení věkové hranice je uvolnění pracovních míst pro čerstvé absolventy škol. Absolventi by také měli mít právo na první zaměstnání. KSM odmítá jakoukoliv formu školného na všech úrovních vzdělávání. Stát by měl naopak školství podporovat ze státní kasy. Zajímavostí je, že pokud by absolvent vysoké školy nastoupil do zaměstnání mimo naše území, musel by zpět uhradit všechny náklady spojené se studiem. Co se týče zahraniční politiky, KSM podporuje vystoupení ČR z NATO, negativně se staví ke vstupu země do EU a podporuje znovusjednocení Československa. Ve všech případech považují za nutné vypsání referenda. Mladí komunisté označují NATO za zločineckou organizaci a imperialistický pakt. Za základní kámen zajištění kolektivní bezpečnosti považuje svaz OSN a OBSE. EU též považuje svaz za imperialistický pakt, který je příliš byrokratický a protisociální (Bureš a kol., 2010: 72-75).

KSM se na svých internetových stránkách prezentuje bannerem, který obsahuje srp a kladivo a podobiznu V. I. Lenina. Svaz také pořádá velké množství protestních akcí a jejich internetový kalendář akcí je plný. Mezi proběhnuté protesty patří například Protest proti šíření protiruské propagandy. Na této akci se zpívaly moravské a ruské písně. Protest se konal jako odpověď na konferenci nazvanou Historie, versus propaganda, konanou v ten samý den. Mediálním partnerem této akce bylo Radio Svobodná Evropa. Akce byla zaštitěna ministryní školství. Mezi hosty byl Jiří Dienstbier, ruský profesor Andrej Zubov, Michael Romancov a podobně. Tito lidé podle KSM šíří protiruské nálady ve společnosti. KSM vyzdvihuje Rusko jako přítele a přirozeného spojence ČR. Podle svazu veřejnoprávní média neinformují o dění v Rusku objektivně. V médiích jsou protěžováni lidé, kteří brojí proti Rusku. Další protestní akcí byla například Demonstrace proti blokádě Kuby. Svaz nesouhlasí s více než padesát let trvající blokádou Kuby ze strany USA. Akce se konají vždy v podobném duchu (KSMb). KSM je velmi aktivní ve vydávání článku na svých internetových stránkách. Jako poslední svaz vydal například články zabývající se americkými drony v Koreji nebo imperialistickými válkami a intervencemi, které živí migrantskou krizi v Africe (KSM).

Že se jedná o radikální organizaci, dokazuje fakt, že policejní mluvčí pro server Lidovky.cz uvedl, že kriminalisté o této skupině vědí a průběžně dohlížejí na činnost všech extremistických organizací. Aktivity svazu sleduje i Bezpečnostní informační služba. BIS

v několika svých čtvrtletních zprávách o vývoji extremistické scény zmiňovala právě KSM (Svatoš, 2015).

3.8.2 Svaz mladých komunistů Československa

Svaz mladých komunistů Československa (dále jen „SMKČ“) je občanským sdružením vzniklým v roce 2008. Jedná se o nezávislou, dobrovolnou organizaci mladých lidí, kteří usilují o vznik socialistické a komunistické společnosti. Nejedná se o mládežnickou organizaci KSČM. Podle slov svazu nemá SMKČ s KSČM organizačně, finančně ani politicky nic společného. Ke spolupráci dochází pouze s některými revolučními členy KSČM. Podle svazu se KSČM stala režimní politickou stranou, která nemá nic společného s ideologií marxismu-leninismu a není revoluční. Spolupráci ovšem nevylučuje na úrovni jednotlivých konkrétních otázek (SMKČ a). I SMKČ má své oficiální periodikum a to časopis Československá mladá pravda. SMKČ se neomezuje pouze na členy do 35 let věku jako ostatní mládežnické organizace. Rozvíjí spolupráci i s lidmi staršími 35 let a cílem je vytvořit jejich vlastní klub. SMKČ vychází z ideologie marxismu-leninismu. Cílem svazu je vysvětlit společnosti možnost aplikovatelnosti ideologie marxismu-leninismu na dnešní společnost. Krátkodobým cílem je zejména oslovování proletariátu a jeho získávání pro spolupráci a členství ve svazu. SMKČ stojí za tím, že neexistuje jedna společnost, jeden národ, ale že je naše společnost třídně rozdělena. O problému třídně rozdělené společnosti se dnes pro jistotu podle svazu nehovoří. SMKČ usiluje o to, aby byl proletářskou organizací od svého základu. Proletariát je podle svazu vývojově nejprogresivnější sociální třídou společnosti. V současném světě se jedná o třídu, která nevlastní výrobní prostředky a kapitál a patří mezi ovládanou třídu. V ČR je to případ většiny společnosti. Jádrem třídy je dělnictvo. Ovšem dělnictva u nás ubývá na základě likvidace průmyslu. Stále se ale jedná o širokou masu lidí. Tato široká masa je kvalitativně nejpopovlanější částí společnosti pro vykonání potřebných změn. Dnešní nezaměstnané lidi vychoval kapitalistický systém v nezaměstnatelné. Zajímavostí z programu svazu například je, že svaz se zavazuje chránit důchodce, kteří pocházejí z proletářských, případně družstevních rodin a odmítá hájit zájmy aktivních důchodců, kteří jsou podle svazu kapitalisté a rentiéři. Takto vypadá ve zkratce ideologie svazu (SMKČ b).

Hlavním cílem svazu je vytvořit jádro budoucí obnovy komunistického hnutí v českých zemích a na Slovensku a odstranit kapitalistický systém, který v rámci státu páchá nespravedlnosti. Cílem svazu je také vybudovat stranu nového typu. Cílem svazu není

transformovat sebe na politickou stranu. Politická strana musí vznikat postupně, protože její rychlý vznik a spoluúčast v režimních zastupitelstvech na různých úrovních by byla spíše kontraproduktivní. Strana potřebuje čas na seberealizaci a vyvolání tlaku zdola. Postupem času by měla strana převzít klíčovou roli ve společnosti. Svaz se realizuje tím, že pořádá demonstrace, veřejná vystoupení, protestní akce neboli informační, agitační a propagační činnost. Stejně jako KSM považuje svaz NATO a EU za útočné pakty. Svaz požaduje vystoupení ČR z NATO i EU. Svaz pořádá demonstrace například proti politice vlád ČR, proti fašizaci Ukrajiny, za osvobození Palestiny od režimu izraelské okupace, proti postupu katolické církve a podobně. Velká část aktivit se také zaměřuje na podporu obyvatel a reprezentaci KLDR v boji proti imperialismu (SMKČ b).

SMKČ se velmi podobá KSM. Banner na jejich internetových stránkách též obsahuje podobiznu V. I. Lenina. Obě dvě organizace staví na stejné ideologii a jsou radikální ve svých požadavcích, které se shodují. Vyvíjí podobné aktivity a často se shodují i jejich články publikované na internetových stránkách. V některých případech to vypadá, že si články přebírají navzájem. SMKČ je ve vydávání svých článků stejně jako KSM velmi aktivní. Ani jedna z organizací nemá navázané oficiální vztahy s KSČM. SMKČ vydává články na témata s názvy – Komunisté podpořili odpor KLDR proti americkému imperialismu, Odešel otec národů: Připomínáme výročí úmrtí geniálního Stalina a podobně (SMKČ c).

Podle slov Petra Havránka, pracovníka Oddělení pro odborné zázemí, občanský sektor a mládež ÚV KSČM jsou SMKČ a KSM zcela samostatné organizace. Vztah obou dvou organizací s KSČM je v mnoha ohledech a historických souvislostí komplikovaný. Tento vztah obě dvě organizace od KSČM izoloval. Samotné organizace se od KSČM distancují. Oficiální mládežnickou organizací KSČM je Komise mládeže ÚV KSČM (dále jen „KM“). Internetové stránky www.mladi.kscm.cz odkazují na dřívější činnost KM. Stránky sice stále existují, ale nejsou aktualizovány. KM lze definovat jako poradní a iniciativní orgán ÚV KSČM. Mládežnická organizace je pevně provázána i z organizačního hlediska. KM je tvořena předsedou a zástupci delegovanými jednotlivými kraji, kteří jsou schvalováni na pravidelném zasedání ÚV KSČM. V krajích působí místně příslušné Krajské komise mládeže nebo Okresní komise mládeže. Tyto komise již nejsou řízeny centrálně, ale spadají pod působnost Krajského výboru KSČM nebo Okresního výboru KSČM (Havránek, 2017).

3.9 Organizace a partneři

KSČM má na svých internetových stránkách odkaz na spřátelené organizace. Ovšem tento odkaz již delší dobu neexistuje. Dále na svých internetových stránkách KSČM odkazuje na Komisi žen ÚV KSČM. Komise ale není samostatnou organizací. Statut komise je definován jako stálé poradní, iniciativní a metodické aktivum ÚV KSČM pro prosazování rovného postavení žen a mužů. Komise působí podle Stanov KSČM a v souladu se svým Statutem (Komise žen ÚV KSČM, 2015). Na svých stránkách také strana odkazuje na periodikum Haló noviny. Na starých internetových stránkách jsou Haló noviny spolu s Evropskou levicí uvedeni jako oficiální partneři.

3.10 Štěpení uvnitř samotné politické strany

Již na počátku let devadesátých bylo uvnitř strany několik křídel. O budoucí identitě a směřování strany rozhodovaly skupiny zastávající úpravu podoby strany i skupiny s neostaliničtým smýšlením. Přesto základní identita strany zůstávala stabilní. Různé názory uvnitř strany se také projevíly při zakládání Evropské levice. Vedení strany nahlíželo na PES jako na příliš revizionistickou strukturu. KSČM odmítala zahrnout odsouzení stalinských praktik a zločinů do stanov této eurostrany (Hloušek; Kopeček, 2010: 70, 73).

Členové KSČM se rozcházejí v otázce vztahu k názvu strany, k minulosti komunistického hnutí, k současné evropské integraci a ke specifikám Strany evropské levice. Stranu lze rozdělit jednoduše na dvě křídla a to křídlo dogmatické a křídlo reformní. Reformisté vidí pozitivum v řadě aspektů komunistického režimu v Československu, ale nenahlíží na minulý režim černobíle. Jsou kritiky excesů stalinismu a jiných komunistických totalitních režimů. Hledají pozitiva v Pražském jaru a komunismu s lidskou tváří a nebrání se případné změně názvu strany. Na evropskou integraci ale nahlíží kriticky. Dále například podporují členství strany ve Straně evropské levice.⁴ Mezi reformisty lze zařadit například Jiřího Dolejše, zesnulého Miloslava Ransdorfa, Jiřího Maštálku (Bastl, 2011: 26-27). Dogmatické křídlo odmítá kritiku komunistické historie. Sami kritizují nízkou úroveň revolučnosti tehdejší doby. Nenahlízejí kriticky na období stalinismu, odmítají Pražské jaro a pevně stojí za invazí vojsk pěti států Varšavské smlouvy. Kriticky se také staví k listopadu 1989 a odmítají jakoukoliv změnu názvu strany. Odmítají evropskou integraci a kriticky

⁴ Strana evropské levice vznikla v roce 2004. KSČM není plnoprávným členem této strany, ale má status pozorovatele (KSČM a).

nahlíží na Stranu evropské levice. Do dogmatického křídla lze zařadit například Martu Semelovou⁵ a Josefa Skálu. Lze říci, že existuje i třetí proud uvnitř KSČM a to proud, který leží na pomezí dvou předchozích. Do tohoto proudu lze zařadit například předsedu strany Vojtěcha Filipa, který měl usilovat o reformnější image, ale fakticky se tak nestalo (Bastl, 2011: 27-28).

4 Česká strana sociálně demokratická

4.1 Vývoj politické strany po roce 1989 a konsolidace levice na české politické scéně

ČSSD patří mezi nejstarší strany působící na území českých zemí. Strana vznikla již v roce 1878. Během první republiky patřila ČSSD mezi hlavní působící strany. Během druhé světové války byla strana zapojena do domácího i zahraničního odboje (Just). Strana byla v roce 1945 obnovena jako Československá sociální demokracie. Ovšem její svobodné trvání nebylo dlouhé a skončilo s únorem 1948, kdy byla strana sloučena s KSČ. Po roce 1948 řada vedoucích představitelů odešla do exilu a označila spojení strany s KSČ za neplatné. Tím započalo období fungování strany v exilu. Události po 17. listopadu 1989 umožnily obnovu Československé sociální demokracie na domácí půdě. V případě ČSSD lze i uznat tvrzení, že se nejednalo o obnovu strany, ale o kontinuitu z důvodu fungování strany v exilu. Ovšem obnovou strany na domácí půdě neskončila činnost strany v exilu a ta paralelně fungovala dalších pět let. V prvních svobodných volbách po pádu komunismu nezískala strana ani jeden mandát v zastupitelských sborech. Poté strana začala rozšiřovat svoji volební a členskou základnu a profilovala se jako moderní levicová strana. Strana jako celek byla také jedním ze zastánců zachování jednotnosti československého státu. Po rozpadu Československa byla strana proměněna na Českou stranu sociálně demokratickou. Tím byla také zachována zkratka ČSSD. V roce 1993 se stal předsedou strany Miloš Zeman a strana se od tohoto roku začala stávat hlavní opoziční silou v zemi. ČSSD se vyhranila vůči pravici, ale také vůči radikální levici a v roce 1995 přijala takzvané výše zmíněné Bohumínské usnesení (Encyklopedie ČSSD).

⁵ Marta Semelová v pořadu Hyde Park prohlásila, že nezná nikoho, komu by za dob komunismu nebylo umožněno studovat. Bezpečnostní složky chránily ekonomiku země a jejich jednání tedy bylo v plném právu. Z politických důvodů bylo vězněno mnohem méně lidí, než je uváděno dnes. Dále prohlásila, že ruskou invazi by neoznačila za okupaci, ale za internacionální pomoc. Nejvíce ovšem společnost pobouřilo prohlášení paní Semelové o Miladě Horákové. Semelová zpochybnila to, že přiznání Milady Horákové před soudem by bylo vynucené. Za tato prohlášení bylo dokonce na Martu Semelovou podáno několik trestních oznámení (Lidovky, 2014).

Úspěch strany přišel v parlamentních volbách roku 1996, kdy se ČSSD stala druhou nejsilnější stranou v ČR. Ovšem strana zůstala v opozici. Po parlamentních volbách v roce 1998 strana zvítězila a sestavila menšinovou vládu, která byla umožněna takzvanou opoziční smlouvou.⁶ V době opoziční smlouvy stranu sužovaly vnitrostranické problémy, které nebyly pro společnost nepřehlédnutelné. Miloš Zeman v roce 2000 oznámil, že po nadcházejících sněmovních volbách v roce 2002 odejde z vysoké politiky a již v roce 2001 na sjezdu strany nekandidoval na funkci předsedy. Novým předsedou strany byl zvolen Vladimír Špidla, kterého straníkům doporučil Zeman (Bureš; Charvát; Just; Štefek: 2012: 302). V parlamentních volbách 2002 ČSSD již vyhrála přesvědčivě a sestavila vládní koalici s KDU-ČSL a Unií svobody. V témže roce se konaly i komunální volby. Po těchto volbách KSČM poprvé získala posty starostů v několika větších městech a to díky radniční koaliční spolupráci s ČSSD. Během vlády ČSSD vstoupila ČR do NATO i Evropské unie. Ovšem následovala krize strany a v roce 2004 také porážka ve volbách do EP a neúspěch v krajských a senátních volbách. Sled událostí vedl k odstoupení Špidly z pozice předsedy strany. Podle článku uveřejněného na webových stránkách ČSSD se po roce 2004 začala ve vysokém vedení projevovat nastupující mladá generace vedená Stanislavem Grosse a Bohuslavem Sobotkou, která se začala orientovat na „levý střed“.⁷ Post předsedy strany i předsedy vlády převzal právě Stanislav Gross. Tyto posty zastával pouze do roku 2005. V roce 2005 opustil politiku na základě aféry financování jeho bytu a vazbou na pochybné podnikatele. Přes volební neúspěch se strana konsolidovala a straně začala narůstat členská základna. Od roku 2006 do 2010 zastával post předsedy strany Jiří Paroubek. Paroubek se v letech 2005 až 2006 také stal předsedou vlády. Jeho předsednictví je spojeno s poskytnutím určitého spolupodílu na vládní politice KSČM ze strany ČSSD. Paroubek je spojován se svérázným pojetím politiky. Více k tématu navázání spolupráce mezi stranami na vládní úrovni v kapitole Vývoj KSČM po roce 1989. Ač v průběhu dalších let byla ČSSD a ODS nadále dominantními stranami na české politické scéně, tak voliči začali více podporovat nově vznikající strany (například TOP 09, Věci veřejné a podobně). ČSSD po krajských volbách konaných v roce 2008 také navázala spolupráci s KSČM na krajské úrovni. Od roku 2010 začala popularita

⁶Opoziční smlouva neboli Smlouva o vytvoření stabilního politického prostředí v České republice byla uzavřena v roce 1998 mezi ČSSD a ODS, kdy předsedou ČSSD byl Miloš Zeman a předsedou ODS Václav Klaus. Strany se například zavázaly, že ODS (jež byla stranou, která se ve volbách umístila na druhém místě) bude vládě opozicí. Strany se nadále zavázaly, že při ustavování orgánů Parlamentu České republiky budou postupovat po vzájemné dohodě, dále že ODS ani ČSSD během volebního období Poslanecké sněmovny nevyvolají hlasování o nedůvěře vládě a podobně (Vláda ČR).

⁷Ovšem je nutné podotknout, že Stanislav Gross se začal ve vysoké politice projevovat mnohem dříve. Během Zemanovo i Špidlovo předsednictví zastával post ministra vnitra. Také zastával post statutárního místopředsedy ČSSD a poté prvního místopředsedy vlády (Bureš, 2008: 60).

ČSSD opět značně stoupat. Vzestup započal úspěchem v komunálních volbách na podzim roku 2010. Vedoucí pozici si ČSSD udržela i v krajských samosprávách, kdy poprvé od revoluce bylo mezi ČSSD a KSČM uzavřeno devět krajských koalic. Od roku 2011 se stal předsedou strany Bohuslav Sobotka. V parlamentních volbách 2013 strana získala 20,45 % a 50 mandátů. Ovšem nově vzniklé hnutí ANO 2011 přes svoji krátkou existenci získalo 18,65 % a 47 mandátů. Sobotka se po těchto volbách stal předsedou vlády (Encyklopedie ČSSD; Bureš, 2008: 60-61; Charvát, 2013: 190-191). Ve volbách do EP v roce 2014 již ANO2011 procentuálně předběhlo ČSSD, ale obě strany získaly po čtyřech mandátech (Volby, 2014). Na podzim roku 2016, kdy vzniká tato práce, ČSSD čelí značnému oslabení a krizi uvnitř samotné strany. Senátní a krajské volby pro stranu dopadly neúspěšně. Strana také bojuje s odlivem členů a klesajícími preferencemi pro následující parlamentní volby. Celá volební kampaň je postavena na snaze oslabit hnutí ANO, kterému průzkumy dávají celých 27 %. Průzkumy veřejného mínění agentury STEM (březen 2017) dávají straně 15,5% stranické preference (STEM, 2017).

4.2 Hodnoty strany

Sociální demokraté čerpají z myšlenek socialistického česko-německého teoretika Karla Kautského (1854 – 1938). Karl Kautsky patří mezi autory, kteří rozvíjeli Marxovy a Engelsovy myšlenky. Kautského teorie měla vliv na formování teorie V. I. Lenina. Kautský byl ovšem později Leninem označen za „odpadlíka“ (Jandourek, 2012: 150-152; ČSSD a: 1). Podle Kautského slov není socialismus zcela dosažitelným cílem. Také stanovil hypotézu o neplatnosti zásadního vztahu mezi socialismem a zespolečněním výrobních prostředků. Sociální demokraté odkazují na příklad skandinávských zemí, kde došlo k vytvoření moderního státu blahobytu. Tento typ státu blahobytu nemá za cíl odstranit kapitalistickou výrobu. Za cíl si klade spravedlivé přerozdělení příjmů a bohatství prostřednictvím státu. Sociální demokraté poukazují na to, že vyvlastňovací snahy po druhé světové válce v zemích tzv. reálného socialismu způsobily hospodářskou stagnaci a úpadek. Zatímco sociálně-tržní hospodářství vedlo k rozvoji západních zemí. Sociální demokracie tedy neusiluje o odstranění soukromého vlastnictví, ale o nastolení rovnosti mezi soukromým a veřejným sektorem. Demokratický socialismus usiluje o odstranění vykořisťování mezi třídami, pohlavím, rasou ad. (ČSSD a: 1-4). Dále se strana staví proti neoliberálnímu přístupu v rámci globalizace. Tento přístup žene svět do ekonomických krizí a rozevívá nůžky mezi bohatým Severem a chudým Jihem. Neoliberální představy o volném působení trhu vedou k rozkladu sociálního

státu. A proto je zapotřebí globalizaci usměrňovat. Sociální demokraté nejsou zastánci čistě tržní ani centrálně plánované ekonomiky. Cestou k úspěchu je podle nich modernizovaná sociálně-tržní ekonomika, kde má svojí roli stát i trh. Stát reguluje trh (ČSSD a: 8).

4.3 Politický program

Podle vyjádření člena týmu, který vede sociálním demokratům volební kampaň pro následující parlamentní volby, je přijetí programu pro sněmovní volby 2017 otázkou budoucnosti a ještě ani není zcela jasné, zda bude nový program přijat. Ve své práci čerpám z dostupného volebního programu pro krajské volby 2016 a z programu dlouhodobého. Strana sama sebe ve svém dlouhodobém programu označuje za levicovou.

4.3.1 Občanská/spravedlivá společnost

Sociální demokracie si uvědomuje, že z důvodu odlišné kvalifikace, schopností a výkonů jednotlivých lidí není možné dosáhnout absolutní rovnosti kvality života všech občanů. Ovšem je třeba usilovat o vytvoření rovnosti příležitostí pro všechny. Lidé musejí mít rovný přístup například ke vzdělání, práci. Stát by měl na základě přerozdělování zajistit občanům rovný přístup k veřejným sociálním službám. Nejedná se o pasivní závislost jedince na sociální pomoci, ale o investice do jeho schopností pomoci si sám. Dále je potřeba, aby minimální mzda dostatečně převyšovala minimální sociální dávky. Je na místě, aby pracující občané měli lepší postavení, než ti, kteří pobírají sociální dávky a nechtějí pracovat (ČSSD a: 6-7, 36). Strana se zasazuje o spravedlivou společnost, ve které nebudou například ženy platově diskriminovány na trhu práce. Bydlení by mělo být bráno jako základní životní potřeba, která bude přístupná všem. Stát musí vybudovat systém sociálního bydlení, regulovat nájmy a nájemní vztahy, systém stavebního spoření ad. Všem lidem by měla být také dostupná zdravotní péče na bázi solidárního povinného veřejného zdravotního pojištění. Stát dále musí vybudovat silný důchodový systém (ČSSD b).

4.3.2 Rozvoj demokracie

ČSSD podporuje prvky přímé demokracie. Veřejnost by měla být více zapojena do politického procesu. Je zapotřebí, aby organizace občanského sektoru (občanská sdružení, nadace apod.) měly rozšířenou působnost. Stát by měl, co nejvíce spolupracovat s neziskovými organizacemi. Také je třeba více rozvinout sociální dialog a vyjednávání mezi vládou, odbory a představiteli zaměstnavatelů (ČSSD b). Strana se ve svém dlouhodobém

programu zabývá také Ústavou ČR. Sociální demokraté považují za problém ústavní existenci Senátu. Nasazování kandidátů do senátních voleb strana obhajuje tím, že je potřeba mít své lidi v Senátu, protože k jeho zrušení je třeba také jeho souhlasu. Za další problém považují nastavení všeobecného celostátního referenda. Referendum by mělo být nastaveno tak, aby lidé rozhodovali jen o závažných věcech, respektive nebyli zatíženi rozhodováním o méně závažných věcech a aby vyjádření názoru občanů bylo právně závazné. ČR je systémem zastupitelské demokracie, kterou strana považuje za nejvhodnější formu vlády v moderní společnosti. Také je zastáncem zachování poměrného volebního systému do dolní komory Parlamentu ČR. Ovšem nebrání se posílení principu ochrany menšin (ČSSD a: 28).

4.3.3 Ekonomika

ČSSD je stranou, která také zastává progresivní zdanění. Progresivní zdanění je podle strany spravedlivé. Dále je zastáncem ekologické daňové reformy, která má za cíl uvalit vyšší daně na zboží a služby poškozující životní prostředí. Je potřeba, aby stát podporoval také střední a malé podniky, nejen ty velké. Stát by měl také regulovat rozmisťování nových průmyslových investic tak, aby nedocházelo k rozdílům v rozvoji ekonomiky mezi jednotlivými regiony (ČSSD b). Na cestě k prosperujícímu státu je potřeba podporovat výzkum, vývoj a inovace. Strana se tedy zasazuje o modernizaci škol, zejména technického zaměření (vysoké školy a učňovské školství). K zajištění růstu ekonomiky je zapotřebí vést dialog s hlavními podnikatelskými skupinami, odbory, zájmovými svazy, centry vědeckého výzkumu ad. Podle strany rovná daň je absolutně nespravedlivá (zatěžuje lidi s průměrnými či nízkými příjmy a výrazně odlehčuje lidem s vyššími příjmy). Co se týče vlastnických práv státu, ve vlastnictví státu by měla zůstat veřejnoprávní média, pošta, strategické řídicí systémy a sítě v energetice, dopravě a vodním hospodářství (ČSSD a: 21-50).

4.3.4 Životní prostředí

ČSSD podporuje důraz, který klade EU na ochranu životního prostředí. Socialisté se zasazují o podporu využívání obnovitelných zdrojů energie, ochranu zdrojů surovin a podporuje recyklaci odpadu. Růst objemu dopravy vytváří tlak na životní prostředí. Strana podporuje hromadnou dopravu před dopravou individuální a dále dopravu železniční před dopravou silniční (ČSSD b). Svůj díl odpovědnosti za znečištění životního prostředí by měly nést nadnárodní společnosti, podle principu znečišťovatel platí. Jednou z možných cest je zdanění čerpání přírodních zdrojů. Daňově zatížené by měly být zejména ty komodity, které mají negativní dopady na životní prostředí. Strana se zasazuje za důslednou realizaci úmluv

OSN v oblasti životního prostředí a jejich prohloubení. Co se týče otázky prolomení těžebních limitů, strana poukazuje na významnou redukci těžby na Ústecku. Z důvodu nutnosti potřeby vytváření nových pracovních míst pro bývalé horníky, je třeba v regionech udržet průmyslovou tradici, inovovat ji a nalákat nové investory. V regionech zatížených těžbou je potřeba napravit škody na životním prostředí. O propuštěné horníky se musí stát postarat (ČSSD, 2016: 14-15; ČSSD a: 12-17).

4.3.5 Školství

Povinná školní docházka by měla začínat již posledním rokem školy mateřské, ale zároveň by poslední rok mateřské školy měl být bezplatný. Střední vyšší a vysokoškolské vzdělání by mělo být též bezplatné. Strana se zasazuje o podporu vědy, vývoje a inovací. Strana se také zasazuje o podporu a zvyšování rozsahu rekvalifikačních kurzů pro nezaměstnané (ČSSD b; ČSSD a: 36).

4.3.6 Zdravotnictví

Dostupná péče by měla být dostupná všem lidem bez rozdílu. Zdravotnictví je oblast, kde role státu je absolutně nevyhnutelná. Přístup zdravotní péče musí všem občanům garantovat stát. Občané by neměli mít přístup pouze ke zdravotní péči, ale je nutné také zajistit jejich informovanost o zdraví a nemocech a investovat do vzdělávacích a preventivních programů. Strana se dále zasazuje o vyšší platy všech, kteří pracují ve zdravotnictví. Zajistit vyšší platy je důležité zejména z hlediska zastavení odlivu kvalifikovaných lidí. Dále je třeba zajistit lepší podmínky pro začínající lékaře. Strana odmítá snahy o privatizaci krajských zdravotnických zařízení a center sociálních služeb. Celým systémem zdravotnictví by měly více prostoupit IT technologie, které zajistí efektivnější fungování. Kraje by také měly nabízet domovy pro seniory, hospicovou péči ad. Tyto služby by neměly být pouze v rukách soukromníků (ČSSD, 2016: 6-8).

4.3.7 Zahraniční politika

Strana podporuje rozšiřování evropské integrace a pevné postavení ČR v NATO. V rámci EU strana podporuje přijetí eura a začlenění ČR do měnové unie (ČSSD b). Zasazuje se o evropskou integraci všemi směry (ekonomická, politická, sociální a kulturní). Strana je zastáncem přijetí federativních prvků v rámci EU. Sociální demokraté ve svém dlouhodobém programu představují také vizi globálního vládnutí a multikulturního řádu. Podle strany je zapotřebí například reformovat Mezinárodní měnový fond a Světovou banku, blokovat a

postupně likvidovat daňové ráje, zavést přísnou evidenci a vysoké globální zdanění obchodu se zbraněmi a podobně. Dále bezpečnostní koncept mezinárodního uspořádání musí stát na multilaterálních dohodách. Unilateralistická strategie má své značné limity. Konflikty a krize ve světě musí být primárně řešeny mírovou cestou. Strana nesouhlasí s preventivními válkami. Ovšem nevyklučuje použití síly v souladu s mezinárodním právem v nezbytných případech (ČSSD a: 14-17).

4.4 Postoj strany ke konkrétní vybrané otázce – imigrační politika

Předseda Vlády ČR Bohuslav Sobotka na zasedání Ústředního výkonného výboru ČSSD v září 2015 uvedl, že Evropa ztratila schopnost regulovat migrační toky. Migrační toky lze regulovat na základě fungující hranice. Evropa, jako stabilní a bohaté území, by měla projevit solidaritu a pomoci uprchlíkům utíkajícím ze zemí ohrožovaných válkou. Ovšem migrační toky je nutné regulovat. Je nutné regulovat zejména toky ekonomických uprchlíků. Evropa musí zajistit, aby byli rozlišováni imigranti utíkající před válkou a imigranti přicházející za lepším sociálním systémem. EU musí posílit svou společnou evropskou zahraniční a obrannou politiku. Mezinárodní společenství musí dotlačit znesvářené strany k ukončení válečných konfliktů. Unie se nesmí zaměřovat pouze na otázku migračních kvót a upozadovat tím řešení příčin. Dosavadní politika EU řeší pouze důsledky krize. Migrační krize je zejména živnou půdou pro všechna extrémní hnutí. Migrační krizi je nutné řešit nejen z důvodu přílivu uprchlíků, ale také z důvodu, aby lidé neměli tendence volit extrémní hnutí a ta se nedostávala k moci. Z důvodu migrační krize je potřeba zajistit dostatek financí pro resort vnitra (BohuslavSobotka, 2015).

Podle oficiálního stanoviska sociální demokracie, žádná ze zemí EU není problémem krize schopná řešit individuálně. Všechny členské země musí vzájemně spolupracovat. Ti, kteří nemají právní nárok na mezinárodní ochranu, je nutné vracet zpět do svých zemí. Všechny země EU musí důsledně dodržovat všechna pravidla schengenského prostoru. Důležité je efektivně chránit a kontrolovat vnější hranici EU, identifikovat a registrovat přicházející, dále zajistit snímání otisků prstů. Problém migrační krize je také spojen s problémem organizovaného zločinu a pašeráctví lidí. Proti těmto fenoménům musí EU posílit boj. Dále je třeba stabilizovat zhroutené státy v bezprostředním okolí Evropy. EU by se měla aktivně podílet na snaze ukončit diplomatickou cestou válku v Sýrii a Libyi. EU také musí pomáhat zemím, které zajišťují bezpečí uprchlíkům na Blízkém východě a to zejména Jordánsku, Turecku a Libanonu. V zemích zasažených válkou je třeba posílit rozvojovou

pomoc a navázat s nimi spolupráci. Přerozdělování azylantů v rámci EU musí být ze strany členských států dobrovolné. Každý stát má právo se rozhodnout, komu poskytne azyl. Zavádění kvót je pro ČSSD nepřijatelné. Pro přijaté azylanty je třeba zajistit dostatečnou a efektivní podporu ve formě například vzdělání, výuky jazyka, pomoci při zajištění práce a bydlení. EU musí posílit spolupráci v oblasti bezpečnosti s NATO, OSN a dalšími mezinárodními organizacemi (ČSSD, 2015).

Ne vždy reálné vystupování členů ČSSD odpovídá oficiálním stanoviskům sociální demokracie. Například tehdejší senátor, místopředseda Senátu Parlamentu ČR ad. Zdeněk Škromach ve svých hovorech k migrační krizi uvedl, „že máme své tradice, a že si je zkrátka nenecháme vzít a že se nebudeme přizpůsobovat tomu, co přichází, že se tomu musíme postavit“ (Zdeněk Škromach cit. dle Demagog, 2016). Sociální demokraté jsou v otázce migrační krize rozdělení. Tvrdý postoj v této otázce zaujal například i ministr vnitra Milan Chovanec. Ministr vnitra vidí řešení migrační krize zejména v důsledné ochraně hranic a ve fungování hotspotů zejména v Řecku a Turecku. Sám Chovanec razantně odmítá kvóty na přerozdělování uprchlíků v rámci EU, ovšem toto je oficiální stanovisko ČSSD a dosavadní vlády. Odmítavý postoj ke kvótám má i samotný předseda vlády Bohuslav Sobotka. Prioritou EU podle Chovance by neměla být otázka kvót, ale ochrana vnějších hranic, fungování společné pohraniční a pobřežní strážže, zachování Schengenu, návratová politika a naplňování dohod mezi EU a Tureckem. Kvóty razantně odmítá také bývalý člen ČSSD Miloš Zeman (iDNES, 2016). Milan Chovanec je znám tím, že zastává razantní a nekompromisní postoj k uprchlíkům. Česká vláda byla dokonce kritizována komisařem OSN pro lidská práva za zavírání uprchlíků do detenčních zařízení, kde mají uprchlíci omezený pohyb i práva. Chovanec obhájí zavírání do detenčních zařízení tím, že uprchlíci nezákonně překročili hranice a tím porušili zákon. Evropa podle něj musí dát jasně najevo, že není otevřená všem, ale jenom potřebným. Dále je podle ministra vnitra velkým problémem stále měnící se politika Německa. Ministr nesouhlasí s tím, že by měl být omezen přísun financí ze strukturálních fondů těm, kteří odmítají přijetí přerozdělovacích kvót (Lidovky, 2015; Kubík; Stuchlíková, 2015).

Zcela opačný názor zastává bývalý ministr pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu Jiří Dienstbier, také člen ČSSD a jeden ze zakladatelů sociálnědemokratického spolku Idealisté. Nesouhlasí se zavíráním uprchlíků do detenčních zařízení. Podle Dienstbiera by stačilo po dobu řízení o vyhoštění poskytnout uprchlíkům například ubytovny. Dienstbier byl jedním z politiků, který upozorňoval na špatné podmínky v detenčních zařízení. Pro

uprchlíky je potřeba zajistit důstojné podmínky. Podle bývalého ministra je Chovancův důraz na bezpečí přehnaný, protože do Česka proudí jen zlomek imigrantů a tento zlomek nechce ani v ČR setrvat. Současná politika ministra vnitra je podle Dienstbiera populistická a hrou na emoce občanů. Dienstbierův postoj je tedy vstřícnější, než ten oficiální strany. ČSSD by se neměla zaměřit pouze na otázku, jak zastavit příliv uprchlíků, ale i na otázku, jak jim v ČR zajistit pracovní místa a podobně. Otevřená politika a snaha nevytvářet nepřátelskou atmosféru vůči cizincům může být právě cestou k vyšší bezpečnosti (Šrajbrová; Dolejší, 2015). ČR by měla projevit vyšší solidaritu vůči zemím s největším nápořem uprchlíků a těmto zemím pomoci i bez povinných kvót. ČR by zvládla i větší množství žadatelů o azyl, než by ukládaly naší zemi povinné kvóty. Dienstbier byl během svého funkčního období odvolán předsedou vlády a na postu ministra pro lidská práva ho nahradil poslanec za ČSSD Jan Chvojka. Sobotka uvedl, že chce, aby ČSSD bylo ve svých názorech kompaktnější a aby nastolený kurz sociální demokracie byl zřetelnější (Lidovky, 2016; iHned, 2015).

4.5 Reálné plnění politického programu strany

Sociální demokracie stejně jako komunisté považuje za problém ústavní existenci Senátu. Ovšem v roce 2016, kdy se konaly senátní volby, strana na svých internetových stránkách poukazovala na Senát jako pojistku demokracie a obrany základních práv a jistot občanů. Senát také podle strany zlepšuje životní úroveň obyvatel ČR (ČSSD c). V rámci ochrany životního prostředí se strana zasazuje o redukci těžby například na Ústecku. Reálná politika strany je ovšem zcela odlišná. Poslanci vládní ČSSD se v posledních dvou letech stavěli za prolomení limitů těžby hnědého uhlí, zejména v lomu Bílina. S prolomením souhlasil také Bohuslav Sobotka. Jaroslav Foldyna (ČSSD) také dlouhodobě podporoval prolomení limitů na dole ČSA a jeho rozšíření. Prolomení limitů na dole ČSA by dokonce vedlo ke zbourání obcí Horní Jiřetín a Černice (ČT24, 2015). V nedávné době předložila ministryně práce a sociálních věcí Michaela Marksová opakovaně návrh na zálohové výživné, který byl přijat. Za neplatiče alimentů na jejich děti v určitých případech zaplatí stát a poté bude finanční částku vymáhat na dlužníkovi zpět. Zálohové výživné označil Bohuslav Sobotka za jednu z deseti priorit, kterou do konce volebního období prosadí. Toto je příklad prosazování levicového programu. Dále strana prosadila například porodné na druhé dítě, vyšší valorizaci penzí nebo každoroční růst minimální mzdy (Rybová, 2017). Strana také hájí ve svém programu práva menšin a staví se kladně ke globalizaci a multikulturalismu, ovšem přijímat uprchlíky do ČR zásadně odmítá.

4.6 Členská základna

ČSSD po obnovení svého působení po roce 1989 stoupal počet členské základny do roku 1992. V roce 1992 strana nebyla úspěšná v parlamentních volbách a došlo k odlivu členů. Tento odliv byl zastaven v roce 1995. Trend se opět otočil a členská základna začala posilovat. Strana si počet členů kolem 18 tisíc udržovala několik let. K výraznějšímu nárůstu členů došlo až po roce 2009, kdy se počet členů dostal přes dvacet čtyři tisíc. Jednalo se o nejvyšší počet členů v novodobé historii strany. Od té doby strana vyšší číslo nepřekonalala (Rieger, 2014). Ovšem i ČSSD postihl stejný osud jako KSČM. Vládní strana během posledních dvou let přišla o desetinu členů, tzn. o dva tisíce členů. Spolu s úbytkem členů straně také zanikají desítky místních organizací. Strana bojuje zejména s nízkým procentem žen. Ženy z celé členské základny tvoří 35,2 %. A také ubývají zejména mladí lidé do třiceti let. Půl roku do voleb oznamují někteří poslanci, že nebudou obhajovat své pozice na kandidátních listinách. Například dosavadní ministr zdravotnictví Miloslav Ludvík oznámil, že se nebude ucházet o místo lídra pražské kandidátky. Jeho rozhodnutí se ale podle všeho ještě změní. Odchod z politiky po volbách ohlásil také poslanec Jeroným Tejc. Stejnou informaci oznámila Marie Benešová. Na kandidátkách budou chybět další známá jména. Odliv se tedy netýká jen řadových členů strany (Lidovky, 2017; Tománek, 2017).

4.7 Elektorát

ČSSD ve srovnání s KSČM a Stranou zelených nejvíce odpovídá typu catch all party. Zajímavostí je, že zatímco více než třetina voličů KSČM připouští, že by byla schopna volit ČSSD, v opačném případě by pouze 13 % voličů sociálních demokratů bylo ochotno volit KSČM. Dvě třetiny voličů ČSSD by nebyli ochotni uvažovat o volbě KSČM. Naopak pouze kolem 30 % voličů KSČM by určitě nevolilo ČSSD. Téměř polovina voličů ČSSD by sebe také zařadila mezi středové voliče. Ovšem ČSSD, aby neztratila voliče na levici ve prospěch KSČM, musí výrazně akcentovat levicové přístupy (Bureš a kol., 2010: 59). ČSSD stejně jako KSČM má mezi svými voliči nejvíce procent těch, kteří dosáhli střední školy bez maturity s vyučením. Jedná se o skoro 50 % elektorátu. Procentuálně následují lidé s dosaženým plným středním vzděláním. Lidé s vyšším a vysokoškolským vzděláním tvoří procentuálně nejnižší složku. Struktura vzdělanosti voličů sociální demokracie v podstatě kopíruje vzdělanostní strukturu dospělé populace. Mezi voliče sociální demokracie patří také občané s nižšími příjmy. Občané s vyššími příjmy tvoří procentuálně nejnižší složku voličů. ČSSD má nejvíce voličů ve věku 45 až 59 let. Nejméně voličů má ve věku 18 – 29 let. Voličské zázemí se podle

Kunštáta vyznačuje ze sociologického hlediska nejnižší čitelností ze všech etablovaných politických stran. U ostatních politických stran lze poměrně dobře definovat, z jakých sociálních entit čerpají svoji podporu. U sociální demokracie dochází často k proměnlivosti. Je skoro nemožné definovat typického voliče. Voliči se vyznačují nízkou mírou identifikace s preferovanou stranou. Strana má nízký podíl přesvědčených voličů a vysoký podíl voličů nerozhodnutých s téměř žádnou mírou voličské disciplíny. Tito voliči jsou schopni volit také konkurenci. Ne vždy je toto nevýhodou a v některých případech strana z nerozhodnutých voličů také těží. ČSSD volí jak ekonomicky aktivní občané, tak i ti, kteří jsou ekonomicky neaktivní. Nižší volební podporu vykazují živnostníci a podnikatelé. Vyšší volební podporu vykazují kvalifikovaní dělníci. Důchodci patří také mezi důležitou složku voličů. Podíl žen a mužů je při volbách téměř vyrovnaný (Kunštát, 1-9).

4.8 Mládežnická organizace

4.8.1 Mladí sociální demokraté

Významnou mládežnickou politickou organizací ČSSD jsou Mladí sociální demokraté (dále jen „MSD“), kteří jsou nejdéle fungující mládežnickou organizací v České republice. Cílem organizace je utvářet sociálnědemokratickou politiku. Nejbližším partnerem MSD je tedy ČSSD, která se podílí na financování sdružení. ČSSD také sdružení dlouhodobě poskytovala prostory v Lidovém domě v Hybernské ulici. Na rozdíl od KSM se může stát členem MSD za určitých podmínek také cizí státní příslušník. Pokud se někdo stane členem sdružení, nesmí se stát členem jiné politické strany, kromě ČSSD. Vzájemné vztahy s ČSSD jsou specifikovány ve stanovách MSD. Mezi programové priority patří například snižování nezaměstnanosti a odstraňování zaostalosti některých krajů. Sdružení podporuje investice do vědy, výzkumu a vzdělání. MSD podporují tržní ekonomiku, nikoliv tržní společnost. Dále MSD upřednostňují hromadnou dopravu před individuální dopravou z důvodu zachování životního prostředí. ČR musí mít kvalitní a propracovanou daňovou, důchodovou a bytovou politiku. V rámci sociální politiky by měla být prodloužena mateřská dovolená. Dále musí být pro všechny občany dostupná zdravotní péče, protože zdraví je základním lidským právem. V případě zdravotní péče musí být uplatňován princip solidarity zdravých s nemocnými a bohatých s chudými. Zdravotní péče by neměla stát na finanční spoluúčasti pacientů. MSD se také stavějí proti jakýmkoliv formám školného na veřejných školách. Ve svém programu se také zabývají ochranou životního prostředí a jsou zastánci uplatňování principu trvale udržitelného života. V oblasti lidských práv MSD podporovali například zavedení

registrovaného partnerství pro osoby stejného pohlaví. Společnost musí být postavena na občanském a ne na národnostním principu. V oblasti zahraniční politiky jsou MSD příznivci EU, ve které musí ČR zastávat aktivní politiku. Vznik EU je historickým úspěchem. MSD stojí za hlubokou hospodářskou a politickou integrací Evropy, která povede k federálnímu uspořádání. Dále podporují reformu OSN (Bureš a kol., 2010: 76-82).

MSD jsou podporou pro ČSSD i v předvolebních kampaních. Ovšem MSD nejsou považováni za oficiální mládežnickou organizaci ČSSD, ale jsou spíše nejbližším partnerem strany na poli občanské společnosti. S ČSSD mají skoro shodné ideologické zakotvení. Ke spolupráci s Komunistickým svazem mládeže přistupují MSD podle zásad Bohumínského usnesení. MSD se také angažují na poli mezinárodním. Jsou plnohodnotným členem organizace IUSY (International Union of Socialist Youth) a účastní se všech společenských akcí tohoto svazu. Dále jsou členem ECOSY (Evropská organizace socialistické mládeže) (Bureš a kol., 2010: 82-84).

Také MSD mají svůj časopis nesoucí název Ventil, který je dostupný na internetových stránkách mladých socialistů. Ve svém březnovém čísle MSD představují své hodnoty pro budoucnost, také představují v čísle své předsednictvo. Dále například v jednom článku vysvětlují, co pro mladé sociální demokraty znamená pojem spravedlnost, tolerance, demokracie, solidarita a podobně. Podle MSD je nutné chránit demokracii za pomoci účinného boje proti extremismu a dezinformačním kampaním. Dále ochranou nezávislosti veřejnoprávních médií a omezením vlivu nadnárodních korporací a soukromé sféry na demokratický proces. V tomto čísle MSD také vyjádřili podporu současnému předsedovi Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR Janu Hamáčkovi na postu místopředsedy strany. Také vyjádřili podporu Bohuslavu Sobotkovi a Milanu Chovancovi na jejich postech v čele strany (Ventil, 2017). MSD na svých internetových stránkách uveřejňují články z blogu, tiskové zprávy, kalendář akcí a podobně. Poslední tiskové zprávy například představily ideu Česko 20+, dále představu existence programu erasmus již na středních školách a učilištích, anebo vyzvaly Andreje Babiše k odchodu z vlády (Mladí sociální demokraté). Co se týče akcí, MSD se pravidelně zúčastňují například pochodu LGBT menšiny Prague Pride, dále zvou na vzdělávací semináře, pořádají dobrovolnické aktivity, pořádají konference na různá témata. Příkladem je proběhnutá konference na téma Role Visegrádské čtyřky ve světle krize evropské integrace (Mladí sociální demokraté a).

4.9 Organizace a partneři

Mezi další oficiální organizace ČSSD patří Sociálně demokratické ženy (dále jen „SDŽ“), Masarykova demokratická akademie (dále jen „MDA“) a Klub seniorů. SDŽ jsou zájmovým hnutím pracujícím v rámci ČSSD. Program a statut SDŽ je v souladu s programem a stanovami ČSSD. Cílem hnutí je zejména prosazovat ženy do politického, hospodářského a veřejného života na principu rovných příležitostí. Politické programy musí zohledňovat rovné postavení žen a mužů a problematiku rodiny. Dalším cílem je pomáhat při vzdělávání a zapojování žen do aktivního politického života, zejména prosazovat ženy na kandidátních listinách ČSSD s cílem naplňovat rezoluce PES o rovném zastoupení žen (ČSSD, 2011). MDA je sociálnědemokratickým think-tankem neboli institucí, která má za cíl popularizovat hodnoty sociální demokracie formou debat, seminářů a školení. Samotná MDA má stejně jako ČSSD dlouhodobou historii. MDA vznikla (pod názvem Dělnická akademie) v roce 1896. V této době měla podobu instituce zajišťující vzdělávání a organizaci volného času dělnictva. Během vlády komunistů byla činnost MDA přerušena. Ředitelem MDA je od roku 2011 expremiér Vladimír Špidla. Akademie také zpracovává studie a expertízy pro členy Parlamentu ČR (ČSSD, 2011a). Dalším zájmovým hnutím jako SDŽ je Klub seniorů ČSSD. Cílem hnutí je aktivizovat starší členy strany (60 let a více) k všestrannému napomáhání plnění programu strany. Existence hnutí též vychází ze stanov ČSSD a dále se řídí vlastním statutem, který ale schvaluje Ústřední výkonný výbor ČSSD. Klub seniorů funguje od počátku obnovení činnosti samostatné ČSSD (Ks.socdem).

Mezi oficiální partnery ČSSD, vyjmenované na internetových stránkách strany, patří také Zvonečník, Oranžový klub, PES, SMĚR sociální demokracie, Klub starostů a primátorů, Svaz pacientů ČR, Socialistická internacionála, Cíl a.s., Křesťansko-sociální platforma ČSSD a Svaz dělnických tělovýchovných jednot ČR. Jedná se o směs platform, svazů, organizací ad. Zvonečník je ekologickou platformou členů a příznivců ČSSD, kteří mají zájem o problematiku životního prostředí. Oranžový klub je občanským sdružením prosazující rovné zastoupení žen a mužů ve veřejném a stranickém životě. Klub starostů a primátorů zvolených za ČSSD je dobrovolnou vnitrostranickou platformou, která sdružuje starosty a primátory zvolené v komunálních volbách za ČSSD. Tím pádem klub zastupuje zájmy členských obcí u vnitrostranických orgánů a vedení ČSSD. Klub se podílí na tvorbě legislativního procesu v rámci strany. Svaz pacientů ČR je humanitární a sociálně-poradenská všeobecná organizace pacientů. Organizace prosazuje přímou účast zástupců pacientů v dozorčích radách nemocnic, správních a dozorčích orgánech zdravotních pojišťoven, v pracovních komisích Poslanecké

sněmovny a Ministerstva zdravotnictví. Cíl a.s. podniká v činnostech z odvětví grafického, výroby a vydávání knih, časopisů a jiných tiskovin. Svaz dělnických tělovýchovných jednot ČR sdružuje Dělnické tělovýchovné jednoty celé republiky. Svaz má za cíl zajistit rozvoj tělesných a mravních hodnot příslušníků členských Jednot. Tímto přispívá k výchově k demokracii, humanismu a solidaritě. Křesťansko-sociální platforma ČSSD je neformálním občanským uskupením členů i nečlenů sociální demokracie. Uskupení sdružuje lidi, kteří kladou důraz na ukotvení sociálnědemokratických snah v oblasti, jež přesahuje materiální zájmy každodenního života (ČSSD d).

4.10 Idealisté

Idealisté jsou organizací, která si zaslouží svou vlastní kapitolu. Tento spolek ukazuje, že sociální demokracie není názorově vnitřně konzistentní. Původně byli Idealisté součástí mládežnické organizace sociální demokracie. Samostatně začali fungovat od roku 2015. Impulsem pro vznik spolku, jak tvrdí samotní Idealisté, byla politika škrtnů pravicové vlády. Jednalo se o společensky necitlivé reformy. O rok později se začali scházet první mladí Idealisté v rámci mládežnické organizace sociální demokracie. Idealisté do povědomí společnosti vešli až při takzvaném lánském puči na Bohuslava Sobotku.⁸ Při tomto puči byli Idealisté na straně Sobotky a zorganizovali několik protestů a demonstrací. Pořádání demonstrací je jednou z aktivit, jak se Idealisté projevují. Spolek pořádá demonstrace například proti projevům extremismu. Dále spolek pořádá semináře, workshopy, přednášky, petiční akce, veřejné sbírky, debaty a podobně. Jedním z hlavních důvodů odtržení se od mládežnické organizace byl věkový limit členů. Idealisté chtěli využít potenciál i starších jednotlivců. V roce 2015 tedy začali fungovat jako samostatný spolek. Členem se může stát kdokoliv, kdo souzní s jejich vizemi. Idealisté mají několik koncepčních týmů. Jedná se o tým pro vzdělávání, sociální problematiku, informační technologie, transparentnost v politice a tým pro problematiku základních práv a svobod (Idealisté a).

⁸ Lánským pučem se nazývají události, které nastaly po těsném volebním vítězství sociální demokracie. Někteří aktéři, zejména Michal Hašek, Zdeněk Škromach, Jiří Zimola a Jeroným Tejc usilovali o to, aby Sobotka nebyl předsedou vlády. Puč nebyl dotažen do konce a nakonec stranické vedení opustil sám Hašek s Tejcem. Mezi aktéry, kteří se pokoušeli Sobotku sesadit, byl dokonce Milan Chovanec, který je dnes jedním ze Sobotkových nejbližších lidí a dokonce prvním místopředsedou ČSSD. Pokusu o sesazení předcházela schůzka s prezidentem Milošem Zemanem a aktéry puče na zámku v Lánech. Také vznikla roztržka o tom, kdo schůzku v Lánech inicioval. Bohuslav Sobotka byl den po volbách Michalem Haškem vyzván k rezignaci kvůli nízkému volebnímu výsledku. Příznivci Sobotky v čele s Jiřím Dienstbierem se sešli na Hradčanském náměstí. Nakonec předsednictvo ČSSD rozhodlo, že povolební vyjednávání povede Sobotka (ČT24, 2014). Jiří Dienstbier, který se postavil za Sobotku, byl právě Sobotkou v roce 2016 odvolán z postu ministra pro lidská práva.

Idealisté se ve svých stanovách hlásí k levicové a progresivní politice. Jejich cílem je prosazovat ideu sociálního státu neboli popularizovat a prosazovat hodnoty sociální demokracie. Stát by měl svým občanům garantovat širší rozsah sociálních a lidských práv. Dobře fungující stát se vyznačuje kvalitní infrastrukturou, nízkou nezaměstnaností, zdravým životním prostředím, kvalitním vzděláním, dostupnými informacemi a rovnými příležitostmi pro všechny. Idealisté jsou dobrovolným, nevládním, neziskovým svazkem občanů. Finanční prostředky získává spolek ze členských příspěvků a darů (Černá, 2016). Idealisté se hlásí k myšlenkám Tomáše Garrigua Masaryka, Olofa Palmeho a Franklina Delano Roosevelta. Masaryk je podle Idealistů ztělesněním sociální demokracie. Kladl apel na demokratické fungování státu a byl proti jakýmkoliv formám extremismu. Také byl zastáncem vysoké míry solidarity a společenské spravedlnosti. Olof Palme, tehdejší švédský premiér, dokázal říkat své názory hodně nahlas. Jedním z takových názorů byla nesmyslnost války ve Vietnamu. Za nejdůležitější úkol považoval boj proti nezaměstnanosti. Byl odpůrcem kolonialismu a vyznával právo na sebeurčení národů. Podle něj bylo potřeba nastolit nový světový ekonomický řád a bojoval proti rasismu. Idealisté se hlásí zejména k Rooseveltovo ekonomickým ideám, tedy k plánu New Deal. Podle Roosevelta nelze ekonomiku oživit za pomoci škrtů, ale naopak. Je třeba začít investovat například do vzdělání. Vyšší vzdělanost občanů povede k větší produktivitě. Byl zastáncem zvyšování mezd, stanovení minimální a maximální pracovní doby, omezení konkurenčního boje ad. Vzorem pro spolek je nastavení sociálního státu ve Švédsku (Hejduk, 2015a; Idealisté b).

Idealisté pravidelně mívají svůj stánek na celostátních sjezdech ČSSD. Na rozdíl od Mladých sociálních demokratů ale nemají na ČSSD formální vazbu, mají vazbu personální. Po svém vzniku se spolek na sjezdu ČSSD vyjádřil k budoucímu směřování sociální demokracie. Idealisté také prohlásili, že chtějí aktivně přispívat do vnitrostranických debat. Vizí Idealistů je, aby se ČSSD programově posunula více doleva (Hejduk, 2015). Idealisté dále prohlásili, že prezident Miloš Zeman účelově opouští hodnoty sociální demokracie a za těchto okolností si Idealisté nedovedou představit, že by ho sociální demokracie mohla podpořit v následujících prezidentských volbách. Ovšem postoj sociální demokracie k podpoře Miloše Zemana není tak jednoznačný. Aktivita členů spolku spočívá také tedy v rozpravách se samotnou ČSSD. Příkladem je debata mezi Idealisty a předsedou sociálních demokratů Bohuslavem Sobotkou, která proběhla v únoru 2017. Debatovalo se o vizi sociální demokracie. Hlavními tématy byla domácí, evropská, zahraniční politika a debatovalo se také o vnitrostranické situaci. Mezi členy spolku patří například již výše zmíněný Jiří Dienstbier a

Kateřina Valachov, ministryn školství, mládeže a tělovýchovy (ČSSD, 2017; Idealist, 2016).

4.11 Štěpení uvnitř samotn politick strany

Obrázek o štěpení samotn ČSSD si lze vytvořit jiř po peten několika předchozích kapitol, kde je zmnn například odliřn postoj straníků k migrační krizi (Dienstbier versus Chovanec) nebo zmnn spolek Idealist. Strana se také rozchází v názoru na aktuálnost Bohumínského usnesení. Uvnitř strany také dochází ke štěpení v rovině osobn. Ne vřichni straníci se shodnou například na aktuálním veden strany a podobn. Lze dále zmnit štěpení v postoji k prezidentu Miloři Zemanovi. V této otázce je strana rozpolcen jiř dlouhou dobu. Během Zemanovi politick neaktivity a jeho usazen se na Vysočině, se jednalo o konflikt latentn. Se Zemanovým prchodem na Hrad začal konflikt opět eskalovat. V postoji k prezidentu Zemanovi existují tedy dvě křidla. Jedná se o křidlo Sobotkovo (lze také nazvat křidlem modernistickm), kter oslovuje levicov a i stredov orientovan vole a o křidlo populistick reprezentovan například Michalem Hařkem, iniciátorem Lánského puče. Mezi přiznivce Zemana lze také zařadit například Zdeňka řkromacha, kter Sobotkovu politiku označil za nov proevropsk styl moderní levice. Spor se před lety vedl hlavn o postoj ČSSD ke Straně práv oban Zemanovci. Například řkromach by rád tehdy se Zemanovci spolupracoval. Naopak podle Sobotky se Zemanovci objev pouze, kdyř se jim to hod a připomnj mu jaksi „levicov Věci veřejn.“ Nejvíce proti SPOZ vystupoval Jiří Dienstbier. Dienstbier je pro přiznivce Zemana vysloven nepohodlnm straníkem. Př poslední prezidentsk volbě ČSSD vyjádřila Zemanovi oficiln podporu, přesto, že proti němu stl oficiln socialistick kandidát Jiří Dienstbier. Letos, v roce 2017, oficiln podpora Zemanovi pro nadcházející kandidaturu vyslovena prozatím nebyla a Miloř Zeman nebyl ani pozván na celostátní sjezd ČSSD. Uvnitř strany lze vypořorovat prolínání ideologického štěpení a štěpení na osobn úrovni (Perlín, 2013; Pokorn, 2013).

5 Zelen

5.1 Vývoj politick strany po roce 1989 a konsolidace levice na esk politick scéně

Strana zelených vznikla během ledna anora roku 1990. Ve svých poatcch byla strana se svými environmentálními tématy ojedinl (Charvát, 2011). Zelen mohli třit z toho, že během komunistického reřimu nebyla reřena otázka životního prostředí a kvality

života obyvatel. Bylo nutné začít řešit ekologickou situaci. Předvolební průzkumy dávaly Zeleným šanci na více jak 10 % hlasů (Bureš; Charvát; Just; Štefek, 2012: 244). I přesto ve volbách roku 1990 neuspěla a nezískala ani jeden mandát. V počátcích svobodného a demokratického Československa Zelení i ČSSD doplatily na negativní vnímání levicové politiky. Představitelé Zelených se dostali do parlamentu již v roce 1992. Tito představitelé ovšem získali mandáty na základě vzniku koalice Liberálně sociální unie. LSU se proklamovala jako uskupení levého středu v závislosti na nepopularitě levice jako takové. Dále se LSU registrovala jako politické hnutí a proto se vyhnula nutnosti překonat vyšší volební klauzuli pro volební koalici. LSU byla velmi heterogenní aliancí. Zelení se spojili s dvěma malými formacemi, které měly rozdílnou až dokonce protikladnou identitu. Jednalo se o Zemědělskou stranu reprezentující management zemědělských družstev. Tento management svým způsobem hospodaření ekologicky zdevastoval venkov v období komunismu. Dále se jednalo o Československou stranu socialistickou. Spory uvnitř strany provází Zelené již od svého počátku a vznik LSU vedl k dalšímu masivnímu odlivu členů (Hloušek; Kopeček, 2010: 96; Charvát, 2011). Rok na to Zelení z LSU vystoupili a na další léta se stali bezvýznamnou stranou nacházející se v hluboké krizi. V roce 1996 se dokonce nezúčastnili ani parlamentních voleb. Mnoho čelních představitelů odešlo do velkých etablovaných politických stran. V roce 1998 strana získala v parlamentních volbách 1,12 % hlasů. Strana po celá 90. léta také nebyla schopna navázat spolupráci s jednotlivými ekologickými hnutími a byla kritizována za nedostatek aktivit v oblasti životního prostředí. Strana obhajující zájmy životního prostředí se paradoxně dostala do izolace v rámci ekologických hnutí (Charvát, 2011).

Zisk 2,36 % v roce 2002 nezajistil straně žádné mandáty, ale zajistil straně nárok na finanční příspěvek ze státního rozpočtu, který straně pomohl zejména z důvodu zadlužení. V té době stála strana před finančním krachem. Také se začala rozrůstat její členská základna. Ovšem stranu poznamenaly vnitrostranické spory a došlo k omezení vnitrostranické diskuze. V závislosti na tom stranu opustilo i několik čelních představitelů. Strana se nebyla schopná dohodnout ani na otázce lídra kandidátní listiny ve volbách do EP. Ani ve volbách do EP nebyla strana schopná překročit uzavírací klauzuli. Neúspěch byl prolomen senátními a krajskými volbami na podzim roku 2004. Ovšem i tento výsledek nelze označit za jednoznačný úspěch, protože strana získala pouze dva krajské zastupitelské mandáty. Nadále pokračovaly rozpory uvnitř strany a ti, kteří stranu opustili, například založili hnutí Zelení,

kteří ovšem mělo marginální význam.⁹ Od roku 2005 byl předsedou Zelených Martin Bursík. Strana se potenciálním voličům představovala jako alternativa vůči politickým elitám. Strana rozšířila více do hloubky svůj volební program o otázky v oblasti zdravotnictví a podobně. Také se bránila zařazení na ose pravice-levice. Zformovaný opoziční proud vyčítal Bursíkovu vedení přílišné ustupování pravici ve vládě a ustupování od programu strany. Spor ve straně lze přirovnat ke sporu mezi realos a fundis.¹⁰ Spor se vedl zejména o ochotu Bursíka a jeho křídla podpořit za určitých podmínek umístění americké radarové základny na českém území (Hloušek; Kopeček, 2010: 99; Charvát, 2011).

Zásadní zlom nastal v roce 2006 s parlamentními volbami, kdy straně nová strategie dopomohla k zisku šesti poslaneckých mandátů a stala se součástí vládní koalice. Přesto, že strana získala pouze šest mandátů, obsadila tři ministerské pozice. Zisk pouhých šesti mandátů byl způsoben nastavením volebního systému, který může zvýšit zisk větších stran na úkor menších. Došlo k nepoměru mezi ziskem hlasů a mandátů. Část stranického systému nesouhlasila se spoluprací s pravicovými stranami (ODS, KDU-ČSL), přesto si později Martin Bursík post předsedy strany uhájil. Tehdy se Zelení poprvé a také dosud naposledy dostali do Poslanecké sněmovny. Úspěch ve volbách v roce 2006 tedy naopak vedl k nárůstu sporů uvnitř strany z důvodu vstupu do vládní koalice s pravicovými stranami a projevilo se to i v následujících letech. Vstup do vládní pravicové koalice způsobil také odliv části voličů. Úspěch z roku 2006 je možné přičíst rozvíjející se značce zelených ve světě a napojení na Evropskou stranu zelených. Strana v trendu úspěchu nepokračovala a projevilo se to v krajských a senátních volbách v roce 2008, kdy nezískala opět žádný mandát (Charvát, 2011; Deets; Kouba, 2008: 819). K tomu všemu z poslaneckého klubu strany odešly dvě

⁹ Mezi léty 2003 – 2005 působil v čele Zelených Jan Beránek. Beránek vedl stranu spolu s Jakubem Patočkou. Během dvou let si Beránek s Patočkou dokázali vytvořit ve straně mnoho nepřátel. Vnitrostranická opozice se začala formovat kolem Martina Bursíka, tehdejšího člena KDU-ČSL. Po zvolení Bursíka předsedou Zelených, Patočka stranu opustil a vytvořil hnutí Zelení. Stranu opustilo několik desítek Patočkových stoupenců a připojilo se k hnutí. Jan Beránek zůstal členem strany, ovšem již neměl vliv na formování politiky strany. Hnutí Zelení nekandidovalo v následujících parlamentních volbách 2006. Lídr hnutí Patočka vyslovil podporu ČSSD. Nadále hnutí vyvíjelo minimální aktivitu (Bureš; Charvát; Just; Štefek, 2012: 342).

¹⁰ V rámci německých zelených došlo ke konfliktu mezi takzvanými realos a fundis. Jedná se o spor o ideologii a identitu, kterou by zelení měli přijmout a prosazovat. Realos a fundis také měli odlišný názor na to, kam by strany zelených do budoucna měly směřovat. Názory realos a fundis se rozcházel v pohledu na to, jakých sociálních změn by mělo být dosaženo, jakou roli by měl hrát parlament, jaké postavení by měla mít Die Grünen k německé SPD. Realos obhajovali posun pryč od snahy být masovým hnutím a podporovali kompromisy v rámci politiky své strany. Dále podporovali vznik koalic. Pouze levicová koalice může čelit německé pravici a být pragmatickou cestou, jak představit zelenou politiku v rámci německé politické scény. Politické priority musí být zároveň politickým kompromisem. Naopak fundis odmítali jakoukoliv formu taktické orientace pouze za účelem zisku politických bodů a odmítali přijímání kompromisů. Jakákoliv revize politiky zelených by byla zradou původních principů, na jakých strana byla postavena. Podle fundis by také zelení neprofitovali z koalice levicových stran. Stoupenci fundis byli hluboce přesvědčeni, že pouze radikální sociální změny poskytnou trvalá environmentální řešení (Burchell, 2002: 21-23).

poslankyně. Bursík si stále držel předsednický post. Výjimkou nebyly ani volby do EP v roce 2009 a parlamentní volby 2010. S pádem Topolánkovy vlády nahrazuje Martina Bursíka na postu předsedy strany Ondřej Liška. Ve straně nadále trvaly spory a došlo k pokusu vytvořit vnitrostranickou platformu a etablovat novou Demokratickou stranu zelených (Hloušek; Kopeček, 2010: 100). Neúspěch může být přičten nedostatku členů, podcenění důležitých regionů a málo přitažlivé komunikaci. Strana opět nepřekročila 5% hranici ani v roce 2013. Opakovaný neúspěch vedl k tomu, že na následujícím sjezdu po volbách odstoupilo celé předsednictvo strany v čele s Liškou a volilo se znovu nové vedení. S tímto návrhem přišel Liška. Strana se po neúspěšných volbách udržela opětovně díky překročení 3% hranice a získala nárok na finanční státní podporu. Dnešní předseda strany Matěj Stropnický komentoval neúspěch slovy, že mají voliči osobu Ondřeje Lišky stále spojenou s účastí strany ve vládě Mirka Topolánka v letech 2006 – 2010. Liška v této době byl na pozici ministra školství a proto mnozí z voličů podle Stropnického stranu nevolili (Charvát, 2013). Následující rok přišel neúspěch ve volbách do EP. Rok 2014 ale nebyl pouze rokem neúspěchu, strana zabodovala v komunálních a senátních volbách. Zelení se dostali do vedení Prahy i Brna. Tehdy byl Matěj Stropnický náměstkem pražské primátorky a došlo ke krizi v rámci Trojkoalice působící na území hlavního města Prahy. Tehdy se mnoho členů strany vyjadřovalo ke Stropnickému jako k příliš levicovému a radikálnímu členovi. Na Lišku bylo naopak nahlíženo jako na politika stojícího nad levicí i pravicí. Celkově nebyla strana ve svých názorech jednotná po celou dobu své existence. Zejména si strana nedokázala ujasnit hlavní programový proud. Předsedkyní pro rok 2015 až 2016 byla Jana Drápalová, která byla na postu předsedy strany nahrazena Matějem Stropnickým (Holec, 2015). Zvolení Stropnického v lednu 2016 znamenalo pro stranu, kterou někteří členové odmítali zařazovat na tradiční levo-pravou osu, značný posun doleva. Aktuální průzkumy veřejného mínění agentury Stem (březen 2017) ukazují, že by dosavadní trend neschopnosti strany překročit volební klauzuli měl pokračovat. Březnová data dávají Zeleným 2,6% stranické preference (STEM, 2017).

5.2 Hodnoty strany

Zelení nemají žádný oficiální dokument, který by uváděl jména myslitelů, z kterých strana čerpá a podobně. Lze dohledat, že někteří jednotlivci například odkazují na manžele Meadowsovi a jejich dílo *Meze růstu*. Ovšem to neznamená, že by se Zelení tímto dílem oficiálně jako strana inspirovali. Na svých internetových stránkách Zelení odkazují na Chartu

Evropských zelených, se kterou se ztotožňují. Podle charty kořeny zelených stran tkví v ekologických hnutích a hnutích protijaderných aktivistů, dále v hnutí mírových aktivistů zasazujících se o alternativní způsoby řešení konfliktů. Charta také odkazuje na feministická hnutí, hnutí za svobodu a dodržování lidských práv, hnutí solidarity se zeměmi třetího světa usilující o ukončení kolonialismu a o vyváženost mezi bohatým Severem a chudým Jihem, hnutí za sociální spravedlnost v jednotlivých zemích. Zelení staví svou politiku na rčení „mysli globálně, jednej lokálně“. Většina těchto nových sociálních hnutí byla při svém vzniku zcela jasně zařaditelná na levici. Tato hnutí se identifikovala jako ex-marxisté, ex-maoisté nebo ex-anarchisté. Podle velkého množství komparativních studií zelené strany vyplňují mezeru mezi komunistickými stranami a sociálně demokratickými stranami (EuropeanGreenParty, 2006; Hloušek, Kopeček, 2010).

5.3 Politický program

5.3.1 Občanská společnost

Ve svém programu strana uvádí, že je důležité provádět takové kroky, které povedou ke zvýšení kvality života. Ve své práci čerpám zejména z dlouhodobého programu strany, přijatém v roce 2003. Strana v lednu roku 2017 po letech přijala nový dlouhodobý program. Následující shrnutí je podle nového programu zaktualizováno. Strana upozorňuje, že se v tomto odlišuje od běžné politiky pravicových a levicových stran. Zelení soudí, že cílem běžné politiky pravice i levice je zvýšení ekonomického růstu. Navíc jsou opatření ke zvýšení ekonomického růstu přijímána na úkor sociálních jistot většiny, dále na úkor budoucích generací a přírody. Ekonomickému růstu se podřizuje všechno ostatní. Ekonomický růst se stal v podstatě základnou. Politické strany by měly brát v potaz i mimoekonomické stránky společnosti. Strana si dává za úkol tlumit tlak ekonomicky se globalizující výkonové společnosti. Dále si zakládá na nerozlišování mezi menšinami při hájení lidských práv. Zájmy společnosti je třeba prosazovat zejména skrze občanské iniciativy a zájmová sdružení a proto je nutná jejich podpora. Mylnou představou většiny politických stran je, že všechny problémy vyřeší trh (Zelení, 2003).

Strana zelených ve svém programu nabízí svým voličům namísto neoliberalismu neodemokratismus. V neodemokratismu se musí problémy řešit na základě diskuze odpovědných občanů. Důležité je nenahlížet na lidi jako na spotřebitele a nepodřizovat chování politického establishmentu nadnárodním korporacím. Demokracie by neměla být

založena pouze na existenci parlamentu a svobodných volbách, ale také na vyšším každodenním podílu občanů a jejich iniciativ na tvorbě politiky. Ke zvýšení participace občanů na politickém rozhodování je třeba ulehčit lidem přístup k informacím. Zajímavé je, že strana vidí cestu k rozvoji občanské společnosti tím, že každý občan by měl mít právo 1 % svých daní přímo udělit některé občanské iniciativě. Rozvoj občanské společnosti by měl být také zajištěn vznikem oficiálního orgánu (vládní rada pro rozvoj občanské společnosti). Nadále je důležité zachování a zároveň rozvoj principu subsidiarity. Iniciativy by měly přicházet zdola a řešení by měla být přijímána na nejnižší možné úrovni. V závislosti na tom by mělo dojít ke změně zákona o místním referendu a k zavedení institutu referenda na krajské úrovni. Také, kdy v dnešní době se vede diskuze o významnosti role a možném zrušení Senátu, Zelení naopak ve svém programu prosazují jeho posílení. Dalším krokem zvýšení participace občanů na politickém životě je zavedení přímé volby starosty na úrovni obcí (Zelení, 2003).

Strana sama má problém překročit volební klauzuli ve volbách na parlamentní úrovni a to je jedním z možných důvodů, proč ve svém programu prosazuje snížení této klauzule na 2,5 % a snížení počtu volebních obvodů.¹¹ Tento bod programu odůvodňuje strana tím, že současně nastavený poměrný volební systém je nespravedlivý a manipulativně napomáhá velkým politickým stranám (Zelení, 2003).

5.3.2 Spravedlivá společnost

Strana zelených se kromě zajištění rovnosti mezi lidmi bez ohledu na pohlaví, sexuální orientaci, víru a podobně staví také proti zavedení povinné vojenské služby. Zelení podporují snahy žen za zrovnoprávnění. Mělo by dojít ke zvýšení podílu žen v politických i jiných vedoucích funkcích, sama strana chce jít příkladem. Muži a ženy by také měli dostávat za stejnou práci stejný plat. Ovšem v některých případech je třeba zajistit též rovnoprávnost mužů, například v případě, pokud muži chtějí pečovat o své děti nebo osoby blízké vyžadující péči. Strana také obhájí multikulturní společnost. Stát by měl podporovat regulovanou imigraci, která zajistí vyrovnaní stále klesajícího počtu obyvatelstva a jeho stárnutí. Stát by měl také vést vstřícnější azylovou politiku a zajistit lepší podmínky pro uprchlíky. V otázce

¹¹Mezi teoretiky volebních systémů panuje obecná shoda, že vliv na výslednou proporcionalitu má zejména nastavení volební formule a velikost volebních obvodů. Oba tyto faktory poté determinují přirozený práh. Přirozený práh udává nejmenší možné procento hlasů, které musí strana získat ve volebním obvodu k zisku mandátu. Přirozený práh není dán zákonem. Čím je velikost volebního obvodu menší a je jich tedy více, tím se hodnota přirozeného práhu zvyšuje a malým stranám se snižuje šance na získání mandátu. Naopak malý počet velkých obvodů napomáhá ke snížení přirozeného práhu. Uzavírací klauzule je dána zákonem, žádná proměnná na ní nemá vliv (Lebeda, 2001: 134).

sociální politiky dále Zelení stojí za zvyšováním minimální mzdy, za prodlužováním důchodového věku. Minimální mzda by se měla zvyšovat pravidelně a přinejmenším o inflaci. Strana má také zájem na prosazení zákona o sociálním bydlení. Zákon by měl zvýšit dostupnost bydlení pro mladé rodiny, sociálně slabé, seniory a lidi s postižením. Ovšem bydlení by nemělo být zajišťováno formou ubytoven, ale formou bytů se sníženým nájemným. Dále strana ve svém programu uvádí, že osvobodí od DPH potraviny darované za účelem nasycení lidí v sociální nouzi. K zajištění všech těchto bodů je nutné, aby více spolupracoval resort školství, zdravotnictví a sociální práce. Zajímavým bodem programu je, že strana bude usilovat o legalizaci squattingu a to v případě, kdy vlastník nepečuje o nemovitost a nevyužívá ji (Zelení, 2003).

5.3.3 Rozvoj demokracie

Volební klauzule, jak jsem již zmínila, do Poslanecké sněmovny by měla být snížena z 5 % na 2,5 %. U voleb do krajských a místních zastupitelstev a EP chce strana klauzuli odstranit úplně. Aktivní volební právo by mělo být sníženo na 16 let. Zelení se zasazují o celkovou změnu volebního systému, tak aby byl více proporční. Dále by mělo dojít k usnadnění podmínek pro vznik referenda a to snížením hranice účasti pro platnost referenda. Na základě celostátního referenda by mělo být možné také přijmout zákony ústavní. Občané by měli mít možnost více se podílet na rozhodování. Občanům by mělo být umožněno navrhnout zákony přímo. Dále by měla být posílena role Senátu a prezidenta v zákonodárném procesu (Zelení, 2013: 13-14).

5.3.4 Ekonomika

Zelení prosazují takzvanou národohospodářskou politiku. Hlavním principem této politiky je společné dědictví. Každý člověk má přirozené právo na ovzduší, vodu, půdu, kulturu, znalosti, zdravotní péči, vzdělání, bezpečnost, sociální zabezpečení ad. Ruku v ruce s právem, ale také existuje povinnost každého občana o tyto statky pečovat. Nesmí docházet k tvorbě monopolu nad těmito statky. Ekologicky šetrné výrobky a činnosti by měly být daňově zvýhodněny. Stát by měl také více podporovat malé a střední podniky. Ekonomicky by měl být posílen také ekonomický sektor a to za pomoci podpory víceletých dotačních programů. Zaručen by neměl být jen minimální příjem, ale také by měl být zaručen minimální důchod. Aby společnost byla rovnocenná, je potřeba zavést progresivní daň u příjmů nad sto tisíc korun. Některé komodity by naopak neměly být zatíženy daněmi. Jedná se o komodity celospolečenského významu, například učebnice. Nová pracovní místa a investice lze vytvořit

za pomoci snížení vedlejších nákladů práce a to sociálního pojištění (Zelení, 2003; Zelení, 2013: 10-11).

5.3.5 Ekologická udržitelnost

Jedním z hlavních témat strany je ekologická udržitelnost. Ekologická udržitelnost by se měla promítat do všech resortů politiky. Česká republika by měla přijímat opatření zejména vzhledem k produkci vysokých hodnot emisí CO₂ z energetiky a dopravy. Také by se měl zvýšit podíl využití obnovitelných zdrojů v energetice¹² a mělo by se pracovat na rozvoji obnovitelných zdrojů. Při implementaci politiky by měl být brán zřetel na ochranu klimatu. Privatizace energetiky je podle Zelených jedním z kroků k zefektivnění v této oblasti, je třeba oddělit výrobce a distributory energie. Trh s energií a zejména s elektřinou by měl být více liberální, aby si mohli lidé vybírat mezi více dodavateli. Zelení také stojí za zachováním limitů těžby, které je nyní velmi aktuálním tématem. Prolomení limitů by podle Zelených znamenalo další devastaci životního prostředí a neexistuje relevantní argument, který by prolomení obhájil (Zelení b; Zelení, 2003).

Zelení se ve svém programu zavazují, že vstoupí pouze do takové vlády, která se zaváže k tomu, že bude pracovat pro vystoupení ČR z jaderné energetiky. Dále se strana zasazuje o zastavení jaderné elektrárny Temelín. Provoz jaderné energie je podle strany nákladný a blokuje prostředky, které by mohly pomoci k rozvoji šetrnějších zdrojů na výrobu energie. Podle strany jaderná energie má také negativní dopad na řadu společenských jevů. Zelení tvrdí, že například omezuje občanské svobody, potlačuje demokratickou diskuzi a podobně.¹³ Životní prostředí je nutné chránit také pomocí rozvoje dopravy veřejné a omezením individuální automobilové dopravy. Individuální automobilovou dopravu lze omezit za pomoci zavedení mýtného na dálnicích a i státních silnicích, zpoplatněním vjezdu do center měst, tvrdšími postihy dopravních přestupků ad. Je potřeba restrukturalizovat a modernizovat české železnice (Zelení a). Zákaz jízdy kamionů by měl platit již od sobotního odpoledne do neděle večer.¹⁴ Dále by mělo být zavedeno mýtné na celou silniční síť pro

¹² Využívat by se měla více zejména větrná energie, sluneční energie a malé vodní elektrárny a biomasa v podobě odpadních surovin. Také by se mělo podpořit pěstování rychle rostoucích dřevin (Zelení a).

¹³ Zelení ovšem ve svém programu blíže nespecifikují, čím jaderná energie omezuje řadu společenských jevů. Takto definovaný postoj je podle mého pro čtenáře programu a potenciální voliče nepochopitelný. Z tohoto důvodu jsem Zeleným poslala opakovaně prosbu o bližší vysvětlení jejich postoje. Na svých internetových stránkách Zelení také vyzývají k zasílání dotazů ohledně volebního programu. Odpověď na otázku jsem ani po několika měsících nezískala.

¹⁴ V ČR platí zákaz jízdy kamionů v neděli a státní svátky od 13:00 do 22:00. V období letních prázdnin je tento zákaz rozšířen i na páteční podvečer a sobotu od 7:00 do 13:00 hodin. Ministerstvo dopravy může v určitých

vozidla nad 3,5 tuny. Zelení se také zásadně stavějí proti stavbě průplavu Dunaj-Odra-Labe. Ke splnění všech těchto cílů je nutné posílit kompetence a postavení ministerstva životního prostředí. Ministr životního prostředí by měl být současně místopředsedou vlády (Zelení, 2013: 8).

5.3.6 Školství

Podle strany desítky tisíc dětí ročně nezískají své místo v mateřských školách. Tento problém mimo jiné způsobuje nemožnost žen vrátit se do práce alespoň na částečný úvazek. Strana jako východisko z této situace vidí v zavedení zákonného nároku na místo pro dítě ve školce od tří let. K navýšení kapacity školek například může pomoci motivace zaměstnavatelů ze strany státu k zajišťování firemních školek. Zůstat doma s dítětem by neměla být záležitost pouze matek, a proto Zelení chtějí podpořit otcovské dovolené. Na pečovatelskou dovolenou by měli mít nárok i ti, kteří se starají například o nemohoucí rodiče (Zelení c).

Je třeba podporovat různou škálu škol včetně vzdělávacích programů. Podle strany by měla být zrovnoprávněná domácí forma vzdělávání. Školní vzdělávací programy by měly vést žáky k zodpovědnosti vůči životnímu prostředí a měly by se více zaměřit na environmentální témata. Toto vzdělání by mělo být propojeno s praktickým životem. V rámci zlepšení kvality životního prostředí Zelení také podle programu podporovali vznik centra pro výzkum a vývoj obnovitelných zdrojů energie¹⁵ (Zelení, 2013: 6; Zelení, 2003).

Na školách by se také měla prohlubovat multikulturní výchova a tolerance k ostatním lidem. K naplnění cílů je potřeba například zajistit lepší platové podmínky učitelů a zároveň zvýšení jejich kvalifikace, snížení počtu žáků ve třídách a podobně. Zelení nejsou zastáncem plošného zavádění školného na vysokých školách v jakékoli podobě. Škola by neměla být jen vzdělávacím centrem. Škola by také měla plnit komunitní funkce a být společenským a kulturním centrem. Místní společenství by mělo být zachováno také v malých municipalitách, a proto jsou Zelení zastáncem zachování vesnických malotřídek. Vzdělání musí stát na základech inkluze a nevykloučovat osoby, například na základě barvy pleti (Zelení, 2013: 6; Zelení, 2003).

případech udělit výjimku. Příkladem země, kde je zákaz ježdění kamionů celoročně během soboty, je Rakousko (Policie ČR).

¹⁵ Dostupný volební program na internetových stránkách Zelených je z roku 2013. V roce 2014 byl spuštěn provoz Centra výzkumu a využití obnovitelných zdrojů energie (CVVOZE) v rámci pracoviště Fakulty elektrotechniky a komunikačních technologií Vysokého učení technického v Brně. Budování infrastruktury bylo zahájeno v roce 2010 (CVVOZE a).

5.3.7 Kultura

Zelení přikládají veliký význam kultuře. Rozvoj kultury je důležitý pro fungování společnosti a neměl by být upozadován. Dosavadní vlády v ČR kulturu dostatečně nepodporovaly. Ministerstvo kultury by mělo získávat více financí ze státního rozpočtu. Zelení požadovali, aby resort kultury získával ze státního rozpočtu pevně 1 procento. Podle nového programu Zelení chtějí do budoucna rozpočet navýšit na 1,5 % (Zelení, 2003; Zelení, 2017: 29).

5.3.8 Zdravotnictví

Strana zelených se zasazuje o zrušení všech regulačních poplatků ve zdravotnictví pro děti do 18 let. Kvalitní zdravotní péče by měla být dostupná všem bez rozdílu. A proto není možné, aby došlo k privatizaci zdravotních pojišťoven. Systém veřejného zdravotního pojištění by měl být také dostupný všem cizincům legálně pobývajícím na našem území bez ohledu na typ či účel pobytu. V České republice by mělo dojít k rozšíření paliativní péče. Strana zelených odmítá ukončení života za pomoci euthanasie. Rodiče by také měli mít možnost po předchozím informování neočkovat své děti. Strana také bude podporovat rozšíření alternativní medicíny. K zlepšení zdraví obyvatel je také nutné zakázat kouření v restauracích. Zdravotnictví jako takové by také mělo projít rozvojem digitalizace pro lepší informovanost pacientů (Zelení, 2013: 5).

5.3.9 Bezpečnost

Zelení se zasazují o snížení rozpočtu ministerstva obrany na co nejnižší možnou úroveň, která je přijatelná z hlediska spojeneckých závazků ČR. Armáda by měla být zmenšena na malý specializovaný profesionální sbor. Zelení nepodporují zřizování základen zahraničních zemí k vojenským účelům na území ČR. Nutností je také zrušit velkou část vojenských prostor. Nadále s bojem proti extremismu nesmí růst policejní moc. Také by měly být stanoveny přísnější podmínky pro soukromé držení zbraní. Zajištění bezpečnosti je úkolem policie a ne občanů. Zelení nesouhlasí se zajištěním bezpečnosti pomocí rozšiřování kamerových systémů. Prevencí kriminality vidí strana naopak v zajištění omezení sociálního vyloučení. (Zelení, 2017: 35; Zelení, 2003).

5.3.10 IT oblast

Podle Zelených je nutné, aby internet byl svobodný a všem dostupný za optimální cenu. Měl by být považován za veřejnou službu. Internet je v dnešní době součástí mnoha odvětví a proto je zapotřebí posílit i vzdělávání občanů v oblasti IT. Zelení jsou také zastáncem otevřených a tedy přístupných dat v oblasti veřejné správy a eGovernmentu. Otevřenost dat je klíčová a měla by fungovat také na regionální a komunální úrovni. Informace jsou komoditou, na kterou mají všichni bez rozdílu nárok (Zelení d).

5.3.11 Zemědělství

Strana se zasazuje o důsledné plnění směrnic EU v oblasti zemědělství, zejména v plnění snižování dávek pesticidů a průmyslových hnojiv. Musí být posíleno ekologické zemědělství a výroba biopotravin. Takové potraviny musí být cenově dostupné všem. Biopotraviny by měly být více nabízeny ve školních jídelnách, nemocnicích a podobně. Z fondů EU by měli více čerpat menší a nezávislí zemědělci. Zelení jsou proti pěstování geneticky modifikovaných rostlin a krmení zvířat těmito plodinami. V dnešní době je konzumace masa vysoká a vegetariánská jídla by měla být také snadněji dostupná v již zmíněných školních jídelnách ad. (Zelení, 2013: 8).

5.3.12 Zahraniční politika

Stát by měl více spolupracovat i s nestátními zahraničními subjekty (občanské organizace a hnutí). Stát by neměl v zahraniční politice nadužívat nacionální rétoriku. ČR by měla úzceji spolupracovat zejména se Slovenskem a dalšími zeměmi střední a východní Evropy. ČR musí budovat své pevné místo v EU. Zelení pevně stojí za přijetím eura a zařazením ČR do měnové unie. Ovšem i samotná EU musí usilovat o reformu společné zemědělské politiky ad. ČR by nadále měla kvantitativně i kvalitativně rozvíjet rozvojovou pomoc. Konflikty ve světě se musí řešit mírovou cestou a donucovací aktivity jsou až posledním možným řešením. Zelení dále prosazují reformu OSN, zejména reformu Rady bezpečnosti. Vedle OSN by měla vzniknout světová environmentální organizace vymáhající ekologickou udržitelnost. Světová obchodní organizace (WTO), Světová banka (WB) a Mezinárodní měnový fond (MMF) disponují neúměrným rozsahem pravomocí a jejich politika je v rozporu s vizí ekologické demokracie. Je zapotřebí, aby tyto subjekty prošly hlubokou reformou. Stát musí ve své zahraniční politice postupovat tak, aby nevyměnil lidská práva za obchodní spolupráci (Zelení a; Zelení, 2013: 15).

5.4 Postoj strany ke konkrétní vybrané otázce – imigrační politika

Zelení v otázce uprchlické krize volají po solidaritě s utečenci a i mezi státy EU navzájem. Strana nesouhlasí s vládní restriktivní azylovou politikou. Česká vláda by podle Zelených měla nabídnout pomoc těm nejohroženějším. Strana také upozorňuje na narůstající radikalizaci v české společnosti. Evropa je schopna poskytnout bezpečné útočiště stotisícům uprchlíků, ovšem je potřeba, aby se do této solidární akce zapojily všechny členské země osmadvacítky. ČR již má zkušenosti s přijímáním uprchlíků z Bosny a Řecka. Tato zkušenost je důkazem, že ČR je schopna přijmout uprchlíky v řádech tisíců. Evropské země musí být vůči sobě navzájem solidární. Břemeno uprchlické krize nemůže nést pouze několik zemí. Ignorance problémů ze strany některých zemí může vést k podkopávání EU samotné. ČR musí převzít svůj díl odpovědnosti za problémy celé Evropy. Je prokázáno, že přijetí několika tisíc uprchlíků náš stát nezatíží. ČR nemůže pouze odmítat, ale musí přicházet s konstruktivními návrhy řešení (Zelení, 2016; Žáček, 2015). Stát musí předcházet účelovému vyvolávání atmosféry strachu, které vede k radikalizaci a vzniku živné půdy pro extrémistické politiky. V současné době plyne více rizik z nenávistných projevů samotných občanů ČR, než z údajné islamizace naší země. Je potřeba také řešit příčiny uprchlické krize a pomáhat v místech jejího původu. Jednou z možných cest je navýšení humanitární a rozvojové pomoci. Dále by měla být zajištěna podpora zemí zatížených migračními trasami. Uprchlická krize se netýká pouze lidí utíkajících před válkou, ale také lidí utíkajících z důvodu změn klimatu. Normy mezinárodní práva na ochranu klimatických uprchlíků nejsou dostatečné. Objem prostředků, které ČR vynakládá je nižší, než je částka stanovená OSN. Prostředky by měly být navýšeny a investovány do zdravotnických potřeb, zajištění vzdělání ad., nejen do vojenských potřeb (Zelení, 2016; Žáček, 2015).

Strana nesouhlasí se zavíráním uprchlíků do detencí připomínajících vězení. Za tento pobyt dokonce musí uprchlíci platit. Podle strany se jedná celkově o represivní opatření. Lze nalézt i jednodušší, levnější a mnohem humánnější cestu k registraci uprchlíků procházejících přes naše území. To, že nyní proudí do ČR velmi malý počet uprchlíků, neznamená, že to tak bude i v budoucnu. To je důvod k otevření diskuze o vytvoření účinných programů integrace cizinců. Do těchto programů by měly být zapojeny firmy, neziskové organizace a podobně. Integrační politikou by se nemělo zabývat ministerstvo vnitra, ale ministerstvo práce a sociálních věcí. Důvodem je, že oblasti jako je například pomoc při hledání práce, zajištění výuky jazyka, rekvalifikace a podobně nijak nespádají do kompetencí ministerstva vnitra. Celkově by mělo dojít k restrukturalizaci azylové politiky. Azylové řízení je u nás pomalé a

neefektivní. Procento kladně vyřízených azylových řízení u nás je jedno z nejnižších v Evropě (Zelení, 2016).

Zelení vydali oficiální devatenácti stránkové stanovisko k evropské a české azylové problematice. V stanovisku uvádí, že dalším problémem, na který je nutné se zaměřit, je činnost pašeráků a převaděčů lidí do Evropy. Dále je nutné zvýšit tlak na společenské změny v problematických zemích a posílit a reorganizovat pohraniční stráž EU. Strana odmítá návrat k uzavřeným hranicím, Evropa musí zajistit přežití schengenského prostoru. Zelení volají po celkové revizi Dublinského systému.¹⁶ Dublinský systém představuje velkou zátěž pro země ležící na okraji EU. Tato zátěž má negativní vliv na země samotné a i přicházející imigranty. EU by se také měla zaměřit na posílení legálních cest do Evropy, rozšíření využívání nástroje sjednocování rodin pro osoby již s uděleným uprchlickým statutem a na záchranu uprchlíků na moři. Stanovisko také upozorňuje na to, aby EU při jednání s Tureckem brala ohled na narůstající porušování práv kurdské menšiny či tvrdou represi směrem k nezávislým médiím. V zemích, odkud proudí ekonomičtí migranti, kteří neutíkají před válkou, by měla být spuštěna kampaň upozorňující na nízké šance získat azyl v Evropě (Zelení, 2016: 2-5).

Podle samotného předsedy Zelených Matěje Stropnického, ministr vnitra Milan Chovanec a prezident Miloš Zeman s problematikou uprchlické vlny straší lidi a celý problém nafukují. Stropnický upozorňuje, že jen v samotné Praze je spousta neobydlených míst, kde by mohli být uprchlíci ubytováni. Uprchlíci by také měli být ubytováni na různých místech, aby se předešlo vzniku ghett. To ale neznamená, že by Stropnický zval uprchlíky do Česka. Připomíná, že vstřícnost musí být doprovázena pravidly (Koubová; Ševčíková, 2016).

5.5 Reálné plnění politického programu strany

Zelení nejsou v dnešní době stranou parlamentní. Při prosazování svého programu tudíž musí hledat alternativní cesty. V otázce zachování limitů těžby, například Zelení připravili vzkaz vládě, MPO a MŽP. Strana také propaguje petici mezi občany ČR za zachování limitů. V obcích ohrožených těžbou došlo k sérii několika happeningů. Strana také iniciovala veřejné slyšení v Senátu a iniciovala dopis lékařů z Ústeckého kraje, kteří vládu

¹⁶ Jedná se o mechanismus platící na území členských států EU, Norska, Islandu, Lichtenštejnska a Švýcarska. Mechanismus zajišťuje určení jediného státu, který projedná žádost cizince o mezinárodní ochranu a ve věci tento stát také rozhodne. Žadatel má tedy právo na posouzení jeho žádosti o mezinárodní ochranu pouze v jednom členském státě prosazujícím Dublinský systém (MVČR, 2016).

upozorňují na negativní dopady těžby na zdraví obyvatel a podobně (Zelení b). Zelení ve svém programu, jak jsem výše uvedla, informovali o tom, že v minulosti podpořili vznik Centra pro výzkum a využití obnovitelných zdrojů energie CVVOZE. Podle slov Vladimíra Aubrechta z Fakulty elektrotechniky a komunikačních technologií Vysokého učení technického v Brně a ředitele CVVOZE k žádné spolupráci se stranou nedošlo. Podle Aubrechta nikdy Zelení ani centrum nekontaktovali. Osobně se v emailové komunikaci přiznal k tomu, že ani nelituje, že k žádné spolupráci nedošlo (Aubrecht, 2016). Zelení ve svém dlouhodobém programu také hájí squatting, gender a migraci. Ovšem chuť dostat se do parlamentu je vyšší než obhajoba vlastního programu. A proto se strana rozhodla, že se do následujících parlamentní voleb vyhne menšinovým kontroverzním tématům a otázku genderu, squattingu a migrace prozatím z programu vypouští. Svůj krok strana obhajuje slovy, že tato témata vzbuzují vášně a odvádějí pozornost od ochrany životního prostředí. Slova o této problematice si strana na několik měsíců zakázala. Znamená to, že strana přiznává, že po volbách opět změni svou rétoriku (Frouzová, 2017)?

5.6 Členská základna

Před prvním úspěchem v parlamentních volbách, kterého se strana dočkala v roce 2006, se počet členů pohyboval okolo osmi set. Rok po získání poslaneckých křesel již strana překročila hranici dvou tisíc členů. Rok 2009 se celkově vyznačoval rozšiřováním členských základů stran. Ne jinak tomu bylo u Zelených, kteří měli v tuto dobu 2 567 členů. Před rokem 2009 se několik let členská základna strany zvyšovala, ale jen řádově o stovky členů. Do strany vstupují především mladí lidé. Zelení se vyznačují tím, že jejich členové ubývají po prohraných volbách. A tak již v roce 2012 strana pocítila úbytek a měla kolem 1 500 členů. Následující roky se počet členů pohyboval kolem 1 300 až 1 400. V roce 2016 byl počet členů 1 274. Strana se poslední léta tedy také vyznačuje trendem poklesu členů. Ovšem výkyvy posledních let jsou pozvolnější než u ČSSD a KSČM (Pokorný; Struha, 2009; EuroZprávy, 2016; Baroch, 2007).

5.7 Elektorát

U Zelených nejsou příliš znatelné rozdíly v podílu občanů z různých příjmových skupin. Na rozdíl od KSČM a ČSSD má strana nejvíce voličů ve věku od 18 do 29 let. Nejméně voličů má z kategorie 60 a více let. Mírně vyšší je v jejím elektorátu podíl žen a lidí s vyšším stupněm vzdělání. Mezi voliči převažují ekonomicky aktivní lidé, studenti a

zaměstnanci z nedělnických profesí. Velmi minimální podporu má strana mezi důchodci. Zelení volí spíše lidé s vyššími osobními příjmy a ekonomicky aktivní. Zelení se také řadí mezi strany s vyšším podílem slabě identifikovaných voličů. Přesto je ale jednodušší identifikovat voliče Zelených, než voliče sociální demokracie (Kunštát, 1-9). Dostupná data také ukazují, že v ČR je poměrně velké procento lidí, kteří by při výběru volby preferovali stranu s ekologickou politikou. Ovšem ne všichni tito lidé by volili právě Zelené. Strana nemá důvěru velkého počtu ekologicky smýšlejících lidí. Elektorát se kromě o ekologicky smýšlející voliče opírá také o liberálně orientované voliče. Průzkumy ukazují, že by v budoucnu mohli převážet voliči s akcentem na liberální politiku než ekologickou. Program strany silně akcentuje lidská práva. Voliči se vyznačují nízkou mírou identifikace se stranou. Převážují voliči, kteří většinou souhlasí se stanovisky strany, ale na některé programové otázky mají jiný názor. Ještě více voličů strany má v mnoha otázkách jiný názor. Malý podíl voličů se označuje za přesvědčené přívržence (Veselský, 2015: 1-9).

5.8 Mládežnická organizace

5.8.1 Mladí zelení

Mladí zelení jsou nezávislým občanským sdružením, které bylo založeno v roce 2001. Hlavními tématy sdružení je ochrana životního prostředí, udržitelný rozvoj, lidská práva, globalizace a solidarita. Mladí zelení jsou členem Federace mladých evropských zelených (FYEG). Mladí zelení organizují besedy, kulaté stoly, promítání dokumentů a mezinárodní výměnné akce. Deklarovaným cílem Zelených je informovat veřejnost o problémech spjatých s devastováním životního prostředí a hledat vhodná a tvůrčí řešení. Mladí zelení prosazují koncept trvale udržitelného rozvoje na všech úrovních lidského života. Dále se stavějí proti jakémukoliv druhu diskriminace sexuálních, národnostních či náboženských menšin. Globalizaci spojují zejména s negativním jevem zvětšující se propasti mezi bohatým Severem a chudým Jihem a s migrací. Mladí zelení věří v mladé lidi jako hybnou sílu společnosti, kteří prosazují své ideály nezištně. Stát by měl podporovat občanskou angažovanost a tvořivé myšlení mladých lidí. Názory mladých lidí by měly být brány vážně. Mladí zelení se ztotožňují s ideály zeleného hnutí, které se zrodilo v 70. letech 20. století a s ideály evropských stran zelených. Ovšem mladí zelení upozorňují na fakt, že se zaměřují pouze na aktivity občanské povahy, chtějí si udržet nezávislost a distancují se od jejich ztotožňování se stranou Zelených. Vedou vlastní kampaně (Mladí zelení a). Případná další spolupráce se Zelenými je individuálním rozhodnutím každého člena Mladých zelených. Zelení a Mladí

zelení spolupracují v oblastech, kde se jejich cíle prolínají a respektují vzájemnou autonomii v personálních otázkách. Zelení podporují Mladé zelené za pomoci odkazů na svých webových stránkách, informováním o možnosti být členem nejen Zelených, ale i Mladých zelených. Dále Zelení nabízí Mladým zeleným využívat některé z jejich prostorů k aktivitám sdružení (Luciem, 2011).

Podle emailu zaslánoho Filipem Schneiderem, členem předsednictva MZ, je vztah mezi mládežnickou organizací a Zelenými velmi flexibilní. Například za dob předsednictví Ondřeje Lišky byly vztahy bližší a za dob předsednictví Martina Bursíka byly vztahy vzdálenější až oponentní. Zelení organizaci opravdu nefinancují. Vztahy fungují spíše na základě „něco za něco“. K finanční podpoře dochází pouze v případě zorganizování společné akce či společné účasti na jiných akcích. Oficiálně deklarovaná nezávislost je také realitou. Nicméně organizace se Zelenými ráda spolupracuje a velká část členů MZ je také členem Zelených. Podle slov Filipa Schneidera je jeho pocitem, který získal v rámci Asociace mládežnických politických organizací, že vztah mezi těmito dvěma subjekty je mezi ostatními mládežnickými organizacemi a stranami nejvolnější. MZ se někdy zapojují do stranických kampaní, někdy se více přiklání k autonomii a někdy dokonce dochází k otevřené kritice Zelených. Cílem MZ je především budování vlastní organizace, než vychovávání budoucích straníků (Schneider, 2010).

Mladí zelení se aktivně zúčastňují různých akcí a pochodů. Pravidelně se zúčastňují pochodu Prague Pride. Naposledy se dále zúčastnili například demonstrace za legalizaci konopí, demonstrace proti prolomení těžebních limitů, happeningu za právo na volný pohyb, dále pochodu Veggie Parade: Veganství je fér a podobně. Každoročně Mladí zelení také pořádají svůj sněm a zúčastňují se sjezdu Zelených. Na sněmu se diskutuje nad budoucností spolku a volí se do Předsednictva a Ústřední kontrolní komise. Zajímavostí je, že sněm je volně přístupný pro veřejnost. Zelení na sněmu pořádají workshopy. Letos se vzdělávací bloky zaměřily například na témata – jak se dělá aktivismus, jak se vedou schůze, úvod do genderové politiky ad. (Mladí zelení a).

Mladí zelení vidí svou sílu v tom, že nejsou politickou stranou, ale neziskovou organizací, která není nucena ustupovat, vyjednávat či přistupovat na kompromisy. Nezisková organizace může vznášet požadavky mnohem radikálněji a to zejména tím, že vychází do ulic a zviditelňují se přímými akcemi a uveřejňuje otevřené dopisy. Zelené považují za partnera, který jde s nimi do boje za sociální spravedlnost, lidská práva a ochranu životního prostředí

(Pávek; Gumplová, 2017). Mladí zelení jsou organizováni do tří pracovních skupin – lidskoprávní, socioekonomické a environmentální pracovní skupiny. K prioritám aktivit v oblasti lidskoprávní pracovní skupiny patří rozvoj demokracie a občanské společnosti, potírání nebezpečí pravicového extremismu, migrační politika, rovnost žen a mužů, ochrana menšin a integrace znevýhodněných skupin obyvatelstva. Socioekonomická pracovní skupina se zaměřuje na témata nerovnoměrně rozdělovaného bohatství ve světě, odcizování společenských vrstev a drancování přírodních zdrojů. Mladí zelení se hlásí ke konfrontaci s neoliberální politikou, ale upozorňují, že svoboda jednotlivce nemůže být obětována. Neoliberální politika ohrožuje demokracii, protože moc je držena v rukou nadnárodních korporací a lobbistů (Kovalská, 2011; Kovalská, 2015). Environmentální pracovní skupina se zabývá od energetiky přes zelenou ekonomiku až k otázce ochrany životního prostředí. Cílem této skupiny je zejména rozšiřovat ekologická témata mezi „ne-mladozelenou“ veřejnost a formovat jejich názory. Ve stanovách MZ jsou také definovány zásady členů organizace, které musí být dodržovány i v soukromém životě. Jedná se například o sledování dopadů vlastních aktivit na životní prostředí, prosazování demokratických principů, ochranu práv všech živých tvorů, propagování zájmů spolků, kdykoliv se naskytne příležitost ad. (Luciem, 2014; Kovalská, 2011a).

5.9 Organizace a partneři

Kromě MZ na české scéně neexistuje žádná organizace, se kterou Zelení mají navázané oficiální vazby. Zelení neuvádějí ani žádné své partnery. Hlásí se pouze k mezinárodní organizaci Global Greens¹⁷ a k Evropské straně zelených. Jedinou výjimkou je hnutí Změna. Zelení na svém sjezdu v Hradci Králové 2017 při tiskové konferenci oznámili, že do následujících parlamentních voleb, které se konají na podzim tohoto roku, spojí své síly s hnutím Změna (Vostárek, 2017). Hnutí Změna je politické hnutí založené v roce 2012. Již v roce 2012 se zúčastnilo krajských voleb a následující rok voleb parlamentních. Její dosavadní volební výsledky jsou zanedbatelné. Mezi hlavní priority hnutí patří zavedení prvků přímé demokracie, zvýšení podílu žen v politice, propracovaný sociální systém, orientace ekonomiky na high-tech obory, důsledná ochrana životního prostředí a globální odpovědnost, podpora neziskových organizací, rozvoj občanské společnosti ad. Ač se hnutí

¹⁷ Global Greens neboli Světoví zelení jsou mezinárodní sítí zelených stran a politických hnutí. Global Greens definovali, co znamená být zelený v 21. století. Mezi zásady zelených v 21. století musí patřit ekologická moudrost, sociální spravedlnost, prvky participativní demokracie, odmítnutí násilí, udržitelnost a respekt k rozmanitosti. Dnešní zelení podporují ucelenou koncepci trvalé udržitelnosti. Čeští Zelení se zavázali spolupracovat na realizaci Charty Světových zelených (Global Greens, 2012: 2, 18).

samo profiluje jako středové, jeho program obsahuje spoustu požadavků, které lze označit za levicovou politiku. Hnutí například nesouhlasí s navyšováním spoluúčasti pacientů na financování zdravotnictví. Hnutí je zastáncem startovacích bytů pro začínající rodiny. Dále, pokud někdo neplatí alimony, samoživitelé dětí by měli tyto alimony získat od státu a stát by je měl zpětně vymáhat. Hnutí také vidí možnost nahrazení systému sociálních dávek za nepodmíněný základní příjem (Změna a).

Někteří členi Zelených se také volně sdružují v levicové platformě Zelených v Zelené re:vizi. Spouštěčem vzniku Re:vize byl nesouhlas části členské základny s neaktivní politikou Zelených a jejich pouhým komentováním iniciativ jiných. Výchozími oficiálními hodnotami platformy jsou rovnost, solidarita, udržitelnost, samospráva a seberealizace. Volné soutěži, která dnes vládne ve světě, je potřeba nastavit limity. Nutné je prosadit odpovědné zacházení s přírodním bohatstvím. Cílem platformy je, aby členi, kteří jsou zároveň vždy členy strany, prosazovali hodnoty prostřednictvím Zelených. Mezi další cíle patří posunovat Zelené více doleva a prosazovat ve straně své programové priority. Podle platformy jsou léta reálného socialismu i Klausovo éra české transformace srovnatelnou minulostí a lze je kritizovat symetricky a věčně bez zbožšťování toho či onoho. Zelená politika je buď sociální anebo žádná. Platforma vznikla v roce 2015 a prozatím se zasadila na podobě nového levicového programu Zelených. Re:vize vidí budoucnost například ve sdíleném vlastnictví a sdílených sousedských službách. Platforma se inspiruje myšlenkami Bernieho Sanderse, exkandidáta na amerického prezidenta. Silné propojení funguje mezi platformou a Mladými zelenými. Program Re:vize vykazuje mnoho levicové politiky (prohloubení daňové progresse, zavedení bezplatné veřejné dopravy, zavedení čtyřdenního pracovního týdne, prosazení formální generové rovnosti ad.) (Čáp, 2017).

5.10 Štěpení uvnitř samotné strany

Zelení od svého vzniku až dodnes se vyznačují vnitrostranickými spory. Lze tvrdit, že značná míra vnitřní nejednotnosti je již pro stranu typická. Ovšem většina sporů se netýkala směřování politiky a ideologie strany (tedy podoby strany), ale o to, kdo bude dosazen na kandidátky, odchodem straníků, vedením strany a podobně. Osobní spory převažují nad těmi ideologickými. Pokud se zaměříme na spory o podobu strany, ostré vnitřní boje se odehrávaly ve straně za doby vlády Mirka Topolánka, kdy byli součástí vládní koalice také Zelení. Boje se odehrávaly mezi křídlem ekologických aktivistů vedených Danou Kuchtovou a Stropnickým a pragmatiky v čele s Bursíkem. Pragmatici obhajovali setrvání strany ve vládní

koalici a také umístění amerického radaru na území ČR. Ekologičtí aktivisté kladou více důraz na postmaterialistické hodnoty a jsou více podobní zeleným západního stříhu. Ekologičtí aktivisté vyčítali Bursíkovi vedení přehnané ústupky pravicové vládě, někdy dokonce i na úkor programových priorit Zelených. Dále podle nich nefungovala dostatečně vnitrostranická demokracie. Někteří zastánci křídla ekologických aktivistů byli ze strany vyloučeni z důvodu porušování stanov strany, například Věra Jakoubková, Olga Zubová i Kuchtová. Přesto ve straně nedošlo k značnému oslabení sporů. S odchodem Bursíka a zvolením nového předsedy Ondřeje Lišky byla budováno jakési zdání vnitřní jednoty. Spory mezi ekologickými aktivisty a pragmatiky nadále trvaly. Jak jsem výše zmiňovala, spory se od počátku působení strany podobají sporům mezi Realos a Fundis. Uvnitř strany také lze hledat členy, kteří zastávají liberální politiku a označují se za středové politiky a členy, kteří podporují tradiční, levicovější základny zelených (Pehe; Bureš, Charvát, Just, Štefěk: 2012: 344-346).

6 Postoj ke konkrétním vybraným otázkám všech analyzovaných politických stran

6.1 Nepodmíněný základní příjem

K nepodmíněnému základnímu příjmu (dále jen „NZP“) se ČSSD nestaví pouze záporně a diskuzi na toto téma neodmítá. Podle slov ministryně práce a sociálních věcí Michaely Marksové je zcela možné, že by náklady na NZP byly stejně vysoké, jako jsou nyní náklady na vyplácení všech sociálních dávek a na úřednický aparát s tím spojený. Na druhou stranu vyplácením cílených dávek stát ví o lidech, kteří mají problémy, a vzniká nad těmito lidmi systém dohledu. Sama Marksová je ale spíše k této problematice skeptická a nápad považuje za utopii. NZP ČSSD v programu nemá. Tato idea může být prosazována až po proběhnutí široké veřejné diskuze (ČSSD, 2016a). Člen týmu stínové vlády Zelených Tomáš Tožička uvedl, že NZP zlepšuje rozvoj celé společnosti i jedince. Systém zvyšuje motivaci k práci, životní podmínky lidí a podporuje vzdělanost v populaci. Podle Tožičky dosavadní zkušenosti s NZP prokazují, že systém zaměstnanost nesnižuje. Levicová platforma Zelených Re:vize má přípravu podmínek pro zavedení NZP dokonce ve svých programových bodech (Zelení, 2017a). K NZP se staví pozitivně KSČM. Komunistická poslankyně Kateřina Konečná uvedla, že zavedení NZP v rámci EU by vedlo k vymáčení chudoby u milionů lidí. Jako důsledek NZP nevidí zvýšení lenosti u lidí pobírajících tuto finanční dávku. Naopak zaměstnanec si může dovolit odmítnout těžkou práci, která nemá patřičné ohodnocení. NZP také umožní lidem realizovat se v dalších činnostech, jako jsou kreativní profese,

dobrovolnická činnost a dále, aniž by to ohrozilo jejich ekonomické postavení. Ovšem k zavedení NZP je nutná strukturální reforma českého hospodářství. KSČM také podpořila evropskou iniciativu za NZP (Kotišová, 2014).

6.2 Progresivní daň

V otázce progresivního zdanění je nejvíce z analyzovaných stran slyšet ČSSD. ČSSD tento rok přišla s návrhem zavedení progresivní daně. Strana je za tento návrh velmi kritizována. Podle strany progresivní zdanění pomůže zejména těm, kteří dosud neměli velký prospěch z hospodářského růstu ekonomiky. Jedná se o zaměstnance s podprůměrnými, průměrnými a mírně nadprůměrnými příjmy. Strana vyjmenovává například dělníky, prodavačky, řidiče, uklízečky, zdravotní sestry, policisty nebo hasiče a další. Dále upozorňuje na fakt, že progresivní zdanění není žádným experimentem a je zavedeno ve 21 státech EU. Tuto daň považuje sociální demokracie za symbol solidarity (ČSSD, 2017a). Zastáncem progresivního zdanění jsou také Zelení. Strana nevolá pouze po progresivní dani, ale také po dani ekologické. Progresivní daň je podle strany známkou posílení demokracie. Za tímto typem zdanění vidí Zelení kontrolu ekonomické moci velkých ekonomických subjektů, vyrovnání rozdílů v příjmech, podporu malých a středních podniků, sociálních podniků, družstev, drobných živnostníků a pěstitelů. Vyššímu zdanění by také mělo podléhat čerpání surovin a aktivity vedoucí ke znečištění životního prostředí. Zásada znečišťovatel platí, již byla přijata na úrovni EU. Komunisté v této otázce nevybočují a jsou též zastánci progresivní daně, kterou prosazují již dlouhodobě (Woff, 2017).

6.3 Postoj řadových členů ke konkrétním otázkám

Následující tabulka shrnuje postoj řadových členů analyzovaných stran k několika vybraným otázkám, které spadají do levicové politiky. Jedná se o postoje Věry Bartůňkové, kandidátky do Senátu PČR za KSČM. Dále Pavla Čekana, zastupitele Karlovarského kraje a ex-starostu města Ostrov za ČSSD a Věry Ježkové, kandidátky do Senátu PČR za Zelené. Ježková je bývalou členkou ČSSD a v minulosti také kandidovala jako nestraník za VV. Tabulka ukazuje, že ne vždy se názory řadových straníků shodují s oficiální politikou politických stran. Například Zelení silně ve svém programu prosazují práva menšin a jejich členka Ježková výuku romštiny jako volitelného jazyka odmítá. ČSSD i KSČM stojí za zrovnoprávněním žen, ČSSD dokonce schválila kvóty pro kandidátky, přesto oba respondenti s kvótami na kandidátkách nesouhlasí. Všechny analyzované strany podporují progresivní politiku, i když respondenti za KSČM a Zelené nesouhlasí s pokutami dle příjmů řidičů.

ČSSD ve svém programu hájí sexuální menšiny, jejich oslovený člen, ale nesouhlasí s adopcí ze strany homosexuálů. Zelení a ČSSD se také profilují jako zastánci náboženských menšin, přesto by respondenti za obě strany v ČR zakázali burkiny.

6.3.1 Tabulka č. 1

	KSČM	ČSSD	Zelení
Celostátní referendum	√	√	√
Snížení DPH na potraviny	√	√	√
Výuka romštiny	√	√	X
Kvóty na kandidátkách	X	X	√
Výživné	–	√	√
Pokuty dle příjmů řidiče	X	–	X
Adopce homosexuály	–	X	√
Daňové zvýhodnění pro starší lidi	X	√	X
Zákaz burkin	–	√	√
Progresivní zdanění	X	–	√
Kvóty pro ženy	X	X	√
Snížení daně na benzín	√	√	√
Pečovatelská dovolená	√	√	√

((Zdroj: Volební kalkulačka. *Přehled odpovědí včetně otázek, které nebyly zařazeny do kalkulačky* (<https://volebnikalkulacka.cz/senat-2016/table/>, 14. 4. 2017)). Pozn.: x – nesouhlas, √ – souhlas, – bez stanoviska.

7 Spolupráce mezi levicovými subjekty?

7.1 ČSSD x KSČM

Již na sjezdu ČSSD se v roce 1993 tehdejší předseda Miloš Zeman vyslovil proti spolupráci s KSČM. Během první poloviny devadesátých let došlo k odlivu reformě naladěných členů KSČM do ČSSD a to zejména po nástupu Miroslava Grebeníčka na post předsedy komunistů. Nástup M. Grebeníčka byl potvrzením komunistické identity strany. Události vedly k tomu, že v roce 1995 bylo po bouřlivé debatě na sjezdu ČSSD přijato výše zmíněné Bohumínské usnesení (Pšeja; Kopeček, 2007: 9-10). Zlom nastal v roce 2002, kdy rozložení sil na parlamentní půdě bylo spouštěčem k možné spolupráci obou stran. Dohromady obě strany disponovaly 111 z 200 mandátů. KSČM byla ochotná provést některé ústupky za cenu prolomení politické izolace. Tehdejší předseda ČSSD Špidla se nakonec pro spolupráci s komunisty nerozhodl a utvořil vládní koalici s KDU-ČSL a US-DEU (celkem 101 poslanců). Špidla své rozhodnutí opodstatnil dodržením Bohumínského usnesení. Miloš Zeman, který na počátku 90. let kategoricky odmítl spolupráci s komunisty, již v roce 2002 měl na věc jiný pohled. Zeman již tehdy v ČSSD nezastával žádnou funkci a uvedl, že by na Špidlově místě utvořil jednobarevnou vládu sociální demokracie, která by pro jednotlivé zákony hledala podporu u jednotlivých stran včetně strany komunistické. Ve stejném roce se k potenciální spolupráci také vyjádřil tehdejší předseda Poslanecké sněmovny za ČSSD a nynější ministr zahraničních věcí Lubomír Zaorálek. Zaorálek apeloval na otevření diskuze o vztahu ČSSD ke KSČM. Začátkem dubna 2005 proběhlo hlasování o důvěře v Grossovu vládu. Hlasování bylo vyvoláno opoziční ODS. Vláda byla zachráněna postojem KSČM, jejíž poslanci se zdrželi hlasování. Grebeníček postup svých lidí odůvodnil obavou z návratu ODS k vládní moci. Ovšem někteří poslanci za ČSSD se postavili proti případné závislosti vlády na KSČM a tato neudržitelná situace vedle k rezignaci Grosse na postu předsedy vlády. Nový předseda strany Jiří Paroubek obnovil koalici s KDU-ČSL a US-DEU, ovšem na parlamentní půdě spolupracoval zejména právě s komunisty. Do nových parlamentních voleb v roce 2006 strany spolu prosadily několik důležitých zákonů, ve kterých našly programovou shodu. Paroubek posunul ČSSD ze středu zpět doleva. Poprvé od listopadu 1989 došlo k těsné spolupráci obou levicových stran na parlamentní úrovni (Pšeja; Kopeček, 2007: 17-19). Paroubek tehdy prohlásil, že „Komunisti už tuhle zemi nikdy neovládnu. Myslím si, že se z nich dělá úplně zbytečný strašák. V Kremlu nesedí Stalin, neexistuje Kominternu ani Sovětský svaz, je úplně jiná mezinárodní situace. KSČM se prostě bude muset integrovat do demokratického spektra, ať chce nebo ne“ (Jiří Paroubek cit. dle Hloušek; Kopeček, 2010:

39). Jiří Paroubek stejně jako Miloš Zeman byl na počátku 90. let velkým odpůrcem spolupráce s komunisty. Ani uvnitř samotné ČSSD nebyl odpor ke spolupráci s KSČM tak velký. V té době také došlo k výměně Miroslava Grebeníčka za Vojtěcha Filipa na postu předsedy KSČM. Vojtěch Filip byl pro ČSSD přijatelnějším předsedou pro spolupráci. Grebeníček byl naopak spojován s ortodoxním křídlem. Po parlamentních volbách v roce 2006 si Jiří Paroubek představoval menšinovou jednobarevnou vládu opírající se o KSČM. Nicméně ČSSD s KSČM měla pouze polovinu z celkového počtu mandátů. Paroubkovo sbližování s komunisty zapříčinilo spojení a po více než půl roce vyslovení důvěry vládě ODS, KDU-ČSL a Zelených. Důvěra vládě byla vyslovena díky postoji dvou sociálnědemokratických poslanců, kteří byli posléze ze strany vyloučeni (Pšeja; Kopeček, 2007: 20-21). Tato linie vztahů vedla k tomu, že před každými volbami v posledních letech je téma spolupráce mezi KSČM a ČSSD velmi živé a to zejména ze strany médií. Je zjevné, že obě strany budou těmto otázkám (o možné spolupráci) postupem času čelit stále více intenzivněji.

7.1.1 Bohumínské usnesení

A jak je to s Bohumínským usnesením dnes po více než dvaceti letech? Někteří toto usnesení považují za přežitek, jiní naopak volají po jeho dodržování. Již několik posledních let se debatuje, nejen uvnitř ČSSD, o možnosti zrušení Bohumínského usnesení. V uplynulých letech proběhlo již na několika sjezdech hlasování o případném zrušení usnesení. Prozatím k roku 2017 nebylo usnesení zrušeno, ale nutno podotknout, že někteří představitelé strany hlasují pro zrušení. Například v roce 2013 k hlasování pro zachování vyzvalo vedení ČSSD v čele s Bohuslavem Sobotkou, které poukázalo na to, že KSČM je nadále zatížena minulostí. V roce 2016 a 2017 již není postoj Bohuslava Sobotky k možnosti spolupráce s KSČM tak jednoznačný. Jak jsem již výše zmínila, ne vždy bylo Bohumínské usnesení na všech úrovních striktně dodržováno. Zejména na úrovni krajů a v jednotlivých municipalitách je spolupráce mezi ČSSD a KSČM zcela běžná (viz níže v kapitole o krajských volbách) (ČT24, 2013). Ovšem v usnesení je zakázána politická spolupráce a nikoliv tedy pouze vládní spolupráce. Vládní spolupráci lze považovat za podmnožinu termínu politická spolupráce, a proto je tedy Bohumínské usnesení nakonec porušováno (Just).

Po zrušení usnesení začali také volat Mladí sociální demokraté, kteří v usnesení vidí přežitek, který nakonec ani není dodržován (pokud nebereme v potaz parlamentní úroveň).

Otevřením této otázky ze strany Mladých sociálních demokratů se po roce 2015 začaly měnit i názory čelních představitelů ČSSD, kteří se nebrání diskuzi na toto téma (například Milan Chovanec, Michaela Marksová, Jiří Dienstbier) (Kabátová; Müller, 2015). Na podzim roku 2016 Bohuslav Sobotka poprvé nevyloučil případnou vládní spolupráci s komunisty v případě, že by KSČM podpořila proevropské směřování země a nezpochybňovala by nadále členství v NATO. Doposud byl předseda ČSSD proti zrušení Bohumínského usnesení. Co se týče vztahu KSČM ke členství v NATO, tak strana požaduje referendum o vystoupení z těchto struktur. Místopředseda ÚV KSČM Jiří Dolejš uvedl, že kvůli možnosti vstupu do vládní koalice nebude měnit strana program (Bartoníček; Honzejek; Kreč, 2016). Otázkou ovšem je, zda prohlášení předsedy ČSSD nebylo spíše rychlou reakcí na podobné prohlášení předsedy ANO 2011 Andreje Babiše, než vzkaz samotné KSČM. V polovině února 2017 nastal v této otázce obrat. Hospodářské noviny vydaly rozhovor s předsedou vlády Bohuslavem Sobotkou. Předseda vlády prohlásil, že nemá smysl se spolupráci s komunisty bránit a to ani na vládní úrovni. Dále je Bohumínské usnesení podle jeho slov překonané a bylo přijato ve zcela jiném historickém kontextu. Pokud se nějaký subjekt dostane do sněmovny, je na místě s ním potenciálně spolupracovat. Sobotka upozorňuje na společný postoj s KSČM k některým tématům a označuje program sociálních demokratů za důsledně levicový (Honzejek; Kreč: 2017). Původně po prohraných krajských volbách 2016 přišel Bohuslav Sobotka s myšlenkou začít cílit na mladé liberální městské voliče. S touto myšlenkou nesouhlasila velká část spolustraníků. Například ministryně práce za ČSSD Michaela Marksová v rozhovoru pro Hospodářské noviny uvedla, že sociální demokracii stejně tito lidé nikdy volit nebudou. Strana tedy cílí na své tradiční voliče a vyzdvihuje sociální témata (Aktuálně, 2016b).

7.2 KSČM x ČSSD

KSČM na svém VII. sjezdu v roce 2007 přijala výzvu členům a sympatizantům ČSSD. KSČM poukazuje na to, že již probíhá spolupráce se sociálními demokraty při různých veřejných akcích, v regionálních a obecních zastupitelstvech a podobně. Komunisté vidí budoucnost ve spolupráci obou levicových stran. Strana odmítá akceptovat Bohumínské usnesení a spolupráci podmíněnou stanovováním určitých podmínek ze strany ČSSD, které komunisté odmítají v zájmu zachování své identity. KSČM vyzývá sociální demokraty ke konkrétnímu jednání v rámci jejich spolupráce. KSČM se v dokumentu zavazuje k distanci strany od negativních stránek bývalého režimu a bude usilovat o humánní, demokratickou a pluralitní společnost, respektující lidská a občanská práva (VII. sjezd KSČM, 2008). Na svém

posledním devátém sjezdu v roce 2016 KSČM vydala svých devět hlavních priorit do budoucna. Jedním z bodů je stále požadavek vystoupení ČR z paktu NATO. Podle slov strany Armáda ČR má sloužit především k obraně občanů naší země (KSČM, 2016b). Stejně postavení jako místopředseda ÚV KSČM Jiří Dolejš k potenciální spolupráci s ČSSD zastává také Vojtěch Filip. Podle slov Vojtěcha Filipa, KSČM při jednání o koalicích vždy hledá programovou shodu a neopouští programové zásady. Dále zdůraznil, že by ostatní strany měly respektovat jejich programové cíle. Dále zdůraznil, že jednání o koalici má smysl až podle zisku mandátů od občanů ve volbách (Deník, 2016). K poslednímu prohlášení Bohuslava Sobotky o vyhasnutí Bohumínskému usnesení zaujal Vojtěch Filip lhostejný postoj. Filip označil sociální demokracii za nedůvěryhodnou stranu, zejména z důvodu postoje k migračním kvótám. Podle slov Filipa je KSČM suverénní stranou a je jejím rozhodnutím s kým by šla, anebo nešla do vládní koalice (Aktuálně, 2017).

7.3 KSČM x Zelení

Zelení na svých internetových stránkách uvádí několik mýtů a faktů, které o straně kolují mezi občany země. Jedním z mýtů, které strana uvádí, je, že nevyklučují spolupráci s komunisty. Strana ve své odpovědi odkazuje na usnesení Republikové rady SZ. Zelení uvádí, že se s KSČM absolutně rozchází v pohledu na minulost a zároveň v pohledu na současnost. Strana nesouhlasí, jak sama uvedla, s protievropským, protiekologickým charakterem a nepřátelskými hodnotami KSČM (Strana zelených). Poté, co se stal Matěj Stropnický předsedou Zelených, uvedl v rozhovoru pro iDNES.cz stručně, že spolupráce s KSČM je vyloučená. Cílem není spolupráce s KSČM, cílem je sebrat komunistům část voličů. Ovšem Stropnický uvedl, že možností je také pokusit se oslovit městské liberální voliče, kteří nadále odmítají podporovat TOP 09 (Kopecký, 2016).

7.4 ČSSD x Zelení

Ke spolupráci mezi ČSSD a Zelenými se například vyjádřil filosof, sociolog a politik Václav Bělohradský. V roce 2016 Bělohradský kandidoval do Senátu PČR jako nestraník za koalici ČSSD a Zelení na Praze 6. Sám Bělohradský komentoval spolupráci stran jako nejnadanější směr vývoje demokratického reformismu v době, kdy rozhodující otázkou jsou dopady lidských aktivit jak na druhé lidi, tak na planetu Zemi. Spoluprací mezi sociální demokracií a zelenými stranami je možné spojit naléhavost zelené politiky s institucemi liberálního státu. Bělohradský odkazuje na českého filosofa, publicistu a politika Erazim Koháka, který je označován za představitele „zeleného socdemáctví“. Erazim Kohák je

členem ČSSD a zároveň ideový vůdce českých ekologů. Ve spolupráci stran vidí budoucnost (Bělohradský, 2016).¹⁸ Bělohradský ale upozorňuje, že potenciální bližší spolupráce mezi stranami má své limity zejména v odlišném pojetí otázky zaměstnanosti. Pojetí zaměstnanosti ze strany ČSSD se často stává terčem kritiky Zelených. Příkladem je prolomení těžebních limitů, kdy část ČSSD stála za hornickými odbory a prolomením limitů. Naopak Zelení pevně stojí za ukončením těžby (MFDnes, 2016). Ke kandidatuře koalice se také vyjádřil Bohuslav Sobotka. Kandidatura je podle Sobotky snahou překonat stranickou řevnivost a určité partajničení mezi stranami a připomenul, že společné kandidátky měly strany již dvakrát. Pokud by bylo úspěšných kandidatur v budoucnosti více, nevylučuje Sobotka užší spolupráci se Zelenými. Ovšem aktuální situace na české politické scéně nenaznačuje, že by mělo dojít k užší spolupráci. Předseda Zelených Stropnický tvrdí, že jeho pohled na svět se blíží tomu sociálnědemokratickému a měl by tedy existovat průnik mezi ČSSD a Zelenými. Ovšem podle Stropnického je velký rozdíl mezi stranou ČSSD a sociálními demokraty jako hnutím (Kupský, 2015; ČTK, 2016).

8 Výsledky voleb do zastupitelstev krajů

Na začátku diplomové práce jsou v rámci vývoje stran analyzovány výsledky parlamentních voleb. Z důvodu toho, že Zelení nejsou parlamentní stranou a komunisté jsou zpravidla na vládní úrovni v opozici, jsou zde blíže analyzovány i výsledky krajských voleb. Na krajské úrovni dochází k jiným výsledkům voleb a zejména k jiné spolupráci, než na úrovni národní.

8.1 Rok 2000

Je zvykem, že ne v každém kraji Zelení kandidují samostatně. V některých krajích jde do voleb ve formě koalic. V roce 2000 Zelení vytvořili koalici v šesti krajích. A to v kraji Zlínském, Ostravském, Olomouckém, Pardubickém, Plzeňském a Ústeckém. Jedná se o koalice NEPARLAM, KRAJ21, SDRUŽ.PK, UPE-SZ a SŽJ-SZ. Koalice utvořené se Zelenými získaly v krajích od 1.01 % do 5.6 % hlasů. Překročit volební klauzuli se povedlo pouze koalici SDRUŽ.PK v Pardubickém kraji, která obdržela na základě zisku 5.6 % hlasů a dva mandáty. Samotní Zelení kandidovali pouze ve čtyřech ze 13 krajů. Ve třech krajích

¹⁸ Václav Bělohradský ve svém projevu na tiskové konferenci ČSSD a Zelených hájil přijetí zákona EET jako zavedení zákona, který ustavuje férovější tržní a občanské prostředí v zemi a je výsledkem středolevé vlády. EET je cestou z ekologicky a sociálně lhostejného pojetí soukromého vlastnictví z 90. let. Ovšem v současné době se proti již přijatému zákonu o EET staví ČSSD i Zelení a EET označují za osobní politiku Andreje Babiše (Bělohradský, 2016).

strana nekandidovala ani s nikým ve volební koalici. KSČM a ČSSD kandidovaly ve všech krajích samostatně (Volby, 2000).

Volební strana	Platné hlasy celk.	V %	Počet křesel
ČSSD	344 441	14.66	111
KSČM	496 688	21.14	161
Strana zelených	13 577	0.57	0

((Zdroj: Volby (2000). *Volby do zastupitelstev krajů konané dne 12. 11. 2000* (<http://volby.cz/pls/kz2000/kz?xjazyk=CZ&xdatum=20001112>, 27. 2. 2017)).

8.2 Rok 2004

ČSSD a KSČM i v druhých krajských volbách kandidovaly ve všech krajích samostatně. Zelení oproti předchozím volbám kandidovali samostatně ve více krajích a to v sedmi. Koalici utvořili v šesti krajích a to v Jihočeském kraji, Jihomoravském, Karlovarském, Středočeském, Plzeňském a na Vysočině. Jedná se o koalice SZ-SOS-T, ZEL_MOR, SZ-USDEU, SZ+SOS a KOAL_KV. Utvořené koalice získaly od 2.05 % do 5.12 % hlasů. Zelení kandidující samostatně nezískali v žádném kraji mandát. Volební klauzuli se straně podařilo překročit v koalici nazvané Zelená pro Moravu v Jihomoravském kraji. V tomto kraji s Liberální reformní stranou získaly Zelení 5.08 % hlasů a tři mandáty. Zelení spolu s KDU-ČSL jako Koalice pro Karlovarský kraj získaly v Karlovarském kraji 5.12 % hlasů a dva mandáty (Volby, 2004a).

Volební strana	Platné hlasy celk.	V %	Počet křesel
ČSSD	297 083	14.03	105
KSČM	416 807	19.68	157
Strana zelených	24 884	1.17	0

((Zdroj: Volby (2004a). *Volby do zastupitelstev krajů konané dne 5. – 6. 11. 2004* (<http://volby.cz/pls/kz2004/kz?xjazyk=CZ&xdatum=20041105>, 27. 2. 2017)).

8.3 Rok 2008

V roce 2008 kandidovali Zelení poprvé jako samostatná strana ve všech třinácti krajích, ovšem opět nezískali žádného krajského zastupitele. V žádném kraji nekandidovala strana s jiným subjektem v koalici. Je pravděpodobné, že strana poprvé kandidovala ve všech krajích samostatně z důvodu úspěchu v parlamentních volbách v roce 2006 a cítila, že má potenciál uspět jako strana individuálně. Ovšem úspěch strany se nedostavil. Ve všech krajích také samostatně kandidovala KSČM a ČSSD. V jediném a to Plzeňském kraji kandidovalo hnutí Zelení, výše zmíněné odštěpené křídlo od Strany zelených, které vzniklo v roce 2005. Ovšem hnutí získalo zanedbatelných 490 hlasů (Volby, 2008).

Volební strana	Platné hlasy celk.	V %	Počet křesel
ČSSD	1 044 719	35.85	280
KSČM	438 024	15.03	114
Strana zelených	92 057	3.15	0

((Zdroj: Volby (2008). *Volby do zastupitelstev krajů konané dne 17. 10. – 18. 10. 2008* (<http://volby.cz/pls/kz2008/kz?xjazyk=CZ&xdatum=20081017, 27. 2. 2017>)).

8.4 Rok 2012

Jako každý rok ČSSD a KSČM ve všech krajích kandidovaly samostatně. Zelení po neúspěchu v krajských volbách 2008 se navrátili k původní strategii a v několika krajích kandidovali spolu s dalšími politickými subjekty. Samostatně strana kandidovala v osmi krajích a opět nedosáhla úspěšného výsledku. Koalici vytvořila pro Ústecký, Karlovarský, Liberecký, Královéhradecký a Olomoucký kraj. Jedná se o koalice PRO!kraj, Koal_KVK, SZ+Změna a Koal_OIK. V Královéhradeckém kraji Zelení kandidovali spolu s politickým hnutím s příznačným názvem O co jim jde.¹⁹ V těchto volbách se koalicím tvořených Zelenými dařilo lépe, než v předchozích volbách. V Ústeckém kraji koalice PRO!kraj získala 8.15 % hlasů a šest zastupitelských křesel. Čtyři z šesti křesel zde připadly zastupitelům za Zelené. Dále byla úspěšná koalice SZ+Změna v Libereckém kraji, kde získala dokonce 16.85 % hlasů a deset mandátů. Straně zelených připadlo pět mandátů z deseti. V Olomouckém kraji

¹⁹ O co jim jde? je politické hnutí, které vzniklo v roce 2007 jako občanské sdružení za účelem snahy o nápravu poměrů místní radnice v Karlových Varech. Hnutí nesouhlasilo s nakládáním a správou městského majetku ze strany vedení radnice. Hnutí si dalo za cíl kontrolovat činnost magistrátu. V roce 2010 došlo k přeměně ze sdružení do podoby politického hnutí. Hnutí je stále aktivní (Ocojimjde a).

získala koalice Koal_OIK 11 % hlasů a osm mandátů. Ovšem Koal_OIK vytvořila spolu se Zelenými KDU-ČSL, které připadlo všech osm mandátů (Volby, 2012).

Volební strana	Platné hlasy celk.	V %	Počet křesel
ČSSD	621 961	23.58	205
KSČM	538 953	20.43	182
Strana zelených	46 401	1.75	0

((Zdroj: Volby (2012). *Volby do zastupitelstev krajů konané dne 12. 10. – 13. 10. 2012* (<http://volby.cz/pls/kz2012/kz?xjazyk=CZ&xdatum=20121012, 27. 2. 2017>)).

8.5 Rok 2016

Ani rok 2016 nebyl výjimkou a KSČM ani ČSSD nevytvořily v žádném kraji koalici. Ve všech kandidovaly samostatně. Naopak Zelení kandidovali samostatně v nejnižším počtu krajů v celé historii krajských voleb a to pouze ve dvou, v Jihočeském a Karlovarském kraji. V obou dvou krajích nezískala více jak dvě procenta hlasů a nezískala zastupitelské křeslo. V roce 2016 Zelení vytvořili historicky nejvyšší počet koalic. Zelení kandidovali v rámci koalic v jedenácti krajích.²⁰ Na zastupitelská křesla dosáhlo celkem pět koalic. Ovšem v koalicích tvořených spolu s KDU-ČSL (Koalice pro PIK, Koalice pro OIK) získali všechna křesla zastupitelé právě za KDU-ČSL. Zelení získali dvě zastupitelská křesla v Jihomoravském kraji, kde byla utvořena koalice s Piráty. Dále získali jedno křeslo v Královéhradeckém kraji, kde byla též utvořena koalice s Piráty. A poslední dvě křesla připadla Zeleným v Libereckém kraji, kde byla utvořena koalice s politickým hnutím Změna (Volby, 2016). Ve všech proběhnutých krajských volbách se dařilo koalicím, které byly spolu se Zelenými tvořeny KDU-ČSL a politickým hnutím Změna.

²⁰ Výčet koalic: 1) TOP09 + SZ – Žijeme Vysočinou 2) Koalice pro OIK – Koalice pro Olomoucký kraj společně se starosty (KDU-ČSL + SZ) 3) Piráti + SZ – Piráti a Strana zelených 4) Piráti + SZ – Otevřený kraj 5) Piráti + SZ 6) Pro otevřený kraj – Piráti, Zelení, Změna 7) Piráti + SZ – Piráti a Strana zelených + Změna pro Královéhradecký kraj 8) Koalice pro PIK – Koalice pro Plzeňský kraj (KDU-ČSL, SZ, hnutí Nezaníci) 9) PRO REGION (SZ, SNK Evropští demokraté) 10) Změna pro LbK – Změna pro Liberecký kraj (SZ, pol. hnutí Změna) 11) KDUČSL+SZ+SNKED – Spolu pro kraj

Volební strana	Platné hlasy celk.	V %	Počet křesel
ČSSD	386 150	15.24	125
KSČM	267 047	10.54	86
Strana zelených	4 417	0.17	0

((Zdroj: Volby (2016). *Volby do zastupitelstev krajů konané dne 7. 10. – 8. 10. 2016* (<http://volby.cz/pls/kz2016/kz?xjazyk=CZ&xdatum=20161007,27.2.2017>)).

8.6 Spolupráce mezi ČSSD a KSČM na krajské úrovni

Přes platnost Bohumínské usnesení a nespolupráci ČSSD s KSČM na parlamentní úrovni je situace na krajské úrovni zcela odlišná. „Rudo-oranžové“ vládní koalice na krajské úrovni jsou běžným a zejména častým jevem od roku 2008. Názorným příkladem jsou vyjednané vládní koalice po krajských volbách 2012 a to zejména z důvodu, že těchto voleb se ještě nezúčastnilo nově vzniklé hnutí ANO 2011. ČSSD a KSČM obsadily nejvíce mandátů. Tyto dvě strany utvořily vládní koalici s těsnou většinou hlasů například v Královéhradeckém kraji. Ne jinak tomu bylo v kraji Plzeňském. V těchto dvou krajích obsadili pozice hejtmanů kandidáti za ČSSD. KSČM získala post hejtmana v Ústeckém kraji. Na post hejtmana usedl Oldřich Bubeníček a vládl v tandemu s ČSSD. Tato spolupráce byla zachována i po krajských volbách 2016. Koalice se ovšem rozšířila o SPD-SPO. V roce 2012 si ČSSD zajistila tichou podporu komunistů na Vysočině. Stejný scénář vzniku rudo-oranžové koalice a obsazení postu hejtmana kandidátem za ČSSD platil i v Jihočeském, Středočeském, Moravskoslezském, Olomouckém kraji. Dva roky po volbách 2012 fungovala koalice ČSSD a KSČM i v Karlovarském kraji. Poté se rozpadla. V krajských volbách 2016 zaznamenala ČSSD s KSČM značný propad. Volbám dominovalo hnutí ANO 2011 a zvítězilo v devíti krajích. Ne ve všech vítězných krajích si hnutí ANO 2011 vyjednalo vytvoření vládní koalice. ČSSD si i přes značný propad vyjednala pět hejtmanských křesel. Ovšem neúspěch sociálních demokratů a komunistů vedl k tomu, že strany již nebyly schopny ve většině krajů vytvořit spolu vládní koalice. Strany neměly dostatek mandátů k zisku většiny, a proto musely vytvářet koalice s jinými politickými subjekty, anebo se dostaly vzhledem k vítězství ANO 2011 do opozice (ČT24, 2016a). Lze tvrdit, že pokud by sociální demokraté a komunisté dosáhli lepších výsledků, spolupráce na krajské úrovni by se nadále rozvíjela. Spolupráce stran fungovala také před rokem 2012, který jsem uvedla jako příklad a dále je spolupráce po mnoho let vyzkoušena také na komunální úrovni. Na komunální úrovni dochází ke spolupráci

ve vyšší míře již od roku 2002. Problém spolupracovat s KSČM na komunální a krajské úrovni nemají ani pravicové strany.

9 Závěr

Co se týče srovnání programu politických stran, za nejvíce všeobecně napsaný program lze označit dlouhodobý program ČSSD. Program se místy podobá až filozofické úvaze, některé pasáže se často opakují a víceméně neobsahuje konkrétní opatření. Z pohledu čtenáře či potenciálního voliče je také příliš dlouhý. Naopak KSČM má svůj dlouhodobý program i program pro sněmovní volby velmi krátký a stručný, přesto místy ofenzivní. Pouze komunisté ve svém programu zmiňují dosavadní vlády působící v České republice a jejich působení kritizují. Zelení ve svém programu nabízejí velké množství konkrétních opatření. Zelení mají například detailně rozpracovanou IT oblast. IT oblast ČSSD a KSČM zmiňují pouze velmi okrajově. Všechny strany se ve svém programu zabývají například otázkou bydlení. Tuto problematiku mají různě formulovanou, ale vždy se jedná v podstatě o možnost zisku bydlení ve formě startovacích bytů a podobně. Dále se shodují v tom, že v rámci zachování životního prostředí je potřeba upřednostňovat železniční dopravu před dopravou osobní. V rámci zachování životního prostředí otevírá sociální demokracie a Zelení otázku ekologické daňové reformy v rámci principu znečišťovatel platí. V programu komunistů tento princip nenalezneme. Ovšem ne vždy jsou reálné kroky stran v souladu s programem. ČSSD i Zelení se v programu shodují na nutnosti zachování limitů těžby uhlí. ČSSD se ve svém programu zmiňuje přímo o redukci těžby uhlí, ovšem v posledních letech spíše lobbuje za prolomení limitů. Přestože zelené strany byly těmi stranami, které stavěly svou agendu především na otázce zachování životního prostředí, tak dnes už i mainstreamové strany v českém prostředí mají tuto agendu rozpracovanou. Výjimkou není KSČM ani ČSSD. Stále se ale Zelení ve svém programu zabývají agendou ochrany životního prostředí mnohem zřetelněji, než zbylé dvě strany. Zelení se v rámci programu snaží většinu agend propojit s otázkou ochrany životního prostředí. Přesto Zeleným bylo vždy vyčítáno, že jejich zelená agenda není dostatečná a to zejména v reálném plnění programu. Nejméně se životnímu prostředí ve svém programu věnují komunisté. Zásadní rozdíl mezi Zelenými a KSČM je v otázce jaderné energetiky. Komunisté jsou pro rozvoj jaderné energetiky. Zelení jsou zcela proti této energetice.

Strany mají dále stejný názor na otázku zavedení školného na státních školách. Ani jedna strana s jakoukoliv formou školného nesouhlasí a to na všech úrovních vzdělání. Všechny strany vidí nutnost socializace dětí již v předškolním věku, a proto navrhuji povinnou docházku v posledním ročníku mateřské školy. Lidé by se také měli vzdělávat více kulturně a společensky. To je jeden z důvodů, proč by podle Zelených a KSČM mělo být

bezplatné vstupné do muzeí a podobně. V otázce zdravotnictví je podle všech analyzovaných stran nutné občany vychovávat k prevenci a informovat je o zdravém životním stylu. Zdravotnictví nesmí být v žádném případě tržním prostředím a finančně by se měl na chodu zdravotnictví podílet zejména stát. Finanční podíl ze strany občanů je nutný pouze například v případě nadstandardní péče. Programy stran se v mnoha bodech podobají a v některých otázkách zcela shodují. Je nutné podotknout, že jen v málo případech mají naprosto rozdílný postoj. Rozdílný postoj se ale objevuje u zcela zásadních otázek. Naprosto rozdílný je postoj k zahraniční politice a to zejména ze strany KSČM. Jak již bylo výše zmíněno, KSČM nesouhlasí s prohlubováním evropské integrace a žádá vystoupení ČR ze struktur NATO. ČSSD se staví za prohlubování evropské integrace. Zelení se zase staví odlišně, na rozdíl od KSČM a ČSSD, k řešení uprchlické krize, viz níže. V některých otázkách týkajících se zahraniční politiky také nacházejí strany shodu. Všechny strany mluví o nutnosti reformování OSN, MMF a Světové banky. Ani jedna ze stran blíže nespecifikuje, jak by reformy měly vypadat, kromě zmínění reformy Rady bezpečnosti OSN. Ani u jedné ze stran nenajdeme, alespoň v rámci programu, zjevnou pravicovou politiku. Zelení se shodují spíše s myšlenkou pacifismu a diplomacie v rámci takzvané nové levice. Armádu ČR by redukovali na co nejmenší možný útvar. ČSSD a KSČM se na rozdíl od Zelených staví více kladně k otázce ozbrojování obyvatel, která poslední dobou hýbe českou politickou scénou. Je nutné dodat, že KSČM má v programu vysloveně napsáno „ne zbraním“. Ovšem ani jedna ze stran není pro zavedení klasické povinné vojenské služby.

Další ze sociálních otázek, ve které nalézají strany shodu, je takzvaný nepodmíněný základní příjem. ČSSD a Zelení souhlasí s otevřením diskuze mezi občany k základnímu nepodmíněnému příjmu. KSČM má tento příjem uvedený také v programu. Také otázka progresivního zdanění našla u všech třech stran podporu. KSČM prosazuje progresivní zdanění nejdéle a ČSSD v posledních měsících nejhlasitěji. V rámci sociální politiky se komunisté a sociální demokraté zaměřují především na důchodce. Důchodci jako cílová skupina není u Zelených patrná. Všechny strany se zasazují o nediskriminaci žen například na trhu práce. ČSSD a Zelení podporují zavedení kvót. Například ČSSD zavedla kvóty při sestavování stranických kandidátek. KSČM zavedení kvót nezmiňuje. Strany dále volají po posílení prvků přímé demokracie. Je nutné, aby se občané více zapojili do politického života a měli větší možnost sami rozhodovat. KSČM a Zelení vidí možnost posílení participace občanů v reformě instituce referenda. Občané by měli mít možnost více rozhodovat v rámci referend na všech úrovních. Přestože se ČSSD staví též pro posílení prvků přímé demokracie,

institut referenda by neposílila. Lidé by v rámci referenda měli rozhodovat jen v případě závažných otázek. V rámci méně závažných otázek by neměli být lidé referendy zatěžováni. ČSSD i KSČM nemají výhrady k nastavení dosavadního volebního systému. Naopak Zelení, jako nejmenší strana ze stran analyzovaných, volají po přenastavení volebního systému, tak aby vykazoval více poměrné účinky. Ovšem ani jedna ze stran se nevyznačuje tím, že by všechny její reálné politické kroky byly v souladu s programem.

U všech stran bylo nalezeno opačné chování, než jaké oficiálně zastávají. Odlišné názory lze často vyhledat u lidí z řad méně významných straníků. Co se týče názorů v okruhu významných straníků, nejméně jednotně působí v tomto ohledu sociální demokracie. U ČSSD je také zjevné a identifikovatelné štěpení uvnitř strany, ale zároveň je toto štěpení ze všech analyzovaných stran nejsložitější. Viditelný je rozdíl v přístupu k některým otázkám ze strany křídla tíhnoucího k politice staré levice a liberálnějšího křídla tíhnoucího k politice nové levice. Tento, dá se říci fakt, je zjevný například v otázce uprchlické krize. Navenek působí v názorech nejjednotněji KSČM, ovšem toto může být způsobeno tím, že za KSČM vystupuje v médiích velmi úzký okruh lidí a to i přes dosavadně nejpočetnější členskou základnu. Také u KSČM je snadno identifikovatelné štěpení uvnitř strany, přesto vnitrostranické spory nejsou navenek nijak zjevné. Naopak vnitřní štěpení je těžko identifikovatelné u Zelených a to i přesto, že se vyznačují spory již od počátku své existence. Štěpení je těžko identifikovatelné z důvodu, že u Zelených převažují spory v osobní rovině. U ČSSD a KSČM dochází také ke štěpení z hlediska ideového. V ČSSD a Zelených se ne všichni straníci shodnou na vedení strany. U KSČM není nikterak zjevné, že by někdo, zejména z důležitých straníků, nesouhlasil s užším vedením strany.

V rámci porovnání teoretického vymezení krajní levice a působení KSČM je zjevných několik odlišností. Český stranický systém se v porovnání se středoevropskými zeměmi liší zejména v tom, že v ČR působí v podstatě nereformovaná komunistická strana. KSČM se vyznačuje tím, že plynule navázala na státostranu KSČ. I přes tuto skutečnost a minulost KSČ si KSČM od počátku samostatnosti státu až dodnes drží na české politické scéně stabilní pozici. Nereformovanost a neochota komunistů distancovat se zcela od minulosti, nutí zejména ČSSD, ale i ostatní politické strany, být ve stavu řešení otázky, zda a nakolik spolupracovat s KSČM. Ovšem přes dosavadní platnost Bohumínskému usnesení, obě dvě strany vykazují mnoho programových shod a to zejména v oblasti sociální. Lze tedy tvrdit, že pokud by se KSČM vyrovnala s minulostí a činností své předchůdkyně KSČ a neměla radikální postoj k činnosti EU a NATO, respektive by akceptovala vývoj státu po roce 1989,

spolupráce se sociální demokracií by se zdála z ideového hlediska logická a přirozená. Případná vládní spolupráce by těmto levicovým stranám umožnila prosadit to, co v koalici s pravicovými stranami neprosadí. KSČM se sice vymezuje proti působení ČR v NATO a EU, ale v mnoha případech subjekty krajní levice ve světě usilují o konfrontaci se systémem. Reálně KSČM kroky, které by usilovaly o konfrontaci se systémem, nepodniká. Nepořádá například žádné protestní akce. KSČM lze označit za takovou tichou opozici. Dále podle teoretického vymezení obvykle zelené strany fungují ve světě jako menší koaliční partner sociálních demokratů a socialistů. To samé nelze tvrdit v případě ČR. Doposud došlo mezi Zelenými a ČSSD k velmi omezené spolupráci i na nejnižší komunální úrovni.

ČSSD stejně jako teoreticky vymezená sociální demokracie v demokratických zemích čerpá z myšlenek Karla Kautského. Ani české sociální demokracii nechybí v programu návrh na progresivní zdanění a řešení mnohých svých politických požadavků vidí ve státní redistribuci finančních prostředků. Stejně tak ve svém programu ČSSD opakuje, že nelze odstranit sociální rozdíly, ale že se zasadí o vytvoření rovných příležitostí. ČSSD stejně jako sociální demokracie napříč Evropou zaujala pozitivní postoj k EU a následující evropské integraci. KSČM se také shoduje s krajní levicí, tak jak je teoreticky vymezena v této práci. KSČM odmítá základní struktury současného kapitalismu a staví se negativně k důsledkům globalizace. Stejně tak odmítá členství ČR v NATO a negativně se staví k evropské integraci. Také pro KSČM platí, že je ve větší míře antikapitalistická než antidemokratická. Odlišným znakem KSČM oproti krajní levici ve světě je její již výše zmíněná nulová antisystémovost. Je pochopitelné, že Zelení se stejně jako většina zelených stran zaměřují na otázky ochrany životního prostředí. Zastávají antijaderné, pacifistické postoje či zastávají kladný pohled na multikulturalismus a jsou eurooptimističtí. Zajímavé je spíše, že ani české zelené straně se nevyhnuly po celou dobu její existence vnitrostranické spory. Dalším stejným znakem je, že podle své politiky jsou Zelení zařaditelní na levo-pravé ose politického spektra mezi komunistické strany a sociální demokracii.

Všechny analyzované strany mají společné to, že jejich působení na počátku devadesátých let bylo poznamenáno negativním vnímáním levicové politiky ze strany občanů. Ovšem již ve druhé polovině devadesátých let došlo k dotvoření a stabilizaci levicového prostoru v českém stranickém systému. Mezi hlavní aktéry působící na levici od počátku devadesátých let až dodnes je právě KSČM a ČSSD. KSČM je dokonce jediným relevantním aktérem krajní levice. V ČR působí a působilo mnoho hnutí, sdružení odkazující na marxisticko-leninistické a další myšlenky, trockistické organizace, ale žádná se nedokázala

více prosadit. Organizace mladých komunistů je uskupení, které je do jisté míry s KSČM spjaté. Postoje a stanoviska svazu jsou ale mnohem ostřejší a radikálnější, než ty KSČM. ČSSD obsadila na ose politického spektra místo nalevo od středu. Samotná ČSSD v posledních měsících hlásí návrat zejména k levicovým voličům a prohlašuje, že střední měšťská třída stejně ČSSD nevolí. Do nástupu na post předsedy Zelených Matěje Stropnického se zdálo, že Zelení udržují pozice nalevo, ale také spíše blíže ke středu. Ovšem Matěj Stropnický minimálně rétoricky svou politikou posunul stranu více ke kraji. Samotný Stropnický prohlásil, že problémy lze řešit pouze radikální cestou. I přes některé radikálně postoje a mnoho levicové politiky, program vykazuje z velké části liberální orientaci. Všechny strany také mají svou mládežnickou organizaci a určitým způsobem ji různou formou podporují. Dochází k podpoře v podobě konání společných akcí, financování, poskytnutí prostor ad. Mládežnické organizace ČSSD a Zelených ovšem upozorňují na svojí nezávislost. Mezi KSČM a komunistickou mládežnickou organizací funguje také společná struktura organizace. Některé struktury mládežnické organizace dokonce podléhají hlasování orgánů KSČM. V tomto případě nelze mluvit o nezávislosti.

Co se týče postoje stran ke konkrétním otázkám, je zjevné, že postoj ČSSD k otázce uprchlické krize je protichůdný s jejich identitou. Mnoho straníků z vedení ČSSD i například bývalých členů se staví k uprchlíkům negativně. Známkou sociální demokracie ale je zastání se slabších a znevýhodněných. A nakonec samotná ČSSD působila dlouhou dobu v exilu. Postoj k otázce uprchlické krize není uvnitř ČSSD jednotný. Naopak u KSČM a Zelených se zdá, že postoj k této otázce je uvnitř stran jednotný. Nejvíce solidárně se k uprchlické krizi staví Zelení, ale i přesto si uvědomují určitá rizika a problémy spojené s touto otázkou. K otázce uprchlické krize ČSSD a KSČM vypracovaly spíše všeobecné způsoby řešení. Zelení přicházejí s větším množstvím konkrétních postupů, jak krizi čelit. ČSSD a Zelení vykazují proměnlivost svých politických kroků v rámci poptávky ze strany občanů a voličů. Jediná KSČM od svých zásad neustupuje. Ačkoliv lze tvrdit, že Zelení a ČSSD vykazují určitou míru změn volebních strategií, ideologickou zátěž pro nadcházející parlamentní volby nesnižují. Přestože lze tvrdit, že dnešní doba se vyznačuje deideologizací politických konfliktů a snahou politických stran profilovat se středově, všechny analyzované strany se naopak snaží nyní jasně levicově vymezit. To je také jeden z důvodů, proč podle mého má levo-pravá osa politického spektra v České republice stále význam.

Dalším společným znakem všech analyzovaných stran je trend poklesu členské základny. Co se týče elektorátu, u Zelených a KSČM lze elektorát celkem dobře identifikovat.

Vyobrazení typického voliče sociální demokracie je naopak poměrně složité. V otázce elektorátu má ČSSD a KSČM společně to, že mají velkou podporu mezi důchodci. Zelení mají ze strany důchodců podporu minimální. Naprostý rozdíl je ve volebních výsledcích Zelených na jedné straně a ČSSD s KSČM na straně druhé. Úspěšnost stran tedy není srovnatelná. Přestože Zelení působí na politické scéně již od devadesátých let, nikdy nedosahovali výraznějších volebních výsledků. Naopak v posledních letech jsou jejich výsledky velmi podprůměrné. Ovšem i ČSSD a KSČM v posledních letech oslabují. Nejvýraznější oslabení zaznamenává právě ČSSD. **Ačkoli jsou zde analyzované strany hlavními levicovými politickými subjekty na politické scéně ČR, nedochází mezi nimi ke snaze levici stmelovat. Například mezi ČSSD a KSČM je vysoká míra spolupráce na komunální a krajské úrovni, přesto si strany mezi sebou udržují určitý odstup. Spolupráce mezi Zelenými a ČSSD je prozatím stále velmi omezená. Dále se Zelení distancují od spolupráce s komunisty. Komunisté se nijak k potenciální spolupráci se Zelenými nevyjadřují.**

Z informací uvedených v této práci lze tvrdit, že u všech stran je výrazný apel na sociální politiku. **Všechny tři subjekty naplňují levicový charakter a nemůže být pochyb o jejich zařaditelnosti na levo-pravé ose politického spektra. U analyzovaných subjektů odhalujeme prvky staré a nové levice. Důvodem je jejich apel na sociální jistoty, dále na sociálně silný odpovědný stát, důraz na posílení prvků přímé demokracie, snížení nezaměstnanosti a podobně. Stranám nejsou cizí ani postmateriální hodnoty. Jednotlivé strany také nejsou pouze nositeli oficiálních přívlastků komunističtí, sociálně-demokratičtí a zelení. Strany tento charakter naplňují reálně a podobají se svým charakterem stranám, které pod stejnými přívlastky působí ve zbytku Evropy. Stejně tak rozdělení stran na levo-pravé ose politického spektra neztratilo v České republice svůj význam.** Osobně tvrdím, že tento význam v ČR nebude klesat ani v budoucích letech. Ačkoli přibývá stran, které se profilují středově anebo se profilovat na ose politického spektra odmítají, v ČR se přesto drží tradice stran, které se profilují pravicově anebo levicově. V ČR existuje také spousta hnutí, sdružení, které naplňují charakter staré i nové levice. Ovšem rozdíly mezi starou a novou levicí se začínají stírat. Strany, které lze zařadit do staré levice, také v dnešní době přicházejí s postmateriálními hodnotami, genderovou rovností, právem sexuálních menšin a podobně. Na české politické scéně neprosazují tedy například politiku nové levice pouze Zelení a Zelená re:vize či hnutí Změna, ale také například některé osobnosti tvořící proud nové levice v ČSSD. Mezi představitele tohoto proudu patří například

Jiří Dienstbier mladší. Přesto je důraz na multikulturalismus, práva sexuálních menšin, nediskriminaci žen a podobně stále více patrný u Zelených, pokud na problém budeme nahlížet v rámci stran jako celků. **Obě dvě hypotézy, které byly stanoveny v úvodu, jsou tedy platné. S prvky nové levice se nejvíce setkáme u Zelených a liberálního křídla ČSSD. V některých případech rozdíly v politice staré a nové levice a jejich prosazování vyvolává mezi stranami a uvnitř stran samotných jistá pnutí.**

Summary

Although the analyzed political parties are the main leftist political parties on the political scene of the Czech Republic, there is no bigger effort to converge among them. For example, there is a high level of cooperation between the ČSSD and the Communist Party at the communal and regional level, but the parties keep a certain distance between themselves on state level. The cooperation between the Greens and the ČSSD is still very limited so far. Furthermore, the Greens distance themselves from cooperation with the Communists. The Communists do not comment on potential cooperation with the Greens at all. From the information provided in this thesis, it's clear that there is a strong effort, in all these parties, to improve social policy. All three subjects fulfill the leftist character and there is no doubt about their ranking on the left-right axis of the political spectrum. Analyzed parties show "old and new left" signs. The reason for this is their appeal to social security, social responsibility, an emphasis on strengthening the elements of direct democracy, reducing unemployment and so on. The parties agree also on post-materialistic values. The parties are also not only the carriers of labels Communist, Social-Democratic and Greens, but fulfill these labels, as parties carrying same labels in the rest of Europe. Similarly, the division of parties on the left-right axis of the political spectrum didn't lose its significance in the Czech Republic. Both two hypotheses, which were set on the beginning are therefore valid. Elements of the new left can be found mostly in the Green Party and liberal wing of the Social Democrats. In some cases, the differences in the old and new left-wing policies triggers certain disputes inside these parties and also between these parties.

Seznam pramenů a literatury

Bastl, Martin; Mareš, Miroslav; Smolík, Josef; Vejvodová, Petra (2011). *Krajní pravice a krajní levice v ČR* (Praha: GradaPublishing, a. s.).

Bělohradský, Václav (2016). Proč kandiduji za ČSSD a SZ. *Česká strana sociálně demokratická*. 15. 6. 2016 (<https://www.cssd.cz/aktualne/blogy/vaclav-belohradsky-proc-kandiduji-za-cssd-a-sz/>, 12. 4. 2017).

Bobbio, Norberto (2003). *Pravice a levice* (Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury).

Bureš, Jan (2008). Příklad úspěšně obnovené strany: Vývoj české sociální demokracie po roce 1989. *Politologická revue* (2), s. 41-68.

Bureš, Jan; Charvát, Jakub; Just, Petr a kol. (2010). *Levice v České republice a na Slovensku 1989-2009* (Plzeň: Aleš Čeněk, s. r. o.).

Bureš, Jan; Charvát, Jakub; Just, Petr; Štefek, Martin (2012). *Česká demokracie po roce 1989. Institucionální základy českého politického systému* (Praha: Grada Publishing, a.s.).

Burchell, Jon (2002). *The evolution of green politics. Development and Change within European Green Parties* (New York: Taylor & Francis Group).

Deets, Stephen; Kouba, Karel (2008). PROFILE. The Czech Greens revided. *Environmental Politics* 17 (5), s. 815-821.

Hloušek, Vít (2002). Koncept konfliktních linií v západní politické vědě a jeho proměny. *Politologický časopis* 2002 (4), 398-414.

Hloušek, Vít; Kopeček, Lubomír (2010). *Origin, Ideology and transformation of political parties* (New York: Routledge).

Charvát, Jakub (2013). *Politika volebních reforem v ČR po roce 1989* (Praha: Grada Publishing, a.s.).

Jandourek, Janda (2012). *Slovník sociologických pojmů* (Praha: Grada Publishing a.s.).

Jones, Bill; Kavanagh, Dennis (2003). *British politics today* (New York: Manchester University Press).

Karlas, Jan (2008). Komparativní případová studie. In: Drulák, Petr a kol., *Jak zkoumat politiku* (Praha: Portál, s. r. o.), s. 62-89.

Keller, Jan (2010). *Tři sociální světy. Sociální struktura postindustriální společnosti* (Praha: Slon).

Kopeček, Lubomír ed. (2005). *Trajectories of the Left. Social Democratic and (Ex-)Communist Parties in Contemporary Europe: Between Past and Future* (Brno: CDK).

Kopeček, Lubomír; Pšejka, Pavel (2007): ČSSD a KSČM: na cestě ke spolenectví? Nástin souvztažností vývoje a vzájemných vlivů. In: *Politologická revue* 2007/2, str. 35-59.

Kubát, Michal (2004). Politika jako předmět zájmu politické vědy. In: Cabada, Ladislav – Kubát, Michal eds., *Úvod do studia politické vědy* (Praha: EUROLEX BOHEMIA s. r. o.), s. 216-241).

Kunštát, Daniel (2014). Strana, která neumírá: K příčinám stability volební podpory KSČM. *Naše společnost* 2014 (2), s. 15-23.

Lebeda, Tomáš (2001). Přirozený práh poměrných systémů, teorie a realita. *Politologický časopis* 2001 (2), s. 134-149.

Rieger, Lukáš (2014). Počet členů stran včera a dnes. *Čtrnácti deník* 2014 (15), s. 1-2.

Rosůlek, Přemysl (2004). Politika jako předmět zájmu politické vědy. In: Cabada, Ladislav – Kubát, Michal eds., *Úvod do studia politické vědy* (Praha: EUROLEX BOHEMIA s. r. o.), s. 44-59.

Sartori, Giovanni (2005). *Strany a stranické systémy. Schéma pro analýzu* (Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury).

Thompson Palmer Edward (2014). *E. P. Thompson and the making of the new left: essays and polemic* (New York: Monthly Review Press).

Wood Meiksins Ellen (1995). *A chronology of the new left and its successors, or: who's old-fashioned now?* (The socialist register).

Internetové zdroje

Aktuálně (2016b). ČSSD si jde pro voliče doleva. Babiš nehájí zájmy lidí, tvrdí Sobotka a chce ho demaskovat. 10. 12. 2016 (<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/cssd-si-jde-pro-volice-doleva-babis-nehaji-zajmy-lidi-tvrdi-r~5360fc40be1811e6995d0025900fea04/>, 20. 2. 2017).

Aktuálně (2017). Komunistům je lhostejné, jak se ČSSD rozhodne. Je otázka, jestli bychom do koalice šli, řekl Filip. 17. 2. 2017 (<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/filip-ke-koalici-s-cssd-socialni-demokracie-je-duveryhodna-z/r~4b3b9c4ef51f11e6a3fa002590604f2e/?redirected=1487600902>, 20. 2. 2017).

Aubrecht, Vladimír (2016). *Poskytnutí informací* [nepublikováno].

Baroch, Pavel (2007). Zelení se rozrostli. Trojnásobně. *Aktuálně*. 21. 2. 2007 (<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/politika/zeleni-se-rozrostli-trojnashobne-r~i:article:360850/>, 9. 4. 2017).

Bartoníček, Radek; Honzejek, Petr; Kreč, Luboš (2016). Sobotka poprvé nevyloučil vládní spolupráci s komunisty. Filip není proti, ale vadí mu NATO. *Aktuálně*. 5. 10. 2016 (<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/politika/sobotka-poprve-nevyloucil-vladni-spolupraci-s-komunisty/r~2f7745c28a4d11e6b597002590604f2e/?redirected=1478352656>, 5. 11. 2016).

BohuslavSobotka (2015). *Projev předsedy ČSSD Bohuslava Sobotky na zasedání ÚVV ČSSD* (<http://www.bohuslavsobotka.cz/projev-predsedy-cssd-bohuslava-sobotky-na-zasedani-uvv-cssd>, 2. 3. 2017).

CVVOZE a. *O centru* (<http://www.cvvoze.cz/o-centru/>, 10. 2. 2017).

Čáp, Bob (2017). Dva roky zelené levice (Deník Referendum). *Zelená re:vize*. 31. 3. 2017 (<http://www.zelenarevize.cz/milan-fujda-dva-roky-zelene-levice-denik-referendum/#more-903>, 9. 4. 2017).

Černá, Milena (2016). Stanovy spolku Idealisté. *Idealisté*. 14. 2. 2016 (<http://idealiste.cz/wp-content/uploads/160214-Stanovy-Novela.pdf>, 29. 3. 2017).

ČSSD (2011). *Sociálně demokratické ženy* (<https://www.cssd.cz/strana/partneri-a-podporovatele/partneri/socialnedemocraticke-zeny/>, 27. 3. 2017).

ČSSD (2011a). *Masarykova demokratická akademie* (<https://www.cssd.cz/strana/partneri-a-podporovatele/partneri/masarykova-demokraticka-akademie/>, 27. 3. 2017).

ČSSD (2015). *Stanovisko ČSSD k řešení migrační krize* (<https://www.cssd.cz/ke-stazeni/propagacni-materialy/stanovisko-cssd-k-reseni-migracni-krize/>, 2. 3. 2017).

ČSSD (2016). *Program do krajských voleb* (https://www.cssd.cz/data/files/program-krajske-volby_1.pdf, 10. 2. 2017).

ČSSD (2016a). *V Česku nejsou rovné šance, chudé děti neumíme podpořit, říká M. Marksová* (<https://www.cssd.cz/media/cssd-v-mediich/v-cesku-nejsou-rovne-sance-chude-deti-neumime-podporit-rika-m-marksova/>, 14. 4. 2017).

ČSSD (2017). *Sobotka v debatě s Idealisty: ČSSD má na vítězství, pro poráženeckou náladu není důvod* (<https://www.cssd.cz/media/tiskove-zpravy/sobotka-v-debate-s-idealisty-cssd-ma-na-vitezstvi-pro-porazeneckou-naladu-neni-duvod/>, 30. 3. 2017).

ČSSD (2017a). *Progresivní zdanění bez emocí: fakta a čísla o našem návrhu* (<https://www.cssd.cz/aktualne/aktuality/progresivni-zdaneni-bez-emoci-fakta-a-cisla-o-nasem-navrhu/>, 14. 4. 2017).

ČSSD a. *Dlouhodobý program* (<http://www.cssd.cz/data/files/cssd-dlouhodoby-program.pdf>, 20. 1. 2017).

ČSSD b. *Hodnoty, cíle a principy ČSSD* (<https://www.cssd.cz/program/hodnoty-cile-a-principy-cssd/>, 10. 2. 2017).

ČSSD c. *Senát je pojistkou demokracie* (<https://www.jistotycssd.cz/senat>, 10. 2. 2017).

ČSSD d. *Organizace* (<https://www.cssd.cz/strana/partneri-a-podporovatele/partneri/>, 29. 3. 2017).

ČTK (2016). *ČSSD a Zelení vyšlou společně do senátních voleb filozofa Bělohradského a senátorku Cabrniovou* (<https://zpravy.aktualne.cz/regiony/praha/cssd-a-zeleni-vyslou-spolecne-do-senatnich-voleb-filozofa-be/r~da0232fe317911e6851c002590604f2e/>, 12. 4. 2017).

ČT24 (2013). *ČSSD opakuje své „NE“ komunistům. Bohumínské usnesení nezruší* (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1111176-cssd-opakuje-sve-ne-komunistum-bohuminske-usneseni-nezrusi>, 4. 11. 2016).

ČT24 (2014). *Lánská schůzka: Aktéři se Sobotky nezbavili a až na Chovance museli odejít* (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1010612-lanska-schuzka-akteri-se-sobotky-nezbavili-a-az-na-chovance-museli-odejit>, 29. 3. 2017).

ČT24 (2015). *Prolomení limitů vítají odbory a ČSSD, opoziční TOP09 je proti* (<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/prolomeni-limitu-vitaji-odbory-a-cssd-opozicni-top-09-je-pro/r~920c2814765411e5a80c0025900fea04/>, 14. 4. 2017).

ČT24 (2016). *Navrhl zákon proti hanobení prezidenta. Češi ještě nedozráli, tvrdí komunista Ondráček* (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1957672-navrhl-zakon-proti-hanobeni-prezidenta-cesi-jeste-nedozrali-tvrdi-komunista-ondracek>, 14. 4. 2017).

ČT 24 (2016a). *Povolební vyjednávání uzavřeno: ANO i ČSSD mají po pěti hejtmanech* (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/volby/1961382-povolebni-vyjednavani-uzavreno-ano-i-cssd-maji-po-peti-hejtmanech>, 26. 4. 2017).

ČT24 (2017). *Ústavní zákon o zbraních vláda nepodpořila, ale ani neodmítla. Rozhodnou poslanci* (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/2045376-ustavni-zakon-o-zbranich-vlada-nepodporila-ale-ani-neodmitla-rozhodnou-poslanci>, 14. 4. 2017).

Demagog (2016). *Hovory z DVTV* (<http://demagog.cz/diskusie/379/hovory-z-dvtv>, 2. 3. 2017).

Deník (2016). *Filip: KSČM při případném jednání o vládě neopustí svůj program* (http://www.denik.cz/z_domova/filip-kscm-pri-pripadnem-jednani-o-vlade-neopusti-svuj-program-20161005.html, 15. 2. 2017).

Desítka. *Aktualizace přístupů KSČM k problematice a příčinám migrace* (http://desitka.org/?page_id=5637, 16. 3. 2017).

Encyklopedie ČSSD (2013). *Z historie české sociální demokracie* (<http://www.historiecssd.cz/>, 3. 11. 2016).

European Green Party (2006). *Charter of the European Greens* (<https://europeangreens.eu/content/charter-european-greens>, 12. 4. 2017).

EuroZprávy (2016). *Základny tradičních politických stran klesají, mnohé partaje proto sbírají registrované příznivce* (<http://domaci.eurozpravy.cz/politika/166257-zakladny-tradicnich-politicky-stran-klesaji-mnohe-partaje-proto-sbiraji-registrovane-priznivce/>, 9. 4. 2017).

Filip, Vojtěch (2015). Odsuzujeme xenofobní nálady a rasismus. *HALÓ noviny*. 16. 10. 2015 (<http://www.halonoviny.cz/articles/view/41030663>, 13. 3. 2017).

Frouzová, Kateřina (2017). Šéf zelených: Máme na osm procent. O squattingu, genderu a migraci jsme si zakázali mluvit. *Aktuálně*. 15. 4. 2017 (<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/sef-zelenych-stropnicky-mame-na-osm-procent-o-genderu-a-migr/r~d2a6b764202a11e783780025900fea04/?redirected=1492280883>, 15. 4. 2017).

Global Greens (2012). *Charter of the Global Greens. The Global Green is the international network of Green parties and political movements* (https://www.globalgreens.org/sites/globalgreens.org/files/GG_charter_2012_english.pdf, 2. 4. 2017), s. 1, 18.

Haló noviny (2016). *Ondráček: reforma policie může způsobit chaos* (<http://www.halonoviny.cz/articles/view/43913876>, 14. 4. 2017).

Havránek, Petr (2017). *Dotaz k diplomové práci* [nepublikováno].

Hejduk (2015). Idealisté.cz chtějí posouvat ČSSD programově doleva. *Idealisté* (http://idealiste.cz/?page_id=5223, 29. 3. 2017).

Hejduk (2015a). Rozhovor. *Idealisté*. 1. 3. 2015 (http://idealiste.cz/?page_id=5172, 29. 3. 2017).

Holec, Petr (2015). Nadlidé v zeleném. *Euro*. 2. 2. 2015 (<http://www.euro.cz/archiv/nadlide-v-zelenem-1158615>, 9. 4. 2017).

Honzejk, Petr; Kreč, Luboš (2017). Sobotka otevírá náruč KSČM. Spojil by se i s ďáblem, aby se stal znovu premiérem, kontruje Babiš. *Hospodářské noviny*. 17. 2. 2017 (<http://archiv.ihned.cz/c1-65627780-sobotka-otevira-naruc-kscm-spojil-by-se-i-s-dablem-aby-se-stal-znovu-premierem-kontruje-babis>, 20. 2. 2017).

Charvát, Jakub (2011). Vzestupy a pády Strany zelených. *Listy*. 5/2011 (<http://www.listy.cz/archiv.php?cislo=115&clanek=051109>, 3. 11. 2016).

Charvát, Jan (2013). Zelené zpytování: Proč ve volbách neuspěli? *Česká pozice*. 7. 11. 2013 (http://ceskapozice.lidovky.cz/zelene-zpytovani-proc-ve-volbach-neuspeli-fjj-/tema.aspx?c=A131104_231958_pozice_137201, 9. 4. 2017).

Idealisté (2016). *V konfliktu Zeman vs. ČSSD se jasně stavíme proti útokům populistů z Hradu i podhradí* (http://idealiste.cz/?page_id=7101, 29. 3. 2017).

Idealisté a. *Inspirace* (http://idealiste.cz/?page_id=4821, 29. 3. 2017).

Idealisté b. *O spolku* (http://idealiste.cz/?page_id=4652, 29. 3. 2017).

iDNES (2016). *ČR opět odmítne uprchlické kvóty. Není čas na experimenty, říká Chovanec* (http://zpravy.idnes.cz/milan-chovanec-kvoty-uprchlici-brusel-evropska-unie-f9x-/domaci.aspx?c=A160518_101056_domaci_fer, 5. 3. 2017).

Ihned (2015). *Podle Dienstbiera by Česko zvládlo přijmout až 15 tisíc migrantů. S pomocí firem* (<http://domaci.ihned.cz/c1-64611170-podle-dienstbiera-by-cesko-zvladlo-prijmout-az-15-tisic-migrantu-s-pomoci-firem>, 5. 3. 2017).

Just, Petr. ČSSD vs. KSČM: Spojenci či protivníci? *PVS*. (<http://www.parlament-vlada.eu/index.php/komentar-politika/399-pjust-ssd-vs-ksm-spojenci-i-protivnici>, 15. 2. 2017).

Kabátová, Šárka; Müller, Martin (2015). Zákaz spolupráce s KSČM? Přežitek a mladí to vědí, zní z ČSSD. *Lidovky*. 11. 1. 2015 (http://www.lidovky.cz/zakaz-spoluprace-s-kscm-uz-roky-se-jim-neridime-zni-z-cssd-pm6-/zpravy-domov.aspx?c=A150110_150253_ln_domov_sk, 4. 11. 2016).

Kotišová, Miluš (2014). Rozhovor s poslankyní Kateřinou Konečnou. *Aktuálně*. 6. 5. 2014 (<http://blog.aktualne.cz/blogy/milus-kotisova.php?itemid=22846>, 14. 4. 2017).

Komise žen ÚV KSČM (2015). *Statut Komise žen ÚV KSČM* (<http://komisezenkscm.cz/?cat=1>, 3. 4. 2017).

Kopecký, Josef (2016). Stropnický: Západ destrukoval některé státy a důsledkem je migrace. *iDNES*. 24. 1. 2016 (http://zpravy.idnes.cz/rozhovor-s-novym-sefem-zelenych-o-migraci-novem-hnuti-i-zemanovi-phv-/domaci.aspx?c=A160124_002245_domaci_kop, 20. 2. 2017).

Koubová, Karolína; Ševčíková, Šárka (2016). Matěj Stropnický i o uprchlících: Ministr vnitra a prezident straší lidi a vláda strká hlavu do písku. *Radiožurnál*. 11. 1. 2016 (http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/dvacetminut/_zprava/matej-stropnicky-i-o-uprchlicich-ministr-vnitra-a-prezident-strasi-lidi-a-vlada-strka-hlavu-do-pisku--1572768, 13. 3. 2017).

Kovalská (2011). Socioekonomická pracovní skupina. *Mladí zelení*. 8. 5. 2011 (<http://www.mladizeleni.cz/2-socio-ekonomicka-pracovni-skupina/>, 27. 3. 2017).

Kovalská (2011a). Environmentální pracovní skupina. *Mladí zelení*. 8. 5. 2011 (<http://www.mladizeleni.cz/3-environmentalni-pracovni-skupina/>, 27. 3. 2017).

Kovalská (2015). Lidskoprávní pracovní skupina. *Mladí zelení*. 21. 1. 2015 (<http://www.mladizeleni.cz/1-lidsko-pravni-pracovni-skupina/>, 27. 3. 2017).

Ks.socdem. *Kdo jsme* (<http://ks.socdem.cz/a15.html>, 27. 3. 2017).

KSČM (2004). *Naděje pro Českou republiku, politika KSČM pro období do VII. Sjezdu* (https://www.kscm.cz/sites/default/files/soubory/Program%20KS%C4%8CM/Nadeje_pro_Ceskou_republiku%20%282004%29.pdf, 10. 2. 2017).

KSČM (2013). *Volební program do PS PČR (2013 - 2017)* (https://www.kscm.cz/sites/default/files/soubory/Program%20KS%C4%8CM/Volebni_program_KSCM_pro_volby_do_PS_PCR_2013.pdf, 10. 2. 2017).

KSČM (2016). *Stanovy Komunistické strany Čech a Moravy* (https://www.kscm.cz/sites/default/files/soubory/Stanovy/stanovy_kscm_2016.pdf, 10. 2. 2017).

KSČM (2016b). *Devět priorit IX. sjezdu Komunistické strany Čech a Moravy* (https://www.kscm.cz/sites/default/files/soubory/uzivatele/Kvacskai/upload/devet_priorit_ix._sjezdu_komunisticke_strany_zech_a_moravy.pdf, 14. 2. 2017).

KSČM. *Kdo jsme a co chceme. KSČM a mezinárodní spolupráce levicových subjektů* (<https://www.kscm.cz/nase-strana/kdo-jsme/kdo-jsme-co-chceme>, 21. 2. 2017).

KSM (a). *Kdo jsme, co děláme a co chceme* (http://www.ksm.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=19&Itemid=74, 22. 3. 2017).

KSM (b). *Kalendář akcí* (<http://www.ksm.cz/akce/index.php>, 22. 3. 2017).

KSM. *Úvodní stránka* (<http://www.ksm.cz/11.html>, 22. 3. 2017).

Kubík, Jiří; Stuchlíková, Lucie (2015). Chovanec: Příliv uprchlíků se zastavil, i díky našemu tvrdému postupu. *Hospodářské noviny*. 30. 10. 2015 (<http://domaci.ihned.cz/c1-64803560-chovanec-priliv-uprchliku-se-zastavil-i-diky-nasemu-tvrdemu-postupu>, 5. 3. 2017).

Kunštát, Daniel. Sociální a demografický profil voličského zázemí českých politických stran. *Centrum pro výzkum veřejného mínění* (http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c3/a3963/fl11/100066s_Volici.pdf, 4. 4. 2017).

Kupský, Zbyšek (2015). ROZHOVOR: Je velký rozdíl mezi ČSSD a sociálními demokraty. *Strana zelených. Krajská organizace Praha*. 5. 11. 2015 (<http://praha.zeleni.cz/je-velky-rozdil-mezi-cssd-a-socialnimi-demokraty/>, 12. 4. 2017).

Lidovky (2014). *Trestní oznámení na komunistku Semelovou. V ČT zpochybnila vraždu Horákové* (http://www.lidovky.cz/semelova-pry-v-hyde-parku-prestrelila-miri-na-ni-trestni-oznameni-1c0-/zpravy-domov.aspx?c=A140215_155657_ln_domov_trr, 21. 2. 2017).

Lidovky (2015). *Problémem je neustále se měnící politika Německa k uprchlíkům, tvrdí Chovanec* (http://www.lidovky.cz/menici-se-politika-nemecka-pusobi-problemy-s-uprchliky-rekl-chovanec-1jn-/zpravy-domov.aspx?c=A150915_132234_ln_domov_ELE, 5. 3. 2017).

Lidovky (2016). *Sobotka odvolal Německa a Dienstbiera. Ministry budou šéf Motola Ludvík a poslanec Chvojka* (http://www.lidovky.cz/sobotka-odvolal-dvojici-ministru-konci-nemecek-a-dienstbier-plr-/zpravy-domov.aspx?c=A161111_144235_ln_domov_ELE, 5. 3. 2017).

Lidovky (2017). *Sobotka reaguje na odchody poslanců. Nikdo nemá místo jisté, vzkázal* (http://www.lidovky.cz/lidrem-prazske-kandidatky-cssd-se-podle-sobotky-stane-ludvik-dolinek-nebo-kaucky-g12-/zpravy-domov.aspx?c=A170407_175110_ln_domov_ELE#utm_source=rss&utm_medium=feed&utm_campaign=ln_domov&utm_content=main, 8. 4. 2017).

Luciem (2011). Memorandum o.s. Mladí zelení a Strany zelených. *Mladí zelení*. 20. 9. 2011 (<http://www.mladzeleni.cz/memorandum-o-s-mlade-zeleni-a-strany-zelenych/>, 27. 3. 2017).

Luciem (2014). Stanovy Mladých zelených. *Mladí zelení*. 24. 11. 2016 (<http://www.mladizeleni.cz/stanovy-mz/>, 27. 3. 2017).

Mediální úsek ÚV KSČM (2017). Marta Semelová na ČT24 o Návrhu zákona o českém jazyce. *KSČM*. 17. 1. 2017 (<https://www.kscm.cz/aktualne/aktuality/marta-semelova-na-ct24-o-navrhu-zakona-o-ceskem-jazyce>, 14. 4. 2017).

MFDnes (2016). *V. Bělohradský pro MF Dnes: Zeman to umí* (<https://www.cssd.cz/media/cssd-v-mediich/v-belohradsky-pro-mf-dnes-zeman-to-umi/>, 12. 4. 2017).

Mladí sociální demokraté a. *Pozvánky na domácí akce a semináře* (<http://www.mladi.cz/Pozvanky-na-domaci-akce>, 26. 3. 2017).

Mladí sociální demokraté b. *Úvodní stránka* (<http://www.mladi.cz/>, 26. 3. 2017).

Mladí zelení a. *Akce* (<http://www.mladizeleni.cz/kategorie/akce/>, 27. 3. 2017).

Mladí zelení b. *O nás* (<http://www.mladizeleni.cz/o-nas/>, 26. 3. 2017).

MVČR (2016). *Azyl. Dublinský systém* (<http://www.mvcr.cz/clanek/dublinsky-system.aspx>, 11. 3. 2017).

Navrátil, Vojtěch (2013). Zrušte Bohumínské usnesení! *Revuepolitika*. 29. 3. 2013 (<http://www.revuepolitika.cz/clanky/1836/zruste-bohuminske-usneseni>, 2. 11. 2016).

Ocojimjde a. *Kdo jsme* (<http://www.ocojimjde.cz/kdo-jsme>, 1. 3. 2017).

Pávek, Petr; Gümplová, Anna (2017). Projev Mladých zelených na Sjezdu Strany zelených. *Mladí zelení*. 24. 1. 2017 (<http://www.mladizeleni.cz/projev-mladych-zelenych-na-sjezdu-zelenychn/>, 27. 3. 2017).

Pehe. *Politicky sebevražedná Strana zelených* (<http://www.pehe.cz/zapisnik/politicky-sebevrazedna-strana-zelenych>, 12. 4. 2017).

Perlín, Radim (2013). POLITIKA: Strana před volbami. *Neviditelný pes*. 11. 9. 2013 (http://neviditelnypes.lidovky.cz/politika-strany-pred-volbami-dji-/p_politika.aspx?c=A130909_221858_p_politika_wag, 14. 4. 2017).

Pokorný, Jakub (2013). ČSSD se snaží vypudit Škromacha. Kvůli jeho vstřícnosti k Zemanovi. *iDNES*. 19. 2. 2013 (http://zpravy.idnes.cz/zdenek-skromach-z-cssd-a-spoz-di8-/domaci.aspx?c=A130218_202649_domaci_ert, 14. 4. 2017).

Pokorný, Jakub; Struha, Kamil (2009). Zástupy studentů rozšiřují členské základny stran, jen KSČM vymírá. *iDNES*. 28. 11. 2009 (http://zpravy.idnes.cz/zastupy-studentu-rozsiruji-clenske-zakladny-stran-jen-kscm-vymira-11z-/domaci.aspx?c=A091127_220242_domaci_vel, 9. 4. 2017).

Policie ČR. *Zákaz jízdy kamionů v ČR a sousedních státech* (<http://www.policie.cz/clanek/reditelstvi-sluzby-dopravni-policie-zpravodajstvi-zakaz-jizdy-kamionu-v-cr-a-sousednich-statech.aspx>, 10. 2. 2017).

Rybová, Romana (2017). Zálohové výživné bylo schváleno vládou. Co to pro nás znamená? *E15*. 5. 4. 2017 (<https://www.e15.cz/finexpert/vydelavame/zalohove-vyzivne-bylo-schvaleno-vladou-co-to-pro-nas-znamenava-1330854>, 14. 4. 2017).

Schneider, Filip (2017). *Dotaz k diplomové práci* [nepublikováno].

SMKČ a. *Informace o Svazu mladých komunistů Československa – členství v něm* (http://www.komsomol.cz/?page_id=130, 2. 4. 2017).

SMKČ b. *Odpovědi SMKČ na časté otázky* (<http://www.komsomol.cz/?p=3410>, 2. 4. 2017).

SMKČ c. *Úvodní stránka* (<http://www.komsomol.cz/>, 2. 4. 2017).

STEM (2017). *STEM – volební preference – březen 2017* (<https://www.stem.cz/stem-volebni-preference-brezen-2017/>, 9. 4. 2017).

Strana zelených a. *Mýty a fakta o SZ* (<http://www.zeleni.cz/myty-a-fakta/>, 6. 11. 2016).

Svatoš, Jiří (2015). Mladí komunisté: Pro nás české zákony neplatí, my chceme jen socialismus. *Lidovky*. 23. 5. 2015 (http://www.lidovky.cz/mladi-komuniste-pro-nas-ceske-zakony-neplati-chceme-jen-socialismus-116-/zpravy-domov.aspx?c=A150522_141101_ln_domov_ele, 2. 4. 2017).

Šrajbrová, Markéta; Dolejší, Václav (2015). Proč mříže? Uprehlíkům by stačila ubytovna, říká Dienstbier. Žijeme ve strachu z něčeho, co není. *Aktuálně*. 8. 11. 2015

(<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/neni-nutne-zavirat-uprchliky-za-mrize-stacila-by-ubytovna-ri/r~7c7d45b6846711e5b440002590604f2e/?redirected=1488741849>, 5. 3. 2017).

Tománek, Tomáš (2017). ČSSD před sjezdem: úbytek více než 2000 členů i menší příjmy peněz. *Lidovky*. 10. 3. 2017 (http://www.lidovky.cz/cssd-pred-sjezdem-ubytek-vice-nez-2000-clenu-i-mensi-prijmy-penez-pbh-/zpravy-domov.aspx?c=A170309_164847_ln_domov_ele, 8. 4. 2017).

ÚV KSČM (2015). STANOVISKO ÚV KSČM: KSČM odmítá šíření xenofobie, je pro rovnováhu solidarity a odpovědnosti. *Komunistická strana Čech a Moravy*. 21. 6. 2015 (<https://www.kscm.cz/aktualne/stanoviska/stanovisko-uv-kscm-kscm-odmita-sireni-xenofobie-je-pro-rovnovahu-solidarity>, 14. 3. 2017).

Ventil (2017). *Hodnoty pro budoucnost. Představujeme ideály mladých sociálních demokratů* (<http://www.mladi.cz/file/La61c/ventil2017-fin-online.pdf>, 26. 3. 2017).

Veselský, Michal (2015). Zelení voliči. *Strana zelených*. 22. 1. 2015 (https://i.zeleni.cz/sites/default/files/pr_priloha/zeleni_volici_analyza.pdf, 4. 4. 2017).

VII. sjezd KSČM (2008). *Výzva delegátů sjezdu KSČM všem členům a sympatizantům ČSSD* (https://www.kscm.cz/sites/default/files/soubory/uzivatele/Kvacskai/upload/vyzva_delegatu_sjezdu_kscm_vsem_clenum_a_sympatizantum_cssd.pdf, 14. 2. 2017).

Vláda České republiky (1998). *Smlouva o vytvoření stabilního politického prostředí v České republice uzavřená mezi Českou stranou sociálně demokratickou a Občanskou demokratickou stranou* (<https://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/milos-zeman/Opozicni-smlouva.pdf>, 3. 11. 2016).

Volby (1996). Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 31. 5. – 1. 6. 1996 (www.volby.cz/pls/ps1996/u0, 25. 2. 2017)

Volby (1998). *Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 19. – 20. 6. 1998* (<http://www.volby.cz/pls/ps1998/u0>, 25. 2. 2017)

Volby (2000). *Volby do zastupitelstev krajů konané dne 12. 11. 2000* (<http://volby.cz/pls/kz2000/kz?xjazyk=CZ&xdatum=20001112>, 27. 2. 2017).

Volby (2002). *Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 14. – 15. 6. 2002* (<http://www.volby.cz/pls/ps2002/psm>, 25. 2. 2017)

Volby (2004). *Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 11. 06. – 12. 06. 2004* (<http://www.volby.cz/pls/ep2004/ep?xjazyk=CZ>, 26. 2. 2017)).

Volby (2004a). *Volby do zastupitelstev krajů konané dne 5. – 6. 11. 2004* (<http://volby.cz/pls/kz2004/kz?xjazyk=CZ&xdatum=20041105>, 27. 2. 2017)

Volby (2006). *Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 02. 06. – 03. 06. 2006* (<http://www.volby.cz/pls/ps2006/ps>, 25. 2. 2017)

Volby (2008). *Volby do zastupitelstev krajů konané dne 17. 10. – 18. 10. 2008* (<http://volby.cz/pls/kz2008/kz?xjazyk=CZ&xdatum=20081017>, 27. 2. 2017).

Volby (2009). *Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 05. 06. – 06. 06. 2009* (<http://www.volby.cz/pls/ep2009/ep?xjazyk=CZ>, 26. 2. 2017).

Volby (2010). *Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 28. 05. – 29. 05. 2010* (<http://www.volby.cz/pls/ps2010/ps>, 25. 2. 2017)

Volby (2012). *Volby do zastupitelstev krajů konané dne 12. 10. – 13. 10. 2012* (<http://volby.cz/pls/kz2012/kz?xjazyk=CZ&xdatum=20121012>, 27. 2. 2017)

Volby (2013). *Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 25. 10. – 26. 10. 2013* (<http://www.volby.cz/pls/ps2013/ps>, 25. 2. 2017).

Volby (2014). *Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 23. 05. – 24. 05. 2017* (<http://www.volby.cz/pls/ep2014/ep?xjazyk=CZ>, 26. 2. 2017)).

Volby (2016). *Volby do zastupitelstev krajů konané dne 7. 10. – 8. 10. 2016* (<http://volby.cz/pls/kz2016/kz?xjazyk=CZ&xdatum=20161007>, 27. 2. 2017).

Volební kalkulačka. *Přehled odpovědí včetně otázek, které nebyly zařazeny do kalkulačky* (<https://volebnikalkulacka.cz/senat-2016/table/>, 14. 4. 2017).

Vostárek, Josef (2017). *Zelení mají nový program, partnery, stínovou vládu i logo. České noviny*. 22. 1. 2017 (<http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/zeleni-maji-novy-program-partnery-stinovou-vladu-i-logo/1440923>, 2. 4. 2017).

Vostrá, Miloslava (2016). *Vyjádření Miloslavy Vostré k nápadu Babiše o zrušení Senátu. KSČM*. 16. 10. 2016 (<https://www.kscm.cz/aktualne/aktuality/vyjadreni-miloslavy-vostre-k-napadu-babise-o-zruseni-senatu>, 14. 4. 2017).

VV ÚV KSČM (2015). KSČM za aktivní řešení uprchlické krize na setkání Visegrádské čtyřky. *Komunistická strana Čech a Moravy*. 4. 9. 2015 (<https://www.kscm.cz/aktualne/stanoviska/kscm-za-aktivni-reseni-uprchlicke-krize-na-setkani-visegradske-ctyrky>, 13. 3. 2017).

Woff, Petr (2017). Seriál Volby 2017: Zelení volají po „ekonomické demokracii“. *Ekonomický deník*. 10. 3. 2017 (<http://ekonomicky-denik.cz/zeleni-strana-zelenych-2017/>, 14. 4. 2017).

World Heritage Encyclopedia. *Left-right politics* (http://self.gutenberg.org/articles/Left-right_politics, 16. 4. 2017).

Zelení (2003). *Politický program: vize ekologické demokracie* (<http://www.zeleni.cz/politicky-program-vize-ekologicke-demokracie/>, 7. 11. 2016).

Zelení (2013). *Volební program Strany zelených. Volby do poslanecké sněmovny 2013* (http://www.zeleni.cz/wp-content/uploads/2013/10/program_Strana_zelenych_2013.pdf, 10. 2. 2017).

Zelení (2016). *Stanovisko Strany zelených k evropské a české azylové politice: aktualizace únor 2016* (http://www.zeleni.cz/wp-content/uploads/2016/03/stanovisko_evropska-a-ceska-azylova-politika_2016-02.pdf, 11. 3. 2017).

Zelení (2017). *Zelení politika jako odpovědnost za sdílený svět* (https://dl.dropboxusercontent.com/u/2424343/dlouhodobý_program.pdf, 10. 2. 2017).

Zelení (2017a). *Tomáš Tožička v ČRO plus: Všeobecný základní příjem zlepšuje rozvoj celé společnosti* (<http://www.zeleni.cz/tomas-tozicka-vseobecny-zakladni-prijem-zlepsuje-rozvoj-cele-spolecnosti-i-jedince/>, 14. 4. 2017).

Zelení b. *Zachovejme limity, nebourejme domovy* (<http://www.zeleni.cz/limity/>, 7. 11. 2016).

Zelení c. *Rovné šance* (<http://www.zeleni.cz/rovneshance/>, 7. 11. 2016).

Zelení d. *Priority v oblasti IT* (<http://www.zeleni.cz/it/>, 10. 2. 2017).

Změna a. *Volební program 77 změn* (<http://www.zmena.cz/volebni-program-77-zmen>, 2. 4. 2017).

Změna b. *Vize* (<http://www.zmena.cz/vize>, 2. 4. 2017).

Žáček, Jenda (2015). Tváří v tvář uprchlické krizi volají Zelení po solidaritě s utečenci i mezi státy EU navzájem. *Zelení*. 24. 6. 2015 (<http://www.zeleni.cz/tvari-v-tvar-uprchlicke-krizi-volaji-zeleni-po-solidarite-s-utecenci-i-mezi-staty-eu-navzajem/>, 11. 3. 2017).

Seznam zkratk

ČSSD – Česká strana sociálně demokratická

EP – Evropský parlament

KDU-ČSL – Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová

KOAL_KV – Koalice pro Karlovarský kraj (Strana zelených + KDU-ČSL)

Koal_KVK – Koalice pro Karlovarský kraj (KDU-ČSL, Strana zelených, Hnutí O co jim jde?)

Koal_OIK – Koalice pro Olomoucký kraj společně se starosty (KDU-ČSL, Strana zelených)

KRAJ21 – Náš kraj 21 (Strana zelených + Strana pro otevřenou společnost)

KSČM – Komunistická strana Čech a Moravy

KSM – Komunistický svaz mládeže

LB – Levý blok

LSU – Liberálně sociální unie

MMF – Mezinárodní měnový fond

MNS – Moravská národní strana

MPO – Ministerstvo průmyslu a obchodu

MSD – Mladí sociální demokraté

MŽP – Ministerstvo životního prostředí

NEPARLAM – Koalice neparlamentních stran (Strana zelených + Strana za životní jistoty)

OBSE – Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě

ODS – Občanská demokratická strana

OSN – Organizace spojených národů

PES – Strana evropských socialistů

PRO!kraj – Hnutí PRO!kraj (KDU-ČSL, Strana zelených, Hnutí nezávislých za harmonický rozvoj obcí a měst)

SČK – Strana československých komunistů

SDL – Strana demokratické levice

SDRUŽ.PK – Sdružení pro Pardubický kraj (Strana zelených + Strana pro otevřenou společnost)

SPD – Sociálnědemokratická strana Německa

SPD-SPO – Svoboda a přímá demokracie – Strana práv Občanů

SPR-RSČ – Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa

SZ – Strana zelených

SZ + SOS – Strana zelených + Strana pro otevřenou společnost

SZ, USDEU – Strana zelených, Unie svobody – Demokratická unie

SZ+Změna – Změna pro liberecký kraj, Změna pro Královéhradecký kraj (Strana zelených, politické hnutí Změna)

SZ-SOS-T – Strana zelených-Strana pro otevřenou společnost-Tábor 2002

SŽJ-SZ – Strana za životní jistoty a Strana zelených

UPE-SZ – Koalice unie pro Evropu a Strany zelených

WB – Světová banka

WFDY – Světová federace demokratické mládeže

WTO – Světová obchodní organizace

ZEL_MOR – Zelená pro Moravu (Zelení + Liberální reformní strana)

Seznam příloh

Příloha č. 1: Výsledky voleb do Poslanecké sněmovny parlamentu ČR 1996 (tabulka)

Příloha č. 2: Výsledky 1998 (tabulka)

Příloha č. 3: Výsledky 2002 (tabulka)

Příloha č. 4: Výsledky 2006 (tabulka)

Příloha č. 5: Výsledky 2010 (tabulka)

Příloha č. 6: Výsledky 2013 (tabulka)

Příloha č. 7: Výsledky voleb do Evropského parlamentu 2004 (tabulka)

Příloha č. 8: Výsledky do EP 2009 (tabulka)

Příloha č. 9: Výsledky do EP 2014 (tabulka)

Přílohy

Výsledky voleb do Poslanecké sněmovny parlamentu ČR

V kapitole o vývoji politických stran po roce 1989 až do současnosti byly analyzovány výsledky parlamentních voleb a voleb do Evropského parlamentu. Pro lepší přehlednost následují tabulky, které tyto výsledky shrnují.

Příloha č. 1: Výsledky voleb 1996 (tabulka)

Volební strana	Platné hlasy celk.	V %	Počet křesel
ČSSD	1 602 250	26.44	61
KSČM	626 136	10.33	22

((Zdroj: Volby (1996). *Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 31. 5. – 1. 6. 1996* (www.volby.cz/pls/ps1996/u0, 25. 2. 2017)).

Příloha č. 2: Výsledky voleb 1998 (tabulka)

Volební strana	Platné hlasy celk.	V %	Počet křesel
ČSSD	1 928 660	32.31	74
KSČM	658 550	11.03	24
Strana zelených	67 143	1.12	0

((Zdroj: Volby (1998). *Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 19. – 20. 6. 1998* (http://www.volby.cz/pls/ps1998/u0, 25. 2. 2017)).

Příloha č. 3: Výsledky voleb 2002 (tabulka)

Volební strana	Platné hlasy celk.	V %	Počet křesel
ČSSD	1 440 279	30.20	70
KSČM	882 653	18.51	41
Strana zelených	112 929	2.36	0

((Zdroj: Volby (2002). *Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 14. – 15. 6. 2002* (<http://www.volby.cz/pls/ps2002/psm>, 25. 2. 2017)).

Příloha č. 4: Výsledky voleb 2006 (tabulka)

Volební strana	Platné hlasy celk.	V %	Počet křesel
ČSSD	1 728 827	32.32	74
KSČM	685 328	12.81	26
Strana zelených	336 487	6.29	6

((Zdroj: Volby (2006). *Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 02. 06. – 03. 06. 2006* (<http://www.volby.cz/pls/ps2006/ps>, 25. 2. 2017)).

Příloha č. 5: Výsledky voleb 2010 (tabulka)

Volební strana	Platné hlasy celk.	V %	Počet křesel
ČSSD	1 155 267	22.08	56
KSČM	589 765	11.27	26
Strana zelených	127 831	2.44	0

((Zdroj: Volby (2010). *Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 28. 05. – 29. 05. 2010* (<http://www.volby.cz/pls/ps2010/ps>, 25. 2. 2017)).

Příloha č. 6: Výsledky voleb 2013 (tabulka)

Volební strana	Platné hlasy celk.	V %	Počet křesel
ČSSD	1 016 829	20.45	50
KSČM	741 044	14.91	33
Strana zelených	159 025	3.19	0

((Zdroj: Volby (2013). *Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 25. 10. – 26. 10. 2013* (<http://www.volby.cz/pls/ps2013/ps>, 25. 2. 2017)).

Příloha č. 7: Výsledky voleb do Evropského parlamentu 2004 (tabulka)

Volební strana	Platné hlasy celk.	V %	Počet křesel
ČSSD	204 903	8.78	2
KSČM	472 862	20.26	6
Strana zelených	73 932	3.16	0

((Zdroj: Volby (2004). *Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 11. 06. – 12. 06. 2004* (<http://www.volby.cz/pls/ep2004/ep?xjazyk=CZ>, 26. 2. 2017)).

Příloha č. 8: Výsledky voleb 2009 (tabulka)

Volební strana	Platné hlasy celk.	V %	Počet křesel
ČSSD	528 132	22.38	7
KSČM	334 577	14.18	4
Strana zelených	48 621	2.06	0

((Zdroj: Volby (2009). *Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 05. 06. – 06. 06. 2009* (<http://www.volby.cz/pls/ep2009/ep?xjazyk=CZ>, 26. 2. 2017)).

Příloha č. 9: Výsledky voleb 2014 (tabulka)

Volební strana	Platné hlasy celk.	V %	Počet křesel
ČSSD	214 800	14.17	4
KSČM	166 478	10.98	3
Strana zelených	57 240	3.77	0

((Zdroj: Volby (2014). *Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 23. 05. – 24. 05. 2014* (<http://www.volby.cz/pls/ep2014/ep?xjazyk=CZ>, 26. 2. 2017)).

